

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

10

Țara, în aceste zile

BĂRBĂȚIE SOLIDARITATE PATRIOTISM

SUB aceste embleme de înaltă noblete civică — și ele sînt, desigur, departe de a defini și a cuprinde ansamblul forței sale morale — s-au afirmat, cu atît mai semnificativ în aceste zile, virtuțile unui popor care își desăvîrșește destinul său în lumea contemporană, proiectîndu-și propria-i identitate în conștiința umanității.

Au mai fost cataclisme naturale, care au lovit poporul român, cronicile vremii au înregistrat groaznicul cutremur din 1802, apoi pe acela din 1838, 11 ianuarie; a fost cutremurul din noiembrie 1940; au fost inundațiile, cauzînd atîtea cumplite ravagii, din 1970 și 1975, — dar, precum în întreaga lume se comentează, seismul din 4 martie 1977 a întrecut ca vrăjmășie a Naturii tot ceea ce s-a înregistrat în ultimii ani în lumea civilizată.

Și subliniem dinadins aceasta, căci nu e vorba de unul din acele fenomene catastrofale — unele de proporții înfinit mai monstruoase — petrecute în vreo insulă pustie în mijlocul Pacificului, în lanțul stîncos al unor munți din America de Sud, în pustietăți unele încă insuficient determinate pe harta acestui Pămînt al cărui centru de foc răbufnește din cînd în cînd cu furioasă minie la suprafață; după cum nu e vorba nici de oarecum periodicele — dar pentru oamenii locului marcînd o îndelung repetată experiență, multimilenară — revărsări de lavă ale unui vulcan fumegînd în permanență ca Vezuviul și dînd semnalele lui prevestitoare prin zguduiri și tunete din adîncurile nepotolitei încă materii incandescente. Acolo, în stîhiiile oceanice sau în cele ale impietriturilor muntoase, noțiunea de civilizație, de viață umană cit-de-cît organizată este inexistentă sau cu totul incipientă; dincolo, anticele catastrofe pompeiene apar aproape mitologizate și livrese sub semnele unei arheologii acum pitorești — oamenii din partea locului retrăgîndu-se și iar urcînd spre culmi, ca într-o transhumanță sub semnele cosmice.

Nu, cutremurul din 4 martie 1977 a supus la una din cele mai grele încercări o țară de veche vrednicie constructoare în această parte a lumii, o țară în care noțiunile de civilizație și cultură au intrat la mijlocul secolului nostru sub indicii fâuritor al uneia din cele mai profunde revoluții materiale și spirituale căreia experiența umanității îi conferă astăzi și cu atît mai mult în perspectivă cele mai nobile auspicii: revoluția socialistă, în finalitatea visului de aur al omenirii, comunismul.

O asemenea țară, cu un asemenea popor, aflat sub un asemenea semn al Istoriei profund revoluționare, — această Românie a fost pusă în confruntare cu ceea ce e mai perfid dar și mai răvășitor în ascunzăturile incandescente din adîncurile planetelor. Urmările dezastrului sînt uriașe, proporțiile reale rezistînd încă unei precise cuprinderi în cifre și date. Și azestrate privind atîtea și atîtea întreprinderi edificate și acestora în acești ani ai revoluției noastre, atîtea și atîtea construcții marcînd pașii și mai decît al poporului român pe scara progresului tehnico-material, pe cea a dezvoltării științei și a culturii, pe linia de continuă ascensiune întru civilizația, pentru îmbogățirea neîntreruptă a spațiului de locuințe, în Capitală ca și în restul țării, la oraș și sat, odată cu creșterea numărului de instituții social-culturale. Inșă mai presus sînt — și acestea, unele neidentificabile sub stihia de moloz și ruină — multele vieți omenești pradă unei sălbatice morți, moarte căreia i-au căzut jefiți și scriitori, artiști, savanți; sînt miile de ființe rănite, schilodite, traumatizate...

Dar luptînd a-și stăpîni minia pentru vitregia acestor grele, cumplite încercări ale Naturii asupra-ne, cronicarul înseamnă ceea ce s-a arătat — și încă din primele clipe după nenorocire — a fi mai presus de stihia răvășitoare de viață și de faptă omenească: puterea Omului asupra acestei naturi mașter, forța de a se stăpîni pe sine și, astfel, a găsi în el însuși capacitatea de a înfrunta și a birui, a birui întru cele ale civilizației, ale culturii, ale faptei umane.

Suprem revelator al acestui inepuizabil generator de bărbăție, solidaritate și patriotisme al poporului nostru s-a dovedit, odată mai mult, a fi Partidul Comunist Român, în frunte cu omul ce-l poartă însemnele noului destin, cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, — partid iradiînd atîta voință de a înfrunta și a birui stihia imprejurărilor. Cuvîntul și gestul secretarului său general, fapta de a lucra zi și noapte, călăuzînd, pînă la detalii, forțele de intervenție în sarcina normalizării cit mai grabnice și cit mai temeinice a situației, în Capitală ca și în celelalte regiuni lovite ale țării, măsurile marcînd atît de autentice spiritul de umanism revoluționar, hotărîrile atît de substanțiale, de a veni în sprijinul celor sinistrați, inițiativa, mereu vie, mereu creatoare, transmișînd pretutindeni curajul, entuziasmul, grija pentru om, ca și, în genere, pentru întregul complex al eforturilor de reintrare în normal, perspectiva, totodată, ca pe ruinele atîtor prăbușiri să se ridice noi și înfloritoare edificii, — iată tot atîtea concretizări ale celui mai înțelept și nu mai puțin îndrăzneț spirit revoluționar.

Spirit al construcției, al încrederii nedesmințite în progres, al grijii profund conștiente, pentru OM, al dragostei neajmurate de Patrie și de Popor.

George Ivașcu

Luceafărul de ziuă

Sub ciutura tăcerii un ochi smolit mai soarbe
Din visurile noastre o diră de cocori
Dar-nu-ngropăm surisul între pendule oarbe
Ci trecem spre lumina izvoarelor din flori

Mai stăruie-n priveliști o vamă de risipă
Dar casa țării-i leagăn de fapte, nu cavou

Fiind curați la gînduri, sîntem cu grija
noastră

Mărturisește încă prăbușitoarea clipă
Și-acolo unde greul ne-a încercat din nou

Cuprinzătoare carțe de bine și de greu
Și peste bolta țării, prin liniștea albastră
Luceafărul de ziuă va răsări mereu.

George Țârnea

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Mănolescu, Darie Novăceanu

DIRECTOR : George Ivașcu. Redactor șef adjunct : G. Dimislanu. Secretar responsabil de redacție : Roger Câmpeanu.

Îți mulțumesc, Gabriel Bucur...

Îți mulțumesc, Gabriel Bucur, pentru seara de 4 martie
Cînd ne-am cunoscut în pragul casei mele de pe strada Colonadelor,

etajul 7

Un autor care ar fi urmat să devină postum
Un apartament care nu mai avea adresă
Un trecător care a urcat în virful muntelui de moloz ce i-a ieșit în cale.
Respiram de o oră mortar, iar noaptea se transformase în intuneric
Doar printr-o fereastră cit o cutie de chibrituri zăream luna
Îmi drămuam gesturile, respirația, amintirile, chipurile oamenilor dragi
Pentru a putea merge cit mai departe cu ele în timp
Îmi așezam drept căpătii cărămizii pentru a rezista cit mai mult
Alungam vedeniile morții, împrăștiam frica și frigul
Știind - aproape sigur fiind - apoi din nou nevenindu-mi să cred,
și din nou sperînd că vei veni

Tu, dumneata, dumneavoastră Gabriel Bucur
de pe Bulevardul 1848 nr. 18 din București.

Și la un moment dat ai venit într-adevăr,
Îți-am auzit vorba, pașii, respirația chiar.
„E cineva aici?” — a fost parola de recunoaștere.
„Sînt aici!” — am răspuns (pînă atunci nu strigasem după ajutor).
Ai început să înlături bolovanii, cărămizile, cărțile.
Să scurtezi drumul care despărțea realitatea de neînțelegere.
„Mișcați lanterna să vă spun unde este ochiul prin care văd luna”
Îți-am spus (vorbeam cu „Dumneavoastră” ca niște oameni civilizați).
„Stați liniștiți, voi fi în curînd acolo”.
„Eu sînt aici, cu cîțiva metri mai încoace,
Prins sub o grindă de beton
cu mina dreaptă sub tăbliile bibliotecii ;
cu Istoria lui Călinescu la cap
cu manuscrisul cărții mele despre America sub mina stîngă ;
apropiați-vă, eu vă ajut cu vorba
sînt mai la stînga,
sînt mai la dreapta,
acum ați ajuns la mina mea captivă,
mi-ați eliberat-o, a trecut încă o oră,
acum pot să pun și eu o cărămidă deoparte
să îndepărtez o scîndură ;
să-mi îndoii genunchiul ;
iată ați ridicat de pe mine ușa care-mi rupea omoplatul
ați dat deoparte vizuina care-mi strivea coastele ;
am rămas acoperit doar de vizuina cea mare pe care
o port deasupra capului, dar care mă protejează, ea însăși,
de muntele suprapus de moloz ;
atenție, Gabriel Bucur, s-ar putea
să murim amîndoi ;
atenție la colțul acesta de cameră, care
ne-ar putea înghiți pe amîndoi ca un coșciug prea îngust...
...nu te temi?... atenție, Gabriel Bucur,
am putea muri amîndoi, acum la sfîrșit,
după trei ore de moarte,
cînd sînt și eu liber ca tine, cînd sîntem
egali, cînd am ieșit pe jumătate din strînsoare,
cînd am pătruns în lumina lunii,
cînd ne-au înconjurat oamenii de pe munte,
apoi spectatorii, apoi rudele
cu ochii plîșiți, care-și așteptau pe cei dragi,
cînd intru în „Salvare” și tu mă mîngii
și-mi spui cum te cheamă
și-ți sărut mina dreaptă și mă îndepărtez
însingurat spre spital”.
Ai urcat din nou muntele de moloz? Ai salvat și pe alții ?
Ai mai întors din drum alte vieți ? Dar tu însuși trăiești ?
Să mă ierți că frumosul nostru „Dumneavoastră”
s-a transformat în acest „Tu” al nenorocirii și întimității
De fapt, nici nu ne cunoaștem, și mă îndoiesc
că, pe stradă, văzîndu-ne, ne-am recunoaște la chip.
Cine ești ? Cine te-a adus ?
Nu mai țin minte și poate n-o să știu
atîta timp cit voi sta în acest
pat de spital,
iar gîndurile stîngace
pe care ți le trimit, le dictez colegilor mei de suferință !
Deocamdată, tu rămii, Gabriel Bucur,
Dragostea mea de viață, încrederea în oameni
Tot ce poate fi mai bun în tine și în mine,
Deocamdată, Gabriel Bucur, tu vei rămîne,
pînă voi putea să-ți string mina încă o dată,
Fața pe care nu mi-o mai amintesc a omeniei,
a dragostei dintre doi oameni și dintre toți laolaltă,
Gabriel Bucur, tu, frate dintotdeauna și nou părinte al meu.

Din spital

Romulus Rusan

Oameni pentru oameni

CU PUȚINE ore înainte, postul nostru de radio a transmis emoționantul dialog al unei reportere cu Florica Iordache, muncitoare la cofetăria Scala, aflată acum în afară de orice pericol la spitalul Militar Central, după o cumplită încercare...

Ore de supremă încordare în perimetrul central al Bucureștiului. În jurul punctelor afectate de cataclism, oamenii sînt într-o perpetuă mișcare. Totul pare halucinant cînd te apropii de acești excavatoriști, buldozeriști, ostași, tineri din gărziile patriotice, toți avînd un singur țel : să salveze eventualii supraviețuitori, să ajungă la ei cu o secundă mai devreme. Cupele metalice smulg grinzi, fiare, betoane, pereți și apoi se face liniște, peste ea plutind numai praful înecăcios. Intră în acțiune lăptășii, hîrlețele și mîinile. Mîini sîngerînde, obosite, care caută, caută. Și camioanele pleacă încărcate cu moloz, resturi din fostele noastre case. În aceste împrejurări i-am cunoscut pe maestrul Gavril Lazăr de la I.C.M.-4, pe buldozeristul Ion Butucel de la I.U.T.-Șulea I, pe macaragiul Ion Vaida din Găești, care stătea la pupitrul imensului macaral P.H. de 127 tone, arcuindu-i brațul la peste 40 metri înălțime, de care afirmă o cutie metalică avînd în ea o echipă specială de intervenție. Și cîți, cîți alți oameni muncind zi și noapte pentru oameni, pentru a salva vieți și bunuri. Omul pentru om, în aceste lungi și grele ore de luptă cu timpul și greutatea.

Am stat cîteva ore la „Scala”... Cînd a sosit, dimineața la ora 6, plutonierul Dumitru Retegan nu bănuia că va fi eroul unei acțiuni de impresionantă rezonanță umană. Se pregătea să-și ia în primire sectorul de care va răspunde, în marele perimetru de dărîmături. Într-o clipă de liniște, ascultînd atent, i se pare că aude un sunet venind din afunduri. Îl anunță pe colonelul Gheorghe Buzatu. Percep amîndoi, din nou, o voce foarte slabă. Nu mai era nici o îndoială. Sub zecile de tone trăia cineva. Retegan cere să i se indice eventualele intrări în subsolul fostei cofetării. Găsește una. Face trei căi de acces, două

se blochează ; simte un fir de aer și precum se orientează speologii, cu o lanternă se conduce după el. Deasupra se auzeau duduitorile excavatoarelor. Strigă. I se răspunde. Voce de femeie. Grinzi peste grinzi, totul surpat. E măruntel de statură, slăbuț și izbuteste să se strecoare. Ajunge la ea. Femeia-l epuțată. Trăiește. Acoperită de o cuvă de spălătorie și alături cu corpul neînsuflit al unei colege. Nu poate face drumul pe care a venit plutonierul. Acesta iese afară și începe a doua etapă, și cea mai grea, a salvării femeii. Colonelul Buzatu se tirăște ca un șarpe să lărgească mica deschizătură prin care supraviețuitoarea putea să iasă. Acesteia i se dă un fierăstrău de mînă să taie niște scînduri care-i blocau calea. Clipele trec foarte greu. Ele se transformă în ore. Sosește o ambulanță cu toate ustensilele pregătite ; se fac lucrări speciale de consolidare a marginilor hăului din care trebuia salvată viața unui om. Nimeni nu mișcă, în galerie se fac numai gesturile strict necesare. Totul într-o liniște desăvîrșită. Intrarea se lărgește. Încă o clipă și femeia este prinsă de zeci de mîini tremurînde de emoție și bucurie. Încă o secundă, iată-o pe targă și apoi în mașina salvării pe Florica Iordache, în vîrstă de 35 de ani. Totul a durat incredibil de puțin. Numai orele, de la șase dimineața pînă la 14,26 vor rămîne întipărite pentru todeauna în sufletele celor care au redat vieții încă o viață. Spunea colonelul Buzatu, adresîndu-se celor din subordine : „Băieți, acum atenție mare, facem echipe speciale de ascultare cu aparate, cred că vom mai aduce oameni la suprafață”. Ce simțiți în acest moment ? — I-am întrebant. „Mi-am făcut datoria ! Și eu și ceilalți ca mine vrem să fim de folos semenilor noștri !”

Alb, plin de praf, zdrelit pe mîini, și-a reluat locul în marele detașament al celor care în aceste zile spun „prezent” la îndemnul președintelui țării, muncesc cu abnegație, dăruire și eroism pentru ștergerea urmelor de zăstrului, în timp cit mai scurt.

Valentin Hossu-Longin

Încercările oamenilor, încercările țării

ÎNȘEAM în întâmpinarea primăverii, căutam în urmă la noarele istoriei, ieșeam la lucru și ne întorceam acasă, la orele de zi și de noapte, în iubirea copiilor, în grijile zilei de miine, firești, ale casei, ale lumii, ale gândului fiecăruia, până la un ceas de care ne vom îngrozi, noi cei rămași în viață, până la capătul vieții, un ceas neașteptat, al zguduirilor, al prăbușirii, al morții, cind s-ar steli puteri din adânc, din orbele legii ale firii ce ne dă lumina, căldura și culoarea, dulceața și toată bucuria pământului, din cotoane foarte îndepărtate, și ne-am pomenit, această parte de țară și această parte din viața noastră, aruncați undeva dincolo, aceia care am avut acest noroc, aceia care avem acum durerea fără margini pentru oameii de sub dărîmături, prinși în clipa spaimei despre care nu vor putea mărturisii niciodată. Era ora lucrului în schimbul după-amiezii, ora cinei, a televizorului, a vizitelor, a spectacolelor, a întîlnirilor, a iubirii, a meditației, a lecturii, a gândului, ora din aburul mîncării și din licărul stelilor, o lună plină urca peste lume, — cind a fost ora aceea, vă mai aduceți aminte? Voi, cei din orașul mare și cei din orașele mai mici, voi cei din fabrici și din schelele Prahovei, oameni ai satelor din cimpie, de la grajduri, după ce ați hrănit și ați adăpat vitele, voi cei tineri de la mesele cofetăriilor, și voi cei bătrîni din liniștea caselor, mai știți cind au fost toate astea? Parcă demult, parcă departe, mult încolo peste dărîmăturile celor patru zile cite s-au dus pînă la scrierea acestor cuvinte din lacrimă. La ei ne întorcem gîndul acum, în lunga, zguduitoarea istorie a celor patru zile de pînă acum, la cei ruși și zdrobiți, scoși într-o secundă din tot ceea ce s-a chemat viață, lume, iubire, ideal, amărăciune, muncă, bun al casei, pagină scrisă, mărturisire așteptată, învățătură, gînd al plecării și mănturii întoarcerii.

Noi sintem aceia care gîndim și vorbim de toate acestea, care umblăm pe străzile orașului, ne apropiem de locurile dezastului, aceia care avem în față un alt chip al țării, cu toate încercările ei care sint și vor rămîne de acum încolo ale noastre. Noi sintem aceia în viață, legați acum, ca în toate vremurile grele, de ființa poporului nostru, acela în stare, de-a lungul veacurilor, să întâmpine cu durere, dar și cu bărbăție, focuri, ape, dezastre, cite s-au abătut peste ființa lui. În fața legilor absurde s-au coalizată energiile umane, și trăim acum, pe pămîntul liniștit și căutat în echilibrul firului de iarbă abia răsărit, trăim o realitate a valorilor umane, a solidarității, a înfrățirii, trăim o emoționantă verificare a structurii nu numai din ziduri, ci și din tot ceea ce societatea noastră a legat sub semnul omeniei, în lunga și dramatica ei existență. La ora aceasta de marți la mieznoapte, de la ora zguduirii pînă la ora aceasta, ei, muncitorii țării, oameii minunați ai muncii și ai sacrificiului, nu cunosc odihna în căutarea vieții sub dărîmături (în acest moment, la orele 12 și citeva minute, se anunță la radio scoaterea a încă doi supraviețuitori de sub dărîmăturile blocului Scala), în munca de recuperare a bunurilor țării, în grija pentru viața acestui mieznoapte de țară al neîndurătorului cutremur. Muncitorii sint dărîmături, aceia, salvind ce se vede în sulul și praful dărîmăturilor, salvînd ce se poate de omul, căutînd licărul de viață. Muncitorii sint medicii și personalul medical din spitale și din punctele sanitare, femeile și bărbaii în miinile cărora ajung mii de oameni, ca să rămînă oameni. Muncitorii sint toți aceia care au grijă de apa și de căldura caselor, de familiile fără adăpost, de hrana și de lumina noastră, pentru ca viața să se așeze pe temeliiile ei firești. Muncitorii sint milițienii și aceia

din gîrzile patriotice, și toți oameii uneltelor de pe aceste șantiere ale durerii, și șoferii care au prioritate cu mașinile fără opriri, ducînd la margini ceea ce era pînă acum valoare și lucru căutat, ori cărînd bunurile oamenilor, în exodul acestor zile. Muncitorii sint oameii satelor, aceia care desgroapă vitele de sub grajdurile prăbușite, și care nu se tem de pămînt și ies cu plugurile sub zarea lui sîngerie. Muncitorii sint toți oameii organizații vieții sociale, fără răspundere a cărora nu s-ar putea face față, prin sîrăpunderea ordinii, haosului natural. Din primele ceasuri, după cutremur, atunci cind toate ceasurile electrice de pe străzile capitalei s-au oprit în bătaia aceleiași secunde, la stingerea luminii, am ascultat cu emoție ivirea cuvintului de ordine, și s-a ivit în însoțirea muzicii grave, ca un recviem al țării, s-a ivit și a fost de liniștire și de certitudine, în așteptarea lumii, ieșită pe străzi, buimăcită.

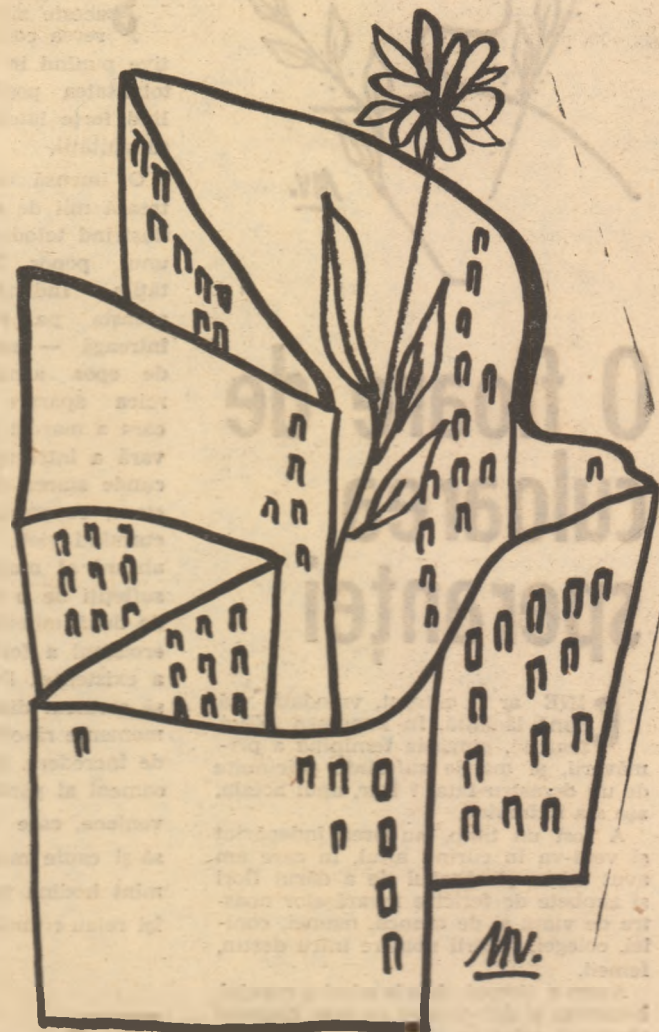
Atunci am ascultat, în reluările și adăugirile cite erau cu puțină, îndemnul tovarășului Nicolae Ceaușescu, Decretul președintelui țării, Ordinul comandantului suprem al armatei. Apelul la solidaritate, la răspundere, la calm, la participarea unanimă, a venit fără întîrziere, și muncitorii țării au răspuns din aceeași clipă. În acestea s-au avut încredere deplină, în aceste forțe oricind gata să răspundă și să facă față oricăror încercări. Cu durere și cu sentimentul tragic înaintea a ceea ce nu se mai poate inventa, să fim cu încredere și cu iubire ai țării și ai muncitorilor ei, ai celor ce au în seamă viața noastră a tuturor. Din hotarul aceluia ceas, din prăbușirile lui, cu toate zguduirile sufletului și cu jalea fără margini, s-a ridicat numărul mare al bărbaților și al femeilor, oameni ai sacrificiului și ai ordinii, în mijlocul cărora Președintele țării duce fără odihnă cuvîntul de îmbărbătare și de organizare. Nu dialogăm în aceste clipe cu zeii ori cu puteri obscure, cu forțele sociale și cu zeii năzuințe existențiale. Nu ridicăm altare și nu ne închinăm unor umbre răzbunătoare. Din clipa aceea rămăsă ca o piatră de hotar, ne-am regăsit înfrățirea, cind țara întreagă și-a înțeles datorita.

Istoria rezervă tuturor neamurilor pămîntului, din toate timpurile, tragediile și reinvierile repetate. În încercarea de a găsi echilibrul de suflet și de inimire, de iubire, de bine și de rău, de a nu ne despărți de cei care nu mai sint, cu nici un chip de a nu crede nimic și de a îndura totul, înfrățirile lor sint lingă noi, îi vedem, îi auzim pe colegii, pe prietenii noștri, avem în mină cărțile lor, scrisorile lor, avem în memorie vorbele lor, și fără ei, în amintirea de doliu, n-am fi nici noi ceea ce sintem. Cîți sint, caută gîndul, oameii care din secunda de întuneric nu mai sint?

Să-i pomenim aici pe colegii noștri Al. Ivasiuc, A. E. Baconsky, Mihai Gafița și Mihail Petroveanu, să nu credem ceea ce spunem, dar să spunem totuși, în amintirea lor, să plîngem fără sfială, să le îmbrățișăm cărțile și să ne adunăm amintirile, iată, de aproape o viață, în vecinătatea lor.

Între viața și moarte, ne-am despărțit dintr-o dată, nici nu știm cum, ei sint dincolo, noi am rămas dincoace, parcă stingheriți în dreptul nostru de a supraviețui, acceptînd cu silă implacabilele hotăriri ale neantului. Peste încercările țării, iată, generații noastre, a celor care mai trăim, ne este dat să aducem ca dintr-o convorbire abia isprăvită, imaginea lor, și să-i ducem cu noi cit vom trăi, pe imaginea fără noroc și fără întoarcere. Într-o clipă, țărîna pomenită în legile morții a arătat cit poate să fie de grea, ucigător de grea. Ne îmbărbătăm cu vorbele durerii!

Ion Horea

Desene de Mihu Vulcănescu (pag. 3, 4, 5, 8)

Nenorocire și Civilizație

VĂZIND, la puțin timp după cutremur, că bolnavii de la Spitalul de ochi din Piața Cosmonauților au coborît în stradă și stau strînși pe peluza din jurul statuii, am coborît eu insumi dintr-un imobil rămas întreg dar cu zidurile interioare prăbușite, spre a mă interesa de soarta unei doamne în vîrstă, care se afla la etajul al IV-lea al spitalului, unde o vizitasem cu puțin timp înainte de catastrofa. Nu se găsea printre cei de pe peluză, și intrînd în clădirea luminată doar de citeva slabe pîlpiiri, m-am adîncit la lumina de care mi s-a părut a fi medic, cerîndu-mi permisunea de a urca la etaj. Am fost întrebata pe cine caut, iar în clipa în care am rostit numele bolnavei, am auzit un glas de femeie: „Doamna e sus și e bine. Dacă vreți puteți urca”. Calm, blîndețea, bunăvoința cu care au fost rostite aceste cuvinte m-au surprins și, în acele împrejurări de maximă tensiune nervoasă, au făcut asupra mea o impresie extraordinară.

Acel glas, care era al surorii de etajul IV, a dat comportamentului uman. Pe străzi, era o forfotă a mașinilor, de neînchipuit. Dar o forfotă atentă și plină de precauție. Nici un claxon, nici un strigăt și nici un fluierat strident. Sint sigur că în acea noapte de neînchipuite traumatisme nu s-a petrecut nici un accident de circulație. Nici că s-ar fi constituit bande de jefuitori dintre huliganii de care, ca toate marile capitale, nu ducem lipsă.

În ultimii ani, mă despărțisem tot mai mult, în sufletul meu, de locuitorii acestui oraș, de noii locuitori ai acestui oraș, care îmi apăreau tot mai zgomotoși, tot mai repeziți și egoiști, tot mai lipsiți de politețe, mulți dintre ei grosolani și vulgari, respingînd cu ostentăție educația ce li se va fi făcut acasă sau la școală.

Dar în aceea noapte, pe nici una din străzile care am umblat pînă la ziua, nu am zărit vreo scenă care ar fi putut leza simțul moral al cuiva. Cred că, de data aceasta, nenorocirea a scos la suprafață ceea ce e mai bun în noi. În fața necrezutelor mormane de ruine, miile de oameni care, miinați de curiozitate, soseau din cartierele rămase întregi, priveau tăcuți, cutremurați în toată firea lor, cuprinși de o imensă conștiență. Conștiența, mi-am dat seama în aceea noapte, poate fi una din formele civilizației umane.

Dacă s-ar putea ca din această nenorocire, mi-am spus la ziua, să învățăm a ne cutremura în toată ființa noastră, nu numai cind ne lovesc cutremurele de pămînt!

Geo Bogza

O floare de culoarea speranței

CINE ar fi cutezat, vreodată, să pună laolaltă, în imaginea „Zilei femeii”, gingășia feminină a primăverii, și marile suferințe pricinuite de un dezastru fatal? Dar, anul acesta, așa s-a întâmplat.

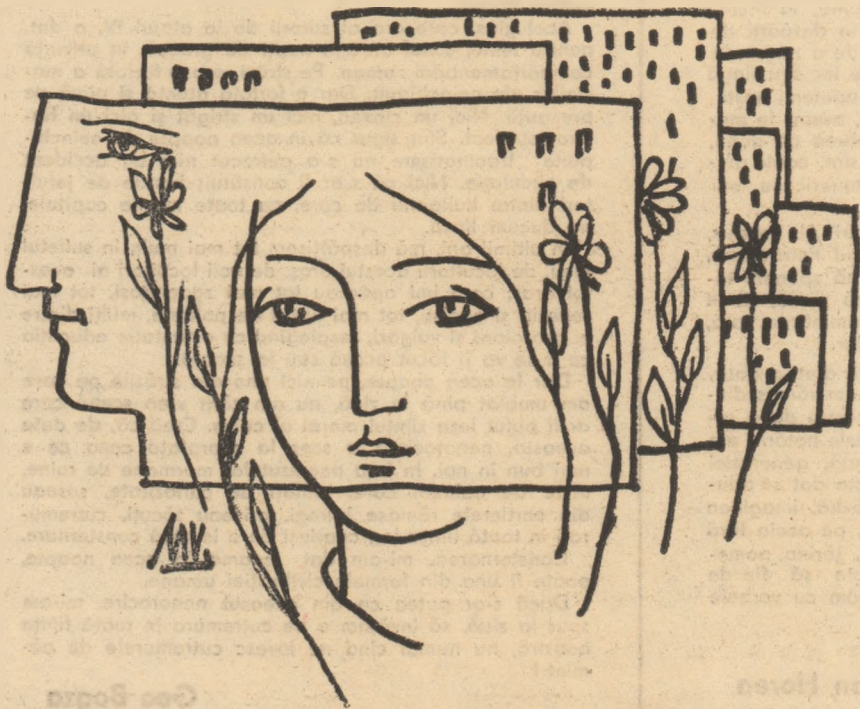
A fost un timp, nu prea îndepărtat și veni-va în curând altul, în care am avut inima și răgazul de a dărui flori și zimbete de fericire tovarășelor noastre de viață și de muncă, mamei, copilei, colegei, surorii noastre întru destin, femeii.

Acum e timpul de a le admira curajul, hotărârea și demnitatea cu care răspund chemării celor ce luptă cu suferința și catastrofa, ajutând pe cei mai loviți, făcând nopți albe la căpătușii răniților, conducând mașini de urgență, lucrând cu spor la reconstrucție, îndrumând și educând copiii în spiritul vitejiei și al omeniei, al solidarității omenești în fața durerii și mizeriei clipei trecătoare.

Fiecare dintre noi a putut vedea și pricepe înțelesul grandios al unor brave fapte (cele mai multe fapte eroice sînt anonime), pe care femeile le-au realizat, cu brațele și cu inima lor, în aceste clipe. Vom vorbi și vom scrie despre ele, mult timp de-acum înainte, pentru veșnică amintire.

Dar, totuși, astăzi este Ziua femeii și oricît de greu ar fi să uităm clipa prezentului, să nu uităm, totuși, zimbetul, vorba bună, mingiietoare, omagiul de afectuoasă stimă, pe care-l datorăm surorilor noastre, la rău și la bine. O floare, pentru ele, o floare de culoarea speranței!

Mihnea Gheorghiu

Eroica apărare a vieții

S-A DOVEDIT încă o dată în aceste zile zbuciumate că durerea conține resurse morale active punînd în mișcare, ca și bucuria, totalitatea posibilității omului, revelînd forțe latente, care fac podoba umanității.

O imensă cronică deschisă înregistrează mii de acte de eroism anonim, ilustrînd totodată filosofia practică a unui popor în luptă cu adversitățile. Indivizii se pot resemna, aceasta pe riscul lor, o națiune întreagă — nu. De unde privești de epos a națiunii noastre în eroica apărare a vieții. Cutremurul care a marcat acest început de primăvară a întrerupt în câteva zeci de secunde starea de geometrie, ritmurile clare, conștiința ordinii constructive, curmînd vieți, opunînd creației un absurd al nimicirii. Ne reculegem însuflețiți de o morală eroică, verificată de două milenii într-o istorie în care eroismul a fost condiția fundamentală a existenței. Potrivit și tonic, acum, e să scoatem din antologii, odată cu alte momente răscolitoare din trecut, semne de încredere. Să ne amintim de asprii oameni ai pămîntului din istoriile sado-veniene, care după bătălii se întorc să-și caute morții ca să le dea în pămînt hodina poruncită de datină, apoi își reiau ritmul.

Pentru o clipă

PENTRU o clipă ne-am părăsit unealta, gîndurile și grijile personale, atenți la marea durere a Patriei, care este marea durere a fiecăruia din noi. Ne vedem Țara din nou în suferință. A cita oră? ... Numai în ultimele trei-patru decenii am trecut prin toate încercările elementelor: prin foc în timpul războiului, prin aer, un aer incins, irespirabil în timpul secetei și al foametei, prin apă în timpul inundațiilor de-acum cîțiva ani. Pe toate le-am învins. A mai rămas să ne încercem un ultim și cumplit element, pămîntul, care de curînd și-a scuturat înnebunit uriașa spinare, unde ne-am

Măști felurite cheamă la reflecție: îngîndurarea lui Miron Costin are ca revers energia lui Cantemir, reveria eminesciană are drept complement dinamismul social. Ne-am format o conștiință a datoriei severe, intransigentă, bazată pe ideea de participare plenară la viața comunității. Durerea rupe echilibrul atîta timp cît devoră în singurătate, devastînd, ducînd la stări limită. Singurătății îi opunem un profund sentiment al coerenței, încît durere, pămînt și oameni devin termeni ai unei filosofii a acțiunii. Se afirmă în aceste zile de suferință un suflet al marilor solidarități, un umanism în acțiune, întărit de experiența vremii noastre socialiste. Ideea de datorie e o lecție demult învățată, eroismul — un mod al cotidianului, un act de voință colectivă.

„Erou — nota Nicolae Iorga — nu e acela care se bate cît și cum ar trebui să se bată, nici acela care s-a bătut în zadar, ci acela care a primit datoria sa așa cum nimeni n-ar fi fost în stare să facă și care a pregătit astfel și pe alții pentru a face ca dinsul”. Zeci de mii de oameni înfruntînd obstacole incredibile fac dovada în fața dezastrului depășit că epoca noastră are eroii pe care-i merită. Polului tragicului și al morții acești oameni îi opun perspectiva nașterii și luminii. Nici într-o altă limbă cuvîntul cutremur nu se aplică fenomenelor sufletești, morale. În limba

înfipt plugurile, ne-am durat zidirile, ne-am săpat mormintele.

Ne sînt scumpe aceste meleaguri, fiindcă sînt mereu plătite cu sînge. Dar din durerile noastre se înalță Țaria noastră, Țaria celor care s-au întîlnit cu moartea. Și aceasta pretutindeni, pe tot teritoriul Daciei. Numai în răstimpul unei singure vieți de om, Moldova a văzut foamea, Ardealul șuvoiul năpraznic al apelor, și acum cutremurul s-a abătut îndeosebi peste valea Dunării, ce încinge inima Țării, Bucureștiul, unde au fost zguduite din temelii decenii și chiar secole de trudă omenească.

Ne-am desmeticit ca dintr-un vis rău, căutîndu-ne unii pe alții dincolo de distanțele ce ne despărțeau, căutînd glasurile prietenilor dragi, bucurîndu-ne cu cei care au supraviețuit dezastrului — fie și fără intimitatea căminului nimicit — plîngînd împreună pe cei atît de tragic dispăruți.

Calamitatea ne-a îndurerat pînă în adîncul adîncului, dar nu ne-a deprimat și n-a sădit în noi sentimentul zădărniceii. Însuflețiți de o neînfrîntă speranță, de atîtea ori în decursul istoriei am luat-o iarăși și iarăși de la început. Aceasta ne-a menținut în mîntul tinereții fără bătrînețe și al vieții fără de moarte.

Ce indiciu gigantic de tinerețe a fost numai în cîteva zile efortul de refacere a celulelor sociale, munca pentru reîntrirea în normal, eroismul salvării atîtor vieți omenești de sub povara ucigașă a ruinelor! În fața acestei dezlănțuirii de energie re-creatoare și de omenie românească — devenită reflex natural prin pămîmirile veacurilor, și acum propulsată de atotprezența conducătorului țării — să ne ștergem ultima lacrimă, și să ne reîncepem fiecare lucrul pentru care am fost chemați.

Edgar Papu

română cutremurul nu e numai geologic. Noi spunem că ne-am cutremurat la auzul unei fapte zguduitoare. Cutremur, în înțeles de tensiune sportivă.

Reținem din asemenea seisme psihice semnificațiile mobilizatoare. Din cutremurele istoriei noastre am ieșit întotdeauna mai tari. Iar încercarea dureroasă de acum ne angajează în hotăriri care să ridice istoria viitorului pe trepte superioare. Judecata lucidă ne încredințează că în locul celor pierdute se vor ivi construcțiile durabile, purtînd pecetea anilor de încordată energie socialistă. Meditînd pe marginea evenimentului care a pricinuit atîta suferință, fie ca gîndul să lase loc hotărîrii spre faptă, singura care sfidează și conferă omului demnitate și măreție.

Constantin Ciopraga

„Frîng fulgerele”

CU LĂCRIMI în ochi, cu sufletul zdrobit și cu o dragoste nemărginită față de acest pămînt, față de patria sa, greu încercată de o cruntă calamitate a naturii, încearcă să scrie aceste cîteva rînduri frînte un poet maghiar din România, frate și tovarăș de luptă cu toți minutorii condeielui, români sau de altă naționalitate.

Marele Schiller a pus în fruntea vestitului său poem despre fărîngirea clopotului — *Das Lied von der Glocke* — un motto, purtat de vechile clopote ale lumii:

*Vivos voco — chem pe cei vii!
Mortuos plango — deplîng pe cei morți!
Fulgura frango — frîng fulgerele!*

Aș dori și eu să chem pe cei vii să nu se lase intimidați de necruțătoarea lovire a întîmplării — ci cu fruntea ridicată, cu toate puterile încordate, cu o tenace încredere în viitorul nostru omenesc să contribuie la înlăturarea urmelor lăsate de năpraznicul uriaș din adîncuri — așa cum o fac de la început acei eroi necunoscuți fără număr și fără nume, care scot de sub dărîmături pe cei rămași, care ne repară conductele electrice, ne dau apă, ne aduc alimente, îngrijesc pe răniți și bolnavi — urmînd îndemnul celor ce țin frînă soarta acestei țări. Chem pe toți cei vii, ca într-un singur cînt, să le aducem o uriașă mulțumire, o eternă glorie.

Trebuie să deplîng pe cei morți, pe frații mei cei buni, prietenoși, neînfricați, fideli, devotați, de excepționale calități sufletești, pe care nu-i voi mai vedea, nu-i voi mai îmbrățișa, dar a căror amintire va fi de-a pururi neștersă din inima noastră și din mîntea aceluia care ne vor urma — ajutînd pe cei rămași, prezenți și viitori, să ne îndeplinim cu sfințenie datoria noastră față de semenii noștri, față de lumea întreagă. Vreau să amintesc însă de ultimele două cuvînte ale citatului:

Fulgura frango — frîng fulgerele!

Ele ne indică țelul și hotărîrea ce să-lăsluiesc în inimile noastre toate. Vom învinge toate, toate fulgerele ce ne lovesc, vom înfrunta toate furtunile ce ne așteaptă, iar dangătul perpetuu al clopotului încrederii noastre va fi reverberat de toate piscurile acestui pămînt, care este vechea și iubitoarea Gea a oamenilor.

Szemlér Ferenc

Omenia și curajul

SINT greu de apreciat dimensiunile și consecințele catastrofale ce-au căzut peste țară și mai ales peste Capitala României, prin cutremurul din seara de vineri, 4 martie, din acest an 1977. Construcții ridicate în zeci de ani, întreprinderi, instituții, magazine, loca-luri, vieți omenești încă nenumărate, cunoscuți și necunoscuți, rude, prieteni, colegi s-au spulberat în câteva clipe cum ai sufla într-o luminare.

Nici o lacrimă nu poate îneca dure-rea pentru cei pierduți. Nici un cuvânt de consolare nu poate acoperi jalea ce se degajă din ruine și dărâmături. Iar cei rămași au ori trupul ori sufletul schilodit și rănit.

Cugetul treaz și-a înțeles neputința în momentele dezastrului, fără să-i poa-tă imagina proporțiile și s-a cutremurat în fața forțelor oarbe ale imprezizibi-

lului. N-am mai rămas același care am fost în ultima clipă liniștită dinaintea dezlănțuirii prăpădului stihilor.

Dar încă în plină desfășurare a scur-tei și nimicitoare calmități s-a aprins în noi cu însușite lumini flacăra ome-niei și convingerea că conducătorii par-tidului și statului nostru sînt alături de cei năpăstuiți.

Ne-au rămas omenia întreagă și cu-rajul ostășesc și cetățenesc puse în slujba țării și a poporului, pentru sal-varea a tot ceea ce se poate salva, adă-postirea celor rămași fără cămin și pen-tru reînceperea construcției cu toate forțele și mijloacele, uniți în jurul par-tidului și steagului socialist al țării.

Mihai Beniuc

Acum

Istoria din cînd în cînd pismașe,
Iubită țară trupul vru să-ți fringă,
Se pustiiră sate și orașe
Și ochii noștri au învățat să plîngă.

Nu inima, nu cugetul din care
Mereu am smuls puteri pentru mai bine
Și cu tărie veșnic sfidătoare
Am plămădit și țară, și destine.

Acum, în ceasu-acesta de durere
Cînd mulți nu vor mai ști ce-i ceru-albastru
Ne vom purta cum demnitatea cere,
Vom rezidi stăpîni peste dezastru.

Al. Căprariu

Magistralele vieții

O CLIPĂ teribilă a vrut să suspende totul, să prăbușească totul, cînd fibrele din străvechime au țipat în noi ca o coardă mult prea întinsă, căutînd să ne înșele vederea și auzul, să ne ghemuiască și să ne oblige să gemem. A fost o clipă mai scurtă decît scama unui gînd, mai precipitată decît un început de gest, pentru că, în-dată după aceea, viața, conștiința, fapta au replicat cu forța și lumina lor, aflînd o mie de punți de ieșire din derută și amenințare. Omul poate fi lo-vit, omul nu poate fi înfrînt. Viața e mai puternică decît orice urgie, și este infinit mai puternică, invincibilă, cînd oamenii se știu oameni, cînd știu că nu sînt singuri. Înfăptuirile noastre nu sînt înjghebari de clipe, ele s-au consti-tuit de-a lungul unei istorii mult în-cercate, prin nesfîrșite acumulări de suferințe și biruinți. Asalturile oarbe ale naturii n-au oprit nicicînd vrerile oamenilor, chiar dacă, în răstimpul unei clipe, le-au întîrziat uneori.

Și atunci, cum să distrugă clipa bul-macă ceea ce s-a întemeiat pe străda-nia și creația anilor, pe voința de bine și frumos a milioane de oameni? Spi-ritul n-a rămas descumpănit mai mult de clipa trecătoare și rea, binecuvîn-tata dragoste de viață și de creație a izbucnit din toate inimile, ca o revoltă, ca o singură vrere, desferecînd noi, imense energii. Valului seismic i-a răs-puns uriașul val al activității unui întreg popor decis și priceput să-și vin-dece rănile.

Cine cunoaște bine rosturile acestui popor înțelege ce spornică și hotărîtă e replica pe care oamenii știu să o dea forței distrugătoare. Acum, în momente grele, salvarea vieții semenilor, alina-rea suferinței celor loviți, reconstrucția articulațiilor vitale ale economiei și vieții sociale, redistribuirea eforturilor pentru a scurta orele suferinței se adu-nă toate într-un singur act de creație, act de afirmare și de putere conștientă. Față de asemenea voință și declanșare de energii, proporțiile catastrofei, dacă nu pot fi anulate, sînt simțitor micșo-rate, vieții i se redeschid magistralele și omul se regăsește la înălțimea mor-ală știută, de creator și constructor.

Țara toată se află în aceste zile la datorie. Darurile, priceperea, hotărî-rea oamenilor se multiplică și sporesc cu fiecare ceas. Durerea din suflete se preschimbă treptat în inițiativă, în ac-tivitate decisă, în act pozitiv nepieritor. Rănile încă deschise se vor vindeca, oamenii se vor reîntoarce la bucuriile lor și se vor bucura — căci menirea omului este să învingă și să se bucure de minunea vieții și de înfăptuirile minții și miinilor sale.

Constantin Țoiu

Mircea Horia Simionescu

Sufletul nostru

NU ÎNCAPEA în firea noastră să fim marcați de un cataclism de asemenea proporții. Sufletul nos-tru cere cu bun simț totdeauna un acord între felul cum vede el natura și cum se poartă natura cu el... Și iată, soarta vru ca noi, românii, și în pri-mul rînd noi, bucureștenii, oriunde ne vom afla și oriunde vom merge de aici înainte, să purtăm în ochi și în subteranele sistemului nostru nervos această zguduitură de sfîrșit, sau de început de lume: cutremurul de la București. Printre atîtea referiri le-gate de numele capitalei unei țări, a cărei obsesie dominantă este Con-strucția, și numai Construcția, cu fi-rești contradicții, dar cu o mare voință comună, totuși Construcția... Bucureștiul va primi în limbajul universal și atri-butul teribil al celei mai pustiitoare zvircoliri seismice de pe continentul european. Nu aveam nevoile de acest atribut! Sună, desigur, absurd. Dar, iarăși, rar să se potrivească ceva mai puțin cu firea unui popor decît ce a fost să fie și-a fost atît de crud și de dezastruos în seara de primăvară cu lună plină a zilei de 4 martie 1977...

Greu de admis că oamenii pot să renască din sfîrșimături; cel mult ca metaforă. Știam ceva de Pasărea Phoenix; dar și asta era un mit, era literatură... Ce știm noi acum cu toții e că un om, în București, în România anului 1977, aici, la noi, în această fu-

nestă decadă a lui martie, cînd și mu-gurii stau pe gînduri, să crape, să nu crape, cuprinși de oroare, ei înșiși parcă ezitînd înaintea excesului de vio-lență a naturii... poate să reziste, să aștepte, să speră șaizeci și ceva de ore sub cel mai apăsător morman de moloz din cele mai grele și mai apăsă-toare mormane de moloz posibile. Să nu-i dea Dumnezeu omului cît poate să ducă. Pentru că omul, uite, duce... Să ne mîndrim zicînd că omul poate imens?... Că el însuși nu știe de cîtă putere de rezistență este capabil?...

Grija noastră, acum, și de aici înainte, va fi de a ne feri de vorbe mari, de a ne cîntări bine cuvintele, pentru ca tot ce facem să fie atent și clar și mai ales concret și echilibrat, gîndit.

Lecția civică a fost dată de toată țara. Restul depinde de noi toți la un loc, de la primul pînă la ultimul eșalon. Cred că și stilul nostru de a vorbi și de a scrie și de a ne purta unii față de alții, mai ales, se va schimba. Vom fi, va trebui să fim mai buni și mai în acord cu noi înșine și cu adevă-rul din noi.

Am văzut-o la televizor, printre atî-ția alții, pe Florica Iordache ieșind dintre dărîmăturile Scalei cu Ilerăstrăul în mînă, tăindu-și singură calea spre lumină, după șaizeci și ceva de ore de infern... L-am văzut și l-am auzit deasupra molozului și pe acel colonel de legendă, pe nume Buzatu, a cărui

meserie este curajul și care a mărtu-risit franc în auzul milioanei de tele-spectatori că, lui, curajul, i l-a dat de fapt Florica Iordache înverșunîndu-se să trăiască trei zile și trei nopți de infern sub cea mai apăsătoare piramidă de moloz din toate pirami-dele de moloz, cite poate să ridice, bizar, prăbușind totul, un astfel de prăpăd în lume...

La Scala a murit, strivit în aer li-ber, sub lună plină, strălucitul nos-tru coleg Alexandru Ivăsiuc. De un asemenea generator de idei îndrăznețe aveam noi încă multă vreme nevoie, și destinul, — care, iată, nici el nu mai este un simplu cuvînt, — ni l-a răpît într-un mod atît de atroce.

Ultimul său roman se numește *Racul*. Asta poate să-ți dea o ciudată strîn-gere de inimă. Recitiți cartea, cînd totul se va calma. Este o carte extraor-dinară. Martoră mi-e conștiința că, în-tr-o seară din decembrie trecut, i-am spus ce roman bun a scris el, — i-am spus-o la Șosea, într-o lungă, nervoasă plîmbare, cu bruște opriri pline de intensitatea inteligenței sale, care a fost, ea însăși, un perpetuu cu-tremur de asociații neprevăzute și de intuiții scăpărătoare.

E singura mea mîngiere.

Exclamația vieții

OMUL care vrea și trebuie să scrie măcar două rânduri are nevoie, înainte de toate, de un postament solid, de un pământ sigur sub picioare. Nimic mai străin, nimic mai ostil acestei intenții și realizării ei decât ideea cutremurului. Dar pentru noi ea nu este acum numai o idee, e o realitate cumplită, un coșmar cu care nu ne putem obișnui și pe care totul în ființa noastră îl refuză, și pe care cuvintele, mai ales cele așternute pe hirtie, nu pot fi în stare să-l cuprindă.

Aproape toate cuvintele par goale, în afară de câteva; unele, de o evidentă copleșitoare, le aud chiar în clipa aceasta, la un mic aparat de radio, trînit de cutremur la podea, de unde l-am ridicat a doua zi, constatînd neîncrezător că a rămas teafăr; sînt cuvintele unei femei de patruzeci și trei de ani scoasă acum prin energia și priceperea unei echipe de oameni adevărați și istoviți, care n-au dormit în vreme ce noi am dormit, de sub dărîmăturile unui bloc de pe Calea Moșilor, după trei zile și trei nopți de neînchipuit și de necuprins; ea întrebă de unde poate da un telefon, întrebă cu ultimele ei forțe de un telefon prin care să-și liniștească fiul de douăzeci de ani și mama; se vede bine că la asta s-a gîndit timp de peste șaptezeci de ore, zăcînd îngropată de vie, cu tot blocul de pe Calea Moșilor peste ea; și poate continuitatea și tăria acestui gînd, a acestei speranțe că va ajunge totuși pînă la urmă, la un telefon, i-au dat puterea să supraviețuiască, pînă ce gîndul i s-a îndeplinit; și după ce șoptește, clar și fără ezitări de memorie, numărul de telefon, unde cei apropiați să audă, chiar în clipa aceasta, cînd eu îmi caut cuvintele uitate, vestea izbăvitoare, în care poate că nu mai sperau și nu o mai așteptau după atîtea zile și nopți, mai are energia să exclame abia distinct: ce bine e la aer, ce bine că pot respira.

Dar emoția, cu care ascult cuvintele ei, este imediat anulată de gîndul in-suportabil că atîția, dintre cei apropiați și dintre cei necunoscuți pe care moartea ni-i apropie, n-au mai ajuns la această exclamație. Poate că pentru unii din ei nu e încă prea tîrziu. Chiar în aceste clipe există sub dărîmături oameni care, luptînd cu sufocarea, speră să o mai poată rosti; și există oameni care, înfruntînd oboseala și rezistînd descurajării, luptă cu încordare, atent și metodic, pentru ca șoptirea unui număr de telefon și exclamația vieții să devină iarăși cu putință.

Lucian Raicu

A birui forțele oarbe...

CATASTROFA naturală din seara zilei de 4 martie a făcut multe victime omenești, fulgerător, în București și în alte părți ale țării, pricinuind uriașe pagube materiale. În câteva minute numai, forțele oarbe ale naturii au distrus vieți înfloritoare, locuințe și familii, răspîndind groază, moarte și ruine, strivind mult din ceea ce generații întregi cuceriseră și construiseră. În fața morților ne închinăm cu venerație și cu mîhnire, dar nu ne descurajăm. Ca oameni care știu să înalțe fruntea, am stăvilit forțele elementare ale distrugerii și am încurajat toate elementele vieții, ca să putem merge cutezători înainte.

La furia distrugătoare a naturii oarbe unica replică posibilă este neînfrîntă voință de viață a poporului nostru, de a înlătura ruinele și normaliza fluxul vieții. Chiar în timpul cutremurului și în minutele următoare, muncitorii de la locurile de muncă, prin

intervenții curajoase și competente, au pus la adăpost mașini și instalații și au preîntîmpinat pagube și mai mari. Printre ruine și flăcări, soldați, pompieri și muncitori au început o luptă pe viață și pe moarte, ca să salveze oamenii îngropați. Medici și personal auxiliar au dat primul ajutor și multe vieți au fost salvate. Dintre ruinele fumegînde, reporterii de film și radioreporterii au informat asupra proporțiilor catastrofei. Peste puține ore de la zguduire s-a aprins în multe locuințe lumina. Plini de responsabilitate și curaj, mulți oameni și-au pus în joc propria lor viață pentru a salva pe a altora.

Trebuie să reliefăm faptul că numeroși comuniști și uteciști cu înalta conștiință a datoriei au participat în mod exemplar la o asemenea eroică angajare de forțe. Măsurile foarte rapide ale conducerii de partid și de stat, luate din primele momente, au contribuit hotărîtor ca toate acțiunile de salvare să

se facă cu promptitudine și responsabilitate. Primul drum pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a făcut la întoarcerea în țară a fost la locurile catastrofei, unde, neobosit, a luat măsuri zi de zi și a îndemnat oamenii să caute sub ruine viețile care mai pîlpîie; a dat indicații pentru normalizarea vieții în Capitală și în alte orașe ale țării.

Numai timpul, priceperea și promptitudinea intrajutorării contemporanilor noștri vor putea alina și vindeca rănile dureroase ale catastrofei, pierderile atîtor vieți. Societatea socialistă va ști să dea o nouă înfățișare Capitalei și celorlalte localități ale țării, astfel încît să devină mai trainice, capabile să birui forțele oarbe care ne-au încercat.

Anton Breitenhoffer

Solidaritate, sacrificii, eroism

CUVINTE nu știu cît de des rostite, realități pregnante simțite de fiecare, în aceste zile, ca definitorii trăsături ale ființei poporului nostru. I-a fost dat acestui neam să treacă prin încercări ce pot părea de netrecut și să iasă din ele călit și să-și reia după ele lucrul său pașnic și sta-tornic.

I-a fost dat acestui popor să treacă prin teribile încercări de parcă, așa cum ar fi spus cei vechi, zeii înșiși ar fi geloși pe frumusețea acestei țări și pe omenia acestor oameni. Și iată, într-o candidă seară de martie, așezată atît de simetric între cele mai gingașe sărbători ale anului, Mărțișorul și Ziua femeii, cea mai cutremurătoare clipă absurdă și vecină cu abisul.

Nu aș fi insistat asupra infernalului cataclism de care ne este oroare să ne aducem aminte, dacă n-am fi întîlnit în aceste zile și nopți, în aceste febrile zile și nesfîrșite nopți, o replică în stare să-i stea în față, să i se opună, să-l dărîme, să-i anihileze dramaticele efecte. Dintr-o încețare în care for-

țele oarbe ale naturii au crezut că nu pot fi stăvilit de nimic, tăria morală a oamenilor din această țară a ieșit biruitoare. S-au putut găsi suficient calm, destulă luciditate, spirit de disciplină, de sacrificiu, de răspundere comunistă, de solidaritate umană, care să acționeze pentru restabilirea ordinii firești, pentru refacerea incomensurabilelor pierderi, pentru, în primul rînd, salvarea vieților omenești.

Dacă acest cumplit cataclism a lovit cu cea mai dezlănțuită furie inima țării, Bucureștiul, spasmele lui au fost resimțite concomitent de întreaga ființă a națiunii, care ca un singur om s-a ridicat spre înfrîngerea dezastrului. Și ca de atîtea ori în istorie, acest popor, învățat cu toate urgiile, știe că și din aceste momente de grea cumpănă va ieși învingător și cerul va surîde din nou peste pămînt și ape, peste așezările renăscute, peste creștetul copiilor care, la rîndul lor, vor surîde iar soarelui.

Vasile Rebreanu

Litere de bucureștean

„Pînă la limita unui perimetru cuprins între: Piața Unirii, Splaiul Independenței, Operă, străzile Știrbei Vodă, Luterană, General Budișteanu, Calea Griviței, Piața Victoriei, bulevardul Ana Ipătescu, Piața Romană, strada Mihai Eminescu, Calea Dorobanților, Piața Cosmonauților, străzile Eremia Grigorescu, Al. Sahia, C. A. Rosetti, Maria Rosetti, Armenească, Latină, Calea Moșilor, strada Sfînta Vineri, bulevardul Coșbuc” — nu am alte litere în mine decît cele necesare pentru a forma strict numele străzilor devastate; nu mă pot exprima altfel decît I.T.B.-ul, prin străzi, alei, bulevarde, piețe, tramvaie, cofetării „Piine”, mercerii și ceasornicării, acolo unde 3 făcea cotul, lîngă Capșa, pe Virgiliu, mai încoace de Nestor, dincolo de Caimatei, fraza se rupe ca o casă, închid telefonul și prietenul viu mă cheamă noaptea să mă întreb dacă am revenit la normal. Dar cu ce n-am fost normal? Mai intens decît cutremurul e plînsul meu de bucureștean care face din fiecare casă un om, din fiecare stradă un prieten, din fiecare prieten — un sat.

Niciodată nu mi-am iubit astfel Bucureștiul, ca în acest prăpăd, din care a rămas — ca radiografia unui infarct — acest perimetru de dragoste îngrozită. Chiar literele acestei fraze îmi par ciudățenii fragile, ele însele abia își revin, tremurînd, înmărmurite de întîlnirea lor pentru a forma cuvinte, încordate în efortul de a se lepăda de orice egoism, de a nu mai plînge, de a găsi în adîncul lor de litere, puterea să strige, ca între dărîmături, „aici sînt oameni — aici se trăiește!” Trebuie să găsim sub fiecare literă un om viu — așa cum omul acela și-a găsit sub cărămizile sfărîmate, după ore și ore, la „Scala”, femeia și copilul, convins, în disperarea sa, că nu scormonește zadarnic. Omul de litere știe că, la capătul fiecărui cutremur, nici o disperare nu e inutilă și fiecare durere lasă urma unui sens, al cărei mister ni se dezleagă din cînd în cînd, în puterea de a îndura și de a construi.

Radu Cosașu

Requiem pentru

o stradă

STRADA COLONADELOR nu spunea nimănui nimic. Pentru a fi înțeles, trebuia să adaugi: *la coada calului*. Celebra statuie, de pe al cărei soclu împodobit cu inscripții latine Mihai Viteazul se avânta călare spre intrarea Universității, întorcea spatele și dădea porecla acestei străzi, mai puțin lungi decît înalte, formată din două sau trei ministere și un bloc de locuit. Locuiam acolo, de acolo priveam, de sus, de pe balcon, prăpastia ei geometrică și mișunătoare. Ministerele impunătoare și cenușii o umpleau la oră fixe de fluxul și refluxul funcționarilor, scurgîndu-se grăbiți înspre sau dinspre birourile lor luminate cu neon, apoi o lăsau indiferenți pe seama blocului de locuințe care nu obosea să pulseze, prin poarta mișcîndu-se greu, bătrînește din încheieturile de fier, din zori și pînă tîrziu în noapte, viața. Mai întîi ieșeau și se întorceau pripite, gospodinele încărcate cu franzele și sticle de lapte; apoi se îndepărtau, mincîndu-și în fugă ultimul sandvici, cei ce trebuiau să ajungă la locurile lor de muncă; la ora 10 se deschidea marea magazie de produse cosmetice de la parter, prin vitrinele căruia frumoase vinzătoare ofereau cumpărătorilor licorile frumuseții; alături, o minusculă cofetărie — moștenitoare, mai idilică, a celebrei budigi Assan — răspîndea neobosită bori de cafea și mîșca de aluaturi cu frișcă; mai tîrziu apăreau turștii conștiințioși cu obiectivele complicate aparate de filmat îndreptate spre silueta fragilă și exotica a bisericicii rusești care închidea, auriu și sîrbătorește, perspectiva; și, mult mai tîrziu, după ce se epuizau și ultimele valuri de spectatori ale cinematografulor de pe străzile vecine, barul *Continental*, ascuns în subsoluri, își aprindea lumina, semnalizînd distracții și veselii în spre suprafața pămîntului.

Și ministrătele și bisericile aurie continuă să existe. Dar *la coada calului* nu mai este o stradă. Muntele de moloz care o interzice îndepărtează într-un trecut imemorial fereastra camerei noastre de la etajul 7 pe care încerc zadarnic să o sîtez undeva, deasupra piscului, pe cerul albastru, inconștient. E atît de demult de cînd curtea interioară a blocului era stăpînită de acordurile, ajungînd la noi, inspiratoare, ale pianului lui Tudor Dumitrescu; e atît de demult de cînd ne întîlneam pe scări cu Toma Caragiu planificînd de fiecare dată să stîm la taclale mai lungi într-o seară; e atît de demult de cînd, prin fereastra bucătăriei, îi vedeam pe Veronica Porumbacu și pe Mihail Petroveanu în bucătăria lor cu două etaje mai jos; e atît de demult de cînd juristul Mircea Popescu ne povestea în lift întîmplări de pe vremea cînd era secretarul lui Ionel Teodoreanu; e atît de demult de cînd Nea Mihai, portarul născut în Ipoțești, ne oprea în drum ca să ne spună versuri din Eminescu și citate din Iorga; e atît de demult de atunci, încît totul mi se pare aparținînd unei vieți sfîrșite de mult, în care am fost probabil mai tubiți decît credeam, din moment ce ni s-a mai dat să trăim o viață.

Ana Blandiana

Certitudinea

A LUA stiloul în mînă, a te apleca deasupra hîrtiei, a căuta litere și cuvinte, iată un lucru aproape neverosimil și, pentru noi, scriitorii, totodată, imperios necesar, violent necesar aș spune, după ceea ce am văzut și trăit, vedem și trăim în aceste tragice și, în același timp, eroice zile. Înții a fost catastrofa căreia poporul, țara i-au fost grea tribu. Căreia sufletul fiecăruia dintre noi i-a plătit tributul său. Aceste dezastre naturale, dușmanul dintotdeauna al omului, sînd din marea săi indevinabile, pînă la învoaie, să-l supună, să-l readucă la condiția materiei neînsuflețite ori să-i îngenuche sufletul... Lovitura, de la începutul începuturilor și pînă azi, cînd știm ațtea și avem siguranța că vom afla mereu spre înălțarea acestei minuni care-i omul, are sensul unui brînci înapoi în lumea spaimei și a fricii. A fost dezastruoasă încercarea! Dar nu, nu era necesar de asta! nu era necesar să plătim o asemenea vamă! — peste teamă, peste necunoscut, peste tragedie, ștergîndu-și lacrimile, omul a reușit să se ridice. Un elogiu sobru și adînc se cuvine să aducem energie morale, sufletelor puternice ale tuturor semenilor noștri care au restabilit echilibrul sufletelor, au aplecat balanța puterii interioare în favoarea omului. „Stă în puterea noastră...”, iată cuvinte care, în aceste zile, făcînd ocolul lumii, constituie o chemare mobilă, imediată, au valoarea lor pilduitoare în sine. Material, economic, resursele noastre, ca oricare resurse de acest fel, au limitele lor. E greu, ne va fi greu, va trebui, poate, să facem sacrificii. Poate

nu ne va ajunge să ștergem grabnic toate urmele tragediei. Unele din ele, dispariția atîtor vieți prețioase, vor marca multă vreme memoria și sufletele noastre. „Stă în puterea noastră” — și ceea ce se întîmplă în București, în țară în zilele acestui început de marție care ne încearcă o dovedesc multiplu — să fim unii lingă alții, să-i ocrotim pe cei atît de greu încercați, cu omenia noastră, cu inimile noastre, cu munca noastră.

Nu este timp pentru vorbe frumoase și patetice, pentru măști de înmăscare și ideea că scriu despre ceea ce cumva nu se poate descrie. Ce pot să aducă în plus cuvintele faptei acelor oameni care, la cîteva minute după dezastru, se aruncau printre ruine pentru salvarea semenilor lor cunoscuți ori necunoscuți!? Ce pot adăuga cuvintele faptei acestor ostași, muncitori, medici, activiști, studenți, de atîtea și atîtea zile angajați într-o luptă inegală cu moartea și distrugerea?! Fiecare biruință, fiecare viață salvată, atît de greu salvată, cu prețul pericolului altor vieți salvate, e un omagiu adus solidarității umane, trăiniciea unui sentiment care, vai, nu trebuia verificat fiindcă ori de cîte ori a fost astfel încercat și-a dovedit risipitor de generos existența.

Am fost martor la emoționante momente de simplu și fierbinte umanism, de calm incredibil, de curaj dincolo de posibilitățile ale omului. La „bloc Scală” — aceste mormane de moloz, morminte colective de beton — de la general la ostaș, luptă douăsprezece ore spre a salva o femeie îngropată în subsolurile cofetăriei. Un mecanic de loco-

motivă din București-triaj, în clipa cînd află că, momentan, odată cu întreruperea circulației pe căile ferate, e inutil acolo, arealul din propria voință în centrul orașului sinistru și salvează șase oameni prinși sub dărîmăturile fostului bloc „Dunărea”. O fetiță salvată „ca prin minune”, un bătrîn salvat „ca prin minune”, două femei, mamă și fiică, salvate „ca prin minune”.

„Minunea” sînt ei, necunoscuții cu fețele trase, cu groase măști de moloz prins pe obraji, nedormiți, îmbucînd cîte ceva pe apucate, trebuind să se „recalifice dureros” din profesiile de excavatoriști săpători în pămînt în „plivitori” ai acestor mormane, cu nădejdea că încă e viu cineva și trebuie salvat. Macaralele, frumoasele și semeșele macarale-turn pe care ne-am obișnuit să le vedem deasupra orașelor, ca un simbol al construirii, al înnoirii, acum, ca negativul unei fotografii demonteză apartamentul prăbușite, ridică placă după placă din acest beton armat nenorocit, „adevărată făină”, spunea un inginer, „adevărată crimă”, adăuga un bătrîn arhitect care, șubred, n-a rezistat seismului. „Minunea” sînt calmul și sentimentul de într-ajutorare specific poporului nostru, adesea greu încercat, întotdeauna reușind să-și dovedească stăpînirea de reșind și tăria și durabilitatea, poporul, țara care, prin cel mai mare poet al ei, a dat expresie acestei trăinicii în calea pustului și stihilor: „Ce e val ca valul trece...” A fost un val, un greu și nimicitor val, dar e în credința că trebuie să se risipească și credința și certitudinea.

Platon Pardău

În inimile noastre

Caut aceste cuvinte în molozul tristeții și-al doliului
Mai mult pentru speranță decît pentru a da putere,
Fiindcă putere avem și vom mai avea spre a șterge
Urmele vizibile ale tragediei, pentru a înălța,
Pentru a construi case mai frumoase, fabrici, orașe mai
frumoase poate

Dar sigur mai trainice.

Rănile se vindecă, pagubele le vom repara
Și vom trece peste ele.
Inelele de vîrstă ale acestui an
Vor fi pentru telegaură în amintirea noastră
Chiar și pe meleagurile acesteia
Unde doar candelabrele s-au balansat
Iar pe ziduri tablourile au tresărit,

În inimile noastre se rotesc și se intensifică
Valurile solidarității, dar și ale durerii.
Ele adîncesc ridurile. Să muncim prieteni
Ca un singur om, dar fără a ne înghiți lacrimile,
Fiindcă nu se pot recupera biocurenții pe care i-au transmis
Stringerile de mină ale prietenilor, ale cunoscuților și
necunoscuților

Care au pierit pentru totdeauna.
Și nu se mai poate reproduce energia aceea, —
Și totuși cuvintele, cît sînt de plîpînde,
Le rostesc cu stringere de inimă
Mai departe, mai înalt.

Kanyady Sándor

Lauda satului

La rădăcini

Pe un tablou de Tuculescu

Cînd ziua va începe să-mi coboare
Pe aripi ostenite de ierunci,
Tu cată, fiule, să vii atunci
Din nou la rădăcini și la izvoare :

Vei întilni pe dealuri și prin lunci
Ochi blinzi de maică-n fiecare floare
Și vei vedea cum macii scaldă-n soare
Obrajii rumeni ai atîtor prunci ;

Poți să nu-ți pleci genunchii la morminte,
Dar pe țărîna de la noi din sat
Să calci încet, cu tălpile ușoare,

Și-ntotdeauna să-ți aduci aminte
Că pasu-n dușmănie apăsător,
Aici sfărîmă os străbun.
Și doare !

La grîne

Alerg din umbra streășinii bătrîne
În jariștea vărsată lin de slavă
Și pe imensa lanurilor lavă,
Pecete — urma pasului rămîne ;

Aud cum zvonul coasei din otavă
Își fulgeră fiorii peste grîne
Și cum cenușa jertfelor păgîne,
Pe brazda vlăguită și bolnavă

Așterne preacurate lăicere,
Să treacă-n pîrga spicului deplină
Atotstăpînitorea lui tăcere ;

Iar lingă frunza frîntă de lumină
Aștept din nou știuta-ți mîngiere
Pe frunte, — maică, dulce rădăcină !

Furtună

Dinspre miază-noapte prind să năvălească
neguri vâlmășite-n palele de vînt.
Adăpost temeinic, sfînt așezămînt,
am păstrat și-mi este casa părintească.

Tremură văzduhul melițat de vergi,
Vinturînd puzderii frunzele uscate.
Arde focu-n vatră, aromesc bucate,
somnia imi așterne lavița cu cergi.

Fulgere în cremeni scapără s-aprindă
vilvătaia peste cerul coborît.
Pasul cui, din poarta veche s-a tîrît
furișat pe trepte și-a ajuns în tindă ?

Merii se-ncovoiaie, piersicii se rup,
tropotul furtunii se întemeiază.
Parcă de sub coaste cîinele de pază
latră și vestește umbletul de lup.

Urlă vijelia, norii de cenușă
prăvălesc troiene putrede pe sat.
Cine mi-a dat, oare, rîvna de-am plecat
cu străina care a bătut la ușă ?

Rodire

Pe creanga-ngenuncheată zac mugurii lăuzi.
Crud, lujerul își scaldă în 'naltele izvoare
O aripă de taină și binevestitoare,
Ca tulburarea apei dintii să n-o auzi.

Stă cumpăna luminii pieziș între petale.
Se frînge-n două coasta sub zalele din scut
Și picură veninul altoiului, trecut
De pragul fără-ntoarceri al înfloririi tale.

Dar ziua dă în pîrgă și orele se coc.
Arome-nvâlmășite de coarnă și gutuie
Rodirea ta tîrzie din sînul alb o suie
Pe treptele-nserării la marele soroc.

La cules

E-o toamnă însorită cu zările de miere.
Purificată-n scaldă miresmei din grădină,
Se-ndreaptă către faguri și ultima albină
Cu lacrima de jertfă, la marea priveghere.

Amiezile-n frunzișul pădurii se-nfășoară.
Prin iarba coaptă, jocuri vîratice învie
În alba fluturare de aripă tîrzie,
Sleită lingă merii-nfloriți a doua oară.

Ajunge umbra-n creștet și liniștea sloboade.
Din cuibul gol de zboruri, însingurat pe creacă,
Doar inima mea, cîntul spre tine și-l apleacă,
Întîmpinînd culesul, ca pomul plin de roade.

De zestre

Își mai desfac, pe brazda moștenită
Din mîna maicii la nedrept soroc,
Micsandre, merișor și busuioc
Corolele sărace sub răchită.

Nu le-am zvîrlit și n-am adus în loc
Răsad străin cu muguri de ispită,
Cum n-am rîvnit cîntarea nerostită,
Ci mi-am păstrat tot fluierul de soc.

În umbra asfințitului ușoară
Pe marginea grădinii îmi fac drum
Spre stratul părintesc de-odinioară

Și-ascult, sorbindu-i noul lui parfum,
Acordurile vechi care-mi strecoară
Înfiorarea ceasului de-acum.

Secetă

Ți-aduci aminte ? — Nici n-am prins de veste
Cînd se-aprînsese vara prin ciorchini
Și fulgerul cosașilor străini
Își răspîndise jarul în aceste

Neprihănite țarini și grădini,
Iar zarea care-ncremenise peste
Poiana spînzurată lingă crește
Mai fumea în cupele de crini ;

Cum timpul picura mărunt și cald,
Pecetluindu-mi geana sîngerată
Cu izbitura fiecărui strop, —

Ți-a tremurat din mantie un fald
Și-n inimă mi-au năvălit deodată
Puhoaietele întîiului potop.

Din tindă

Pentru Radu

Sătul de rătăcire și colind,
din tinda veche
nu mă mai desprind
și-ascult, uimit, în fiecare noapte
atîtea zvonuri și atîtea șoapte
venind de pretutindenea, mereu,
să spargă tainele din jurul meu.

Ascult cum crește iarba,
cum dezbină
poteci adinci un fir de rădăcină,
cum florile corola și-o desfac
și cum se urcă via pe arac ;
cum timpul cade,
clipă după clipă,
și picături de rouă înfiripă
să scalde bobul grîului în spic ;
ascult și roata de la carul mic
cum geme sub belșugurile grele
din secerișul lanului de stele.

O, de mi-ai fi alături ! —
amîndoi
am asculta sălbaticul altoi
în miezul crengii
cum se-ngemănează,
iar ispitirea roadei, veșnic trează,
la crucea nopții parc-am auzi
cum varsă-n mugur sevele tîrzii
și din lumina lunii cum adună
în mărul pîrguit mireasmă bună.

Spre dimineață, cîte-au fost și sînt
vestite beznei, fără de cuvînt,
se împletesc în unda cîntătoare
purtată de nestinsele izvoare
cu șipotul desperecheat și rar.

În preajmă, taina e întregă iar...

De pe urmă

Tu nu uita
că sînt în tine peșteri
V. VOICULESCU

Lacrima din ochii gemeni
Taie — daltă meșteră ! —
Iscusită peșteră
Pină-n inima de cremeni,

Mintuind răzleț altar
Cu firide fără moaște,
Unde bolta nu cunoaște
Arcul coborît în var,

Ci doar unghiuri frînte-aproape,
Printre care îmi înalț

Stilpi de humă și de zmalț
Din nelimepezite ape,

Ca s-aprind la asfințit
Cel din urmă dintre ruguri
Cu ofrandă grea de struguri
Și cu spic nepîrguit,

Iar prin limbi de foc întoarse
Către cerul scund și-ngust,
Să se verse-n dulce must
Toate jertfele nearse.

Al. Cerna-Rădulescu

Alexandru Ivasiuc

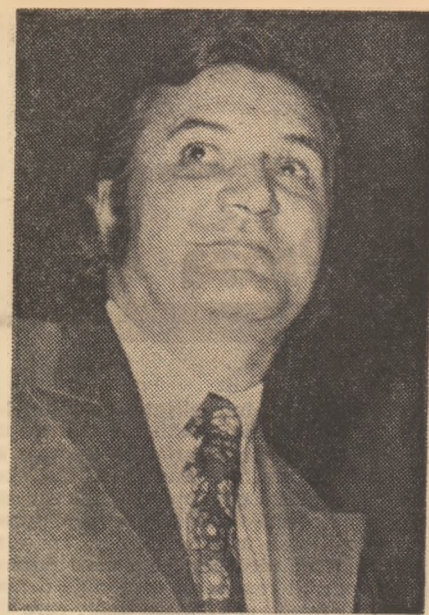
CINE ar fi crezut, cu o săptămână în urmă, când mă pregăteam să scriu prefața la ediția din „Biblioteca pentru toți” a romanului *Păsările*, că ea va deveni un necrolog! În nenorocirea care ne-a lovit pe toți, fără să aleagă, moartea unui scriitor ca Alexandru Ivasiuc nu rămâne mai puțin zguduitoare: am pierdut în aceste zile, de care ne vom aduce aminte cu durere mereu, între ațiția oameni de seamă, și pe unul din cei mai importanți scriitori ai generațiilor tinere, minte strălucită ca puține altele, suflet altruist incomparabil. La nici patruzeci și patru de ani, după zece cărți, era capabil să mai scrie încă o dată pe atâtea. Se gindea tot timpul nu la ceea ce lăsase în urmă, ci la ceea ce urma să scrie mai departe. Făcea planuri așa cum alții respiră, visa, își construia în imaginație romanele și eseurile maturității depline, trăia în viitorul operei sale cu tot firescul. Am întâlnit rareori o putere de muncă, o energie mai neobosite, o vitalitate a spiritului mai mare. Il interesa orice în jurul lui, se arunca în proiecte grandioase, se consuma clipă de clipă ca o flacără vie. Iubit sau contestat, era respectat pentru inteligența lui extraordinară. Romanele lui nu seamănă cu ale nimănui. Cu fiecare își deschidea un drum, cu fiecare făcea o nouă experiență, cu fiecare stirnea curiozitate și admirație. Mă incinta și mă deruta continuu; deși îl cunoșteam foarte bine, n-aș fi putut spune niciodată cum va arăta cartea la care lucra. El însuși o știa la fel de puțin ca și mine. Imi povestea romanele și eseurile nescrise; cînd le citeam, apoi, îmi dădeam seama că sint altele decît cele povestite; cînd le discutam, în acele mii de ore pe care nu le voi putea uita nicicînd, orele colocviilor noastre pasionate, le descopeream o a treia față, diferită de celelalte două, la fel de neprevizibilă ca și ele. Mîntea îi funcționa ca o mașină uimitoare de produs idei. Avea geniul oral al ideii. Imaginația lui însăși era înainte de orice una ideologică. Temperamental, impulsiv, renunțînd ușor la ceea ce părea că-l preocupă pînă la obsesie, sîrînd de la una la alta, începînd cite patru-cinci cărți deodată, era totuși foarte constant în citeva lucruri, acelea care alcătuiau fondul major al spiritualității sale.

Cînd mă gîndesc cum a murit — pe stradă, lovit de o forță absurdă, care l-a ales pe el, la întimplare — îmi dau seama că există chiar și în acest groaznic sfîrșit

una din aceste constante. Ca și cum, pînă și în moarte, ne păstrăm ceva din elementele esențiale ale vieții. Oare nu aleatoriul este obsesia romanului *Racul*? Și nu moare Miguel în plină stradă, din cauza unui glonț întîmplător, a cărui traiectorie ucigașe s-a nimerit să treacă prin inima lui? Alexandru Ivasiuc nici nu putea muri altfel, burghez, după o boală lentă: primejdia îl atrăgea și o căuta. Ce destin i-a purtat pașii în seara de 4 martie exact în zona cea mai greu lovită de cutremur, în acel centru al cercului catastrofal care a transformat o parte din București în ruine? Singura deosebire între moartea lui și a personajului lui este că la acesta din urmă accidentul n-a fost natural, ci istoric: convertirea naturalului în istoric — iată alta din acele teme adînci ale literaturii lui Alexandru Ivasiuc. Experiența lui Ilea din *Vestibul* nu e doar una erotică: iubirea lui traversează războiul și teroarea politică. *Apa e*, ca și *Păsările* sau *Racul*, un roman politic. Și nu istoria se află în primul plan al ascensiunii lui Paul Achim din *Iluminări*, tip de arivist modern, care parvine nu prin avere, prin bani, ca eroii lui Balzac, ci prin putere? Alexandru Ivasiuc trăia în istorie prin toți porii ființei lui intelectuale, era omul evenimentului, își imagina conflicte și erol politici. Morala însăși a romanelor sale era morala istoriei. În eseurile din *Radi-calitate și valoare* și din *Pro domo*, plecînd de la Marx care spusese că rădăcina omului este însuși omul, el dovedea în ce măsură omul modern este un om politic, aflat în situație, angajat. A fi radical înseamnă, desigur, a merge la rădăcină: și nu este oare una din rădăcinile noastre cele mai adînci tocmai aceea care ne ține legați ca o ancoră de corabie în istorie? Ceea ce nu este istoric în noi, i se părea lui Alexandru Ivasiuc inert și neinteresant, lubea istoria în toate: în natură ca și în operele ieșite din mina omului. Într-un eseu din *Pro domo*, unde descrie palatul Dogilor venețieni, îl rețin prea puțin arhitectura măreață, spectacolul ingineresc al pietrei: din contră, îi străbate sălile succesive, de la marea sală la *ponte dei sospiri* și la celulele înspăimîntătoare de după ea, ca pe un simbol al legăturii dintre putere și teroare. Mă-năstirea Dragomirna (în alt eseu) nu-i apare atît ca monument de artă medievală românească, dar ca simbol politic al cetății ce se apără prin zidurile groase de năvăliri și asedii.

Recunoaștem în acest mod de a citi lumea facultatea prin excelență a umanismului european (de care vorbea și Thomas Mann în 1926 în conferința rostită la Lübeck) care preferă ordinii naturii, o ordine a omului, peisajului, construcția, pasivității lenșe în fața soartei, lupta politică cu sabia în mină. Forța umanismului vine din caracterul lui de superioară socialitate. Alexandru Ivasiuc visa Nirvana ca pe o arenă politică, refuza evaziunea, cultiva bătălia și conflictul. Era sfîșiat între înțelegerea evoluției unei anumite istorii contemporane spre violență sau fanatism și propria lui stupoare înaintea mecanismului puterii devenite instrument orb de stăpînire. Și-a reprezentat sfîșierea în Miguel, protagonistul *Racului*. Necesitatea și libertatea, în dialectica lor, îl urmăreau ca poli ai aceluiași proces ineluctabil. Necesitatea, ca înțelegere a libertății, ca opțiune; nicidecum ca supunere în fața implacabilului. Căci modul existenței lui era acțiunea: în viață ca și în scris. Eseurile sau romanele și le închipuia în stare să transforme spiritul; ura receptarea pasivă, oglinda, copia, decalcul. Spunea adesea că viața înseamnă opoziție, conflict. Omul este un animal care știe să aleagă între contrarii. Individul uman se definește prin opoziție. Fiind în același timp determinat de solidaritatea cu ceilalți: o solidaritate, desigur, nu gregară, ci lucidă, bazată tocmai pe obligația fundamentală a opțiunii deschise. Romanele lui sint meditații asupra istoriei: așadar, asupra schimbării, evoluției, transformării. Nimic viu nu stă pe loc. Europeanismul lui Alexandru Ivasiuc este o filosofie a transformării necesare a lumii și o morală a adaptării la nou. Și nu prin conformism, ci prin dobîndirea activă a dreptului la nou.

Această morală și această filosofie l-au condus viața și opera. Nu se temea de moarte, ci de nerealizare, ca orice om superior. Personajul *Cunoașterii de noapte* îi reflectă gîndurile, cînd își spune în finalul romanului: „La sfîrșit, Ion Marina se gîndi că lui, de moartea sa, de propria lui moarte, nu-i era deosebit de frică, și nu pentru că și-o închipuia totuși îndepărtată; ci doar de faptul de a nu-și trăi viața așa cum trebuie. Într-adevăr, un fapt, pentru că depindea de el”. Acesta este Ion Marina; acesta a fost și Alexandru Ivasiuc. Imi dau seama că a vorbi la trecut despre el este nedrept; sentimentul îmi împinge mina ca o obișnuință și ca o prejudecată. Omul, excepțional, ge-

neros, prietenul ce se dăruia cu un devotament în afară de priceperea egoiștilor mărunti, nu mai este; dar scriitorul rămîne. Conștiința că despre cărțile lui vom continua să vorbim mă ajută să suport deznădejdea celeilalte despărțiri. Dar numai pînă la un punct, căci nimic nu mă poate consola de sentimentul ireparabilului. O minte ca a lui Alexandru Ivasiuc se naște rar, la capătul unor lungi procese de acumulare și cristalizare; și absența ei nu poate fi suplinită de nici o alta. Căci, în definitiv, fiecare om este singular și irepetabil. Viața merge mai departe, oameni valoroși sint și vor mai fi: așadar acest om și această minte nu se vor mai naște astfel niciodată, oricîte eforturi ascunse va face natura în profunzimile geologiei ei spirituale. Nimeni, niciodată nimeni nu-i va putea scrie cărțile nescrise, nu-i va putea gîndi ideile negîndite. Toată înțelepciunea milenară a lumii e incapabilă să mă consoleze de această deznădăjduită evidență. Stau cu cărțile lui deschise dinainte și încerc să mă înving pe mine însumi. Pe o pagină din *Vestibul* citesc: „In sfîrșit, la un alt val de explozii, a căzut un obuz atît de aproape, încît ne-a acoperit cu pămînt, și atunci mi-aș fi putut da seama cît eram de surescîtat, pentru că am fost sigur, cînd am simțit pămîntul prăvălindu-se pe mine, nedureros de greu, că sint rănit, și aproape mi-am inventat durerea. De fapt, chiar în clipa aceea, nu mi-a mai fost frică aproape deloc. N-are cum să-ți fie frică decît înainte de ceva sau după, dar, evident, nu chiar în timpul evenimentului...”

Ce-a fost înainte, cînd bucata din grinda blocului Scala zbura prin aer spre trupul lui mai fragil în acele clipe decît o plantă, nu știu și nu o va ști nimeni niciodată. După aceea, n-a mai fost nimic. Alexandru Ivasiuc a murit fără să afle gustul fricii. Poate și fiindcă simțea, în fundul sufletului lui, că omul nu moare niciodată de tot. Cine spunea că omul poate fi ucis, de o natură ori de o istorie ostilă, dar nu infrînt? Alexandru Ivasiuc era făcut din stofa celor ce nu pot fi infrinți.

Nicolae Manolescu

Veronica Porumbacu

Întrebare

Așa eram noi, solidare și gata mereu să mușcăm la nevoie, pămîntul, dar și păruindu-ne pentru-o privire, o vorbă — ca-n fabula cu furnica și firavul greiere? Cine era furnică-ntre noi, cine greier? Din mina-ți ieșeau metalice harfe, lăsînd să treacă prin fire șuvoiul luminii. Și vuetul vast al văzduhului mai amplu vibra decît țîtera mea de greier timid și domestic.

Simbol desuet

N-am văzut-o plîngînd niciodată. Lacrima ei curgea înlăuntru, ca-n peșteri, apa de calcar în stalactite. Și poate că și limpezimea privirilor ei torturate își sprijină bolta pe stilpii aceia fluizi.

Legenda

Așa credeam eu, că vom merge pînă la capăt, prietene, — alături. Și n-aș fi gîndit niciodată c-am să te-nsoțesc pe calvar, cu fruntea străpunsă de spinii lăuntrice ai morții, cu fața scaldată-n sudoare de singe... Încet țî-o usuc c-un ștergar nevăzut, de cuvinte, ce poate păstrează pe pinză urma chipului tău chinuit, ca-ntr-o veche legendă.

La-nceput de an

Ce mult îmi plăcea să încercui într-un calendar onomastice și-aniversări! Ce strașnic de bine mă simțeam între cercuri, prieteni, și mici sărbători intime — un semn că pot face în jur bucurii, că pot trece, din anul trecut, reportul de prieteni — ce, vai! se împuținează, dispar, dintr-odată, — ori în chinuri, și ziua rămîne orfană, pustie de cercuri, ce-alunecă din calendare, pe cel'lalt tărîm...

Proza

Un dicționar insolit

CINE sînt în realitate „personajele” — unele luate din cărți, altele inventate de autor — trecute de Mircea Horia Simionescu în dicționarul *) sîu? Cu ce scop, ca să zicem așa, se face această trecere în revistă, această minuțioasă inventariere?... Toate aceste „fișe” alcătuiesc ele oare dosarul unui posibil roman cu personaje nepuse încă în mișcare, virtuale doar, care așteaptă, fiecare, în propria-i „firidă” fluierul arbirtului? Amintindu-ni-l pe Cortazar, care ne oferea într-un ingenios roman capitole disparate, aparent fără legătură între ele, obligându-l pe cititor să le combine, să le „amestece”, în așa fel încît întregul să primească o anumită coerență, am putea întrezări în subtextul dicționarului lui M.H. Simionescu o intenție asemănătoare?

Toate aceste personaje să aparțină ele oare aceleiași „istorii”, fiind în acest fel de datoria noastră să descoperim posibilele legături, punînd în relație, de pildă, pe surorile Precup — ființe de o mediocritate agresivă — cu Marcel, posesorul unei biciclete „cu marșarier”, să încercăm să inventăm o istorisire pe care autorul „dicționarului” doar ne-o sugerează? Am putea fi tentați, probabil, s-o facem, de vreme ce întreaga carte (cele trei volume ale ei, dintre care cel din urmă, pe care îl comentăm acum, pare a fi mai curînd un compendiu) ne încită la un astfel de joc superior, invitîndu-ne de fapt la un fel de colaborare mai directă, mai „agresivă” decît cea pe care o presupune lectura obișnuită.

*) Mircea Horia Simionescu, *Jumătate plus unu*. Editura Albatros, 1976.

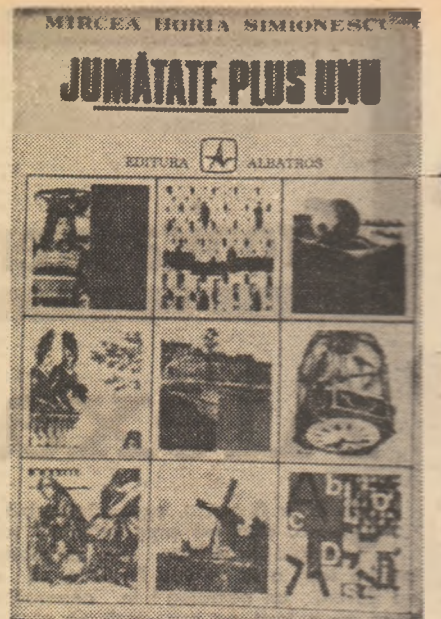
Și dacă scriitorul nu și-a scris, totuși, romanul, prezentîndu-ne nouă doar ceea ce ar însemna o parte numai a dosarului acestuia, s-o facă oare din acea neîncredere în narațiune (mult prea teoretizată de unii și nu fără o anumită afectare) care bintuie astăzi? (Molipsindu-i mai ales pe „saturații de cultură”, pe sceptici. Mai poate fi ceva nou sub soare? — îi auzi parcă întrebîndu-se.)

Există în tot cazul o literatură care se hrănește, în primul rînd, din literatură și am putea cu ușurință pune o astfel de etichetă și pe cărțile lui M.H. Simionescu, dacă n-am descoperi, totuși, parcurgîndu-le, repetatele elogii aduse creației, imaginației, capacității acesteia de a recrea viața; bucuria invenției există, cel puțin ca o permanentă aspirație, chiar dacă uneori tonul, ușor pedant, sau apăsător, al narațiunii, o alungă.

Intrînd, de pildă, în lumea feerică a copilăriei, autorul e cuprins de o teribilă incintă; fiind vorba de un spațiu în care totul devine posibil, imaginația poate să zburde în voie, ea nu mai cunoaște nici un fel de limite! Iată-l deci pe Mircea Horia Simionescu gata să se „copilărească”, inventînd o lume ce îmbracă culorile pinzelor unui Juan Miró: feerice, rafinate și induioșoare de naive. Să-l urmărim pe prozator, de pildă, în timp ce voiajează călare pe bicicleta sa „cu marșarier” intrînd cu esecul prilej pe neașteptate într-o feerică țară a minunilor: „La început, pe covorul viu colorat, am văzut un trenuleț cu vagoane, cu șine lucioase și semafoare, cu barieră și undeva, o cabină cu acar, iar în fiecare vagon care gonia prin lanurile de griu se vedeau cîte două persoane,

femei cu pălării mari, de plajă, cu rochii verzi, roșii și galbene... Mi-am văzut de drum. La o cotitură, pe cînd pedalam la deal, mi-a ieșit în față pe negîndite o căruță cu elefanți trasă de ponei...” etc.

În căutarea unor repere, unii comentatori ai prozei lui M.H. Simionescu au amintit numele lui Borges. Nouă apropierea ni se pare a fi inexactă, în primul rînd pentru că prozatorul nostru își refuză ceea ce am numi **formele neliniștitoare ale imaginației**. Așa se explică faptul că registrul tragic e destul de rar atacat. Iată, de pildă, motivul dublului prezent și într-o povestire din **Jumătate plus unu**. Cunoaștem formele saturate de anxietate pe care le îmbracă acesta la Dostoievski în celebra sa povestire. În același registru, grav, îl vom regăsi reluat într-o foarte neliniștitoare navelă a lui Cortazar, deja amintit de noi, **Cea de departe**. Strania poveste a Allenei Reyes, care își înfîlnește dublul pe un pod din Budapesta, într-o zi geroasă de iarnă, ne este spusă mai mult ca să ne sperie decît ca să ne amuze! Scrisă în alt registru, narațiunea lui M.H. Simionescu, **Jesus sau dublul de peste mări**, îmbracă de fapt culorile vesele ale divertismentului: dublul eroului se dovedește a fi mai puțin misterios decît confrății săi... Este de fapt vorba de un excentric, care trimițînd scrisori din cele mai neașteptate locuri, niciodată văzute cu adevărat, are iluzia călătoriei! Totul este pînă la urmă explicat, zonele de umbră sînt luminate. De fapt, cele mai insolite istorisiri ale lui M.H. Simionescu sînt mai curînd excentrice, ingenios alcătuite, pline de grație și de umor (uneori nu sîntem de-

parte de lumea lui Caragiale), decît fantastice în maniera unui Cortazar sau Borges. „Fantastic nu-i fantastic — observă Roger Caillois — decît dacă se înfățișează sub forma unui scandal inadmisibil pentru experiență sau rațiune”.

Lumea pe care ne-o reprezintă autorul dicționarului onomastic este în schimb o lume sistematică, oricînd reductibilă la o explicație rațională. Maliția (și ironia) este mereu pregătită să intervină pentru a împrăștiă fantasmă neliniștitoare, născocite de imaginație. Inventariînd lumea, Mircea Horia Simionescu se îndreaptă cu predilecție spre zonele ei luminoase. Sînt desigur și lucruri care îl „însăpăimîntă” pe autor. De pildă, mediocritatea doamnelor Precup și nesfîrșitele lor comentarii cu privire la filmele transmise la televizor. Prozatorul, în fața asaltului, întotdeauna nociv, al mediocrității, se alarmează pe bună dreptate, dar încrederea sa în rațiune și inteligență este mult prea mare ca să-și piardă în vreun fel buna dispoziție.

Sorin Titel

Critica

Eminesciana

SUBIECT de discuții — deseori sironice — pentru mulți contemporani, critica lui Mihail Dragomirescu *) și-a pierdut, după vîlva creată de ultimele metode structuraliste, semiotice, lingvistice, matematice etc., această putere de a surprinde și de a amuza. Cititorul de azi, trecut prin experiențele atitor programe științifice de analiză și sinteză a operei literare, a devenit mai conștient. Teoriile criticului par acum ori prea rigide, ori prea naive, dogmatismul său o ciudățenie de epocă, iar principiile sale de judecată a operei, anticipări uimitoare ale unor cuceriri recente. Dacă „știința literaturii” îi părea lui E. Lovinescu „ineptă solemnă” ce amuțește în fața **Somnoroaselor păsărele**, „analiză practică pe cadavru”, ideea limitării obiectului criticii la opera, la studiul mecanismului interior al operei nu mai constituie o bizare, decît în măsura în care ea aparține unei personalități critice afirmate la cumpăna veacurilor al XIX-lea și al XX-lea. Acest „dascăl de stil și compoziție”, cum îl numea în deridare autorul **Istoriei civilizației române**, a încercat încheierea unui sistem critic căruia a căutat să-i fie credincios, exemplificînd abundant pentru a evidenția avantajele metodei. Dacă analizele, azi ca și ori cînd, par sărace, schematice, didactice, de un descriptivism excesiv, teoretizările prezintă partea lor de interes istoric, prevestind ceea ce în a doua jumătate a acestui secol a devenit o obsesie — primatul textului literar.

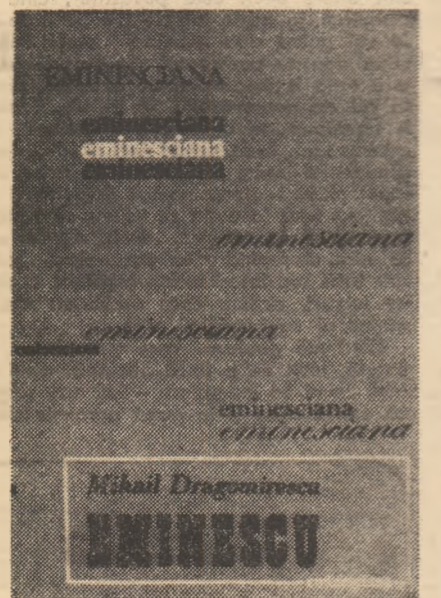
În „Colecția Eminescu” a Editurii Junimea au apărut reproduse cîteva studii și analize dedicate de Mihail Dragomirescu, operei marelui poet, în îngrijirea

*) Mihail Dragomirescu — *Eminescu*, „Colecția Eminescu”, Ed. Junimea, Iași, 1976.

serioasă, sobră, lămuritoare a lui Leonida Maniu. Prima parte a volumului o alcătuiesc studiile și articolele în care criticul s-a ocupat exclusiv de creația eminesciană: **Critica „științifică” și Eminescu**, **Proza epică a lui Mihail Eminescu**, **Eminescu (1850—1889)**, **Eminescu — poet universal**, a doua adună diverse fragmente din lucrări cu caracter general, teoretic (**Metoda istorică și metoda estetică în literatură**, **Știința literaturii**, **Teoria poeziei**, **Principii de literatură** etc.) în care demonstrațiile analitice iau ca model poeme ale lui Mihail Eminescu (mult discutată „analiză deductivă” și „inductivă” a poemului **Somnoroase păsărele**, ilustrarea eficienței metodei estetice în cercetarea literaturii în comentariul poeziei **Mortua est**, exemplificarea „caracteristicilor afective sau de tonalitate ale originalității subiective” în **Scrisoarea I** etc.).

Din volumul, așa cum este alcătuit, cel mai interesant text este **Critica „științifică” și Eminescu**, reprodus integral după ediția din 1925. Este un text polemic și partizan, cu intenții teoretice și demonstrative reliefînd deopotrivă calitățile și carențele gândirii dragomiresciene: năzuința unei critici literare de extremă specificitate, eliminarea criteriilor neartistică din judecata de valoare, respingerea interpretărilor predominant sociologice, istorice, psihologice etc. ale operei de artă, tendința de a impune o critică delimitată strict la textul literar. În teza fundamentală a acestui studiu critic și teoreticianul român amintește de poziția categorică a lui Proust din **Contre Sainte-Beuve**. Cu alte argumente dar cu aceeași finalitate, Mihail Dragomirescu respinge în fond încercările de explicitare a operei din perspectiva autorului ei și descosînd procedeele criticilor „psihologi” sau „sociologi” contestă valabilitatea lor de pozițiile unui estetism încă echili-

brat. Cu aproape cincisprezece ani înainte de Proust, criticul român reproșa lui Sainte-Beuve credința că personalitatea artistică relevată în operă nu este adevăratul om, omul real, ci o proiecție sublimată a imaginii pe care autorul și-a creat-o despre el și, ca atare, critica trebuie să ajungă la operă prin studiul biografiei, al personalității omenești a autorului. Proust reproșa și el felul cum Sainte-Beuve a importat în istoria artei procedeele istoriei naturale și făcea o frumoașă și subtilă distincție între eul exterior și eul profund al creatorului, distincție pe care autorul celebrilor **Causeries du Lundi** încerca s-o eludeze. «Opera lui Sainte-Beuve nu este o operă profundă, scrie Proust. Faimoasa metodă care, după Taine, Paul Bourget și alții, face din autorul ei maestrul inegalabil al criticii secolului al XIX-lea, această metodă care constă în a nu despărți pe om de operă, — în a considera că nu este indiferent pentru a judeca pe autorul unei cărți, socotînd că această carte nu este „un tratat de geometrie pură”, să fi răspuns la întrebările care par cel mai străine operei lui (cum se comporta el, etc.), să te înarmezi cu toate informațiile posibile despre un scriitor, să-i cercetezi relațiile [...] această metodă ignoră ceea ce ne învață o analiză cit de cit adîncită în noi înșine și anume: cartea este produsul unui alt eu decît cel pe care-l manifestăm în obiceiurile noastre, în societate, în viciele noastre». În altă parte Proust vorbea de „le plus moimême que moi”, despre eul profund, „cel care a așteptat cît timp eram cu ceilalți, pe care îl simțim singurul real, pe care ajung să-l trăiesc numai artiștii, ca un zeu pe care-l părăsesc din ce în ce mai puțin și căruia i-au sacrificat o viață menită numai să-l cinstească”. Iată ceea ce spunea Mihail Dragomirescu, după ce insistă asupra naturii deo-

sebite a procesului de creație, asupra „felului special al activității sufletești ce condiționează opera de artă” și sublinia specificitatea elementelor de cunoaștere artistică: „Fundamentul oricărei adevărate opere de artă sînt intuițiile ce rezultă din contemplația adîncă a manifestărilor naturii. Ele reprezintă relațiile juste și permanente dintre sufletul artistului și dintre lumea ce observă. Fiind produse ale contemplației, intuițiile sînt rezultatul celor mai puternice acte de atențiune care unifică, într-un act unitar, toată energia proprie a lucrurilor, cu propria energie a organismului psihic. Ele, dar, reprezintă partea cea mai adîncă a sufletului omenească — și, în același timp, cea mai sinceră. Așa fiind, firește că personalitatea artistică, intrupată în opera de artă, este mult mai importantă decît personalitatea omenească ce a prezidat la zămislirea ei, pentru că la temelie ei sînt intuițiile care sînt cele mai adînci și mai sincere elemente sufletești”. Metodic, polemic, acoperîndu-și demonstrațiile cu o „crustă ghimpoasă a terminologiei” (Pompiliu Constantinescu), criticul român încercă să fundamenteze „științific” ideea specificității reflecției artistice.

Dana Dumitriu

Lirica lui Virgil Gheorghiu

ACUM, cind Virgil Gheorghiu a ajuns undeva, cum spunea Blaga „la margini de liniști, unde străbat fără sfat numai unii“, (a încetat din viață luni 7 martie 1977 în București), o retrospectivă a poeziei sale este egală cu un reviem. L-am aplaudat cu entuziasm delirant pe pianist, în anii mei de studenție, am învățat drumul spre Mallarmé de la poetul Cîntecelor de faun și mi-am dat întâlnire cu marii muzicieni după eseurile sale competente și voluptuoase. Virgil Gheorghiu a fost un cavaler al poeziei noastre moderne, un visător lucid care ne-a convins că poezia se face cu mare cultură dar și cu multă tandrețe. Va veni o vreme cind ne vom aminti, în „nopti fără dăruri“, de versurile lui orchestrate pentru recitaluri de cameră, pentru voluptățile agreste ale visului și pentru oglizile în care ne simțim întotdeauna prea singuri și atunci vom simți că lipsește ceva din istoria poeziei, lipsește Virgil Gheorghiu.

Pianist dintre cei mai talentați, muzicolog și poet, Virgil Gheorghiu (n. 1905) debutează în 1925 cu volumul *Cîntările răsăritului*, apărut la Iași (în editura revistei *Viața Românească*) dar atrage atenția de abia prin poemele de experiment modernist, alimentat cu abundente lecturi din Baudelaire și Mallarmé, interesat de opoziția și de jocurile lui Cocteau. E curios că urmele de lectură se simt, numai puțin, poetul punindu-și în libertate maestrul, trădindu-l. Unul din cei mai „trădați“ e Ion Barbu, a cărui influență G. Călinescu o depista enumerându-i simbolurile.

Primul volum remarcabil e intitulat *Febre*, tipărit în 1932 de gravorul Rosenthal, într-un tiraj restrins, cu un desen de Neagu [Rădulescu]. Litera, culoarea cernelii, hirtia sint, azi, elemente de studiu bibliofilic. Poezia e parnasiană și simbolistă :

Imit explata vară cu palid jeratic
De ne-am lipi templele de hărți coloniale,
M-ar învăliu-n arome de plantații
Șuvițele de păr și cuvintele tale.

(Toamnă)

În Marea vinătoare (1935) și în *Tărîmul celălalt* (1938) emoția se comunică tot la modul simbolist și parnasian, prin figuratiunile originale :

Acum apari, fum de morgane lente
Cu temple-nșelător scobit în dale
Și unde se revarsă pe căi pale
Albastrul antilopelor absente.

(Sonet)

Poemele erotice sint spuse la pian ; „cîntînd marin“, tăcerea are „brume scandinave“, clavierul (ca-n Bacovia) colbăit pare o „lebedă-n somn“, amurgurile se înecă în „albul farfuriilor“, prin „sirmele ploilor de seară“ se aude „*Ilada* pădurilor natale“ etc. Dar lingă aceste stilizate elemente de poezie pură apare și proiectul unei poezii voit prozaice și prin aceasta egală cu un protest la adresa estetizării lirice din epocă :

Imi voi aminti
De plînsul nevăzut al rășinilor în
despletirea pădurilor
Ca ochii stîni ai mamei
Peste monogramele valizelor

(Poemul lacrimilor)

Cîntecelor de faun (1940), în fond un singur poem, amintesc prin analogie tematică de eglota lui Mallarmé. *L'après-midi d'un faune*. Cătrelele acestei simbolice drame a poetului modern, și el un faun decăzut, sint scrise cu un fel de căutare a versului clasic pentru valorile lui intrinseci :

Și-n dimineață, descurcîndu-mi blana
Pomi fumurii cu ramuri sus pe coaste
Păreau un pîlc de căprioare caste
Pe care nu-l mai urmărea de mult,
Diana...

Senzația de leșire din mituri se păstrează și în *Pădurea adormită* (1941) unde Olimpul e înlocuit cu fascinația anilor tineri și a lecturilor vîrstei (reîntîlnirea cu Augustin Meaulnes al lui Alain Fournier) ; o elegie e direct o întoarcere memorială ce aminteste de *Aci sosi pe vremuri* a lui Ion Pillat :

Pe unde se iviră solemn, cuviincios
Bunicii după valsul de iarnă-a unui bal
Eu te-aș purta de mină neștiutor și pal
Pe urmele de lună cu același ochi
în jos.

Poemele din 1966 se inscriu în aceleași contexte deși după un sfert de secol. Versurile din *Penelopa* par a fi o simbolică și tirzie confesiune a întoarcerii, Penelopa fiind poezia cu majuscula :

Alungă-mi din privire regeasca viziune
A turmelor ucise-n festinuri cu
bacante,
Conturul dănturii șerpești de
coribante,
În doi, o piine simplă, pe-un singur
taler pune.

Într-un Manifest, conservîndu-și modalitățile de expresie mai vechi, introduce un conținut nou :

Amar de mandragore, acizi de aguridă,
Voi turnuri, picile negre de infern,
Să mi-o luați din loc p-un drum
de-aspidă
Tîrîndu-vă spre bolgii prin hăul din
Avern.

E ușor de dedus că e vorba de turnurile de filde ale poeziei.

Virgil Gheorghiu nu renunță la portrete și la melancolia anilor mici (bunica, plutind ca pe o apă biblică, scoate un măr „cu roșii dungi“ din scrinul vechi „cu-aromă de livadă“) ; nu renunță la contrapunctarea unor teme muzicale (Eneșcu) ; nu renunță la versurile vechi pe care le consideră „un fundal la noua strălucire“.

Trebuie subliniată ideea că poezia de mesaj social a acestui parnasian invadat de muzică nu-și schimbă structura, prin convertiri comune :

Nuntesc și viltori de baraje
Visînd un voltaic sărut ;
Pe degete albe de spumă
Dinam cu inel petrecut

(Pahar de sărbătoare)

Curentul continuu (1968), fără să fie o retrospectivă bibliografică este în realitate o retrospectivă sentimentală, de modalități poetice, de „fețe“ ale poetului. Premiul la Editura Fundațiilor în tinerețe, acum trei decenii și ceva, Virgil Gheorghiu a evoluat rafinîndu-se prin vicile lecturilor și interferențelor dintre poezie și alte arte, dar rămînînd poetul mereu modern, de circulație literară în medii discret intelectuale, cultivînd o poezie de climat afectiv, de emoție sublimată, incompatibilă cu retorismul. În poezia lui Virgil Gheorghiu nu aflîm filoaie lirice care să se scurgă dintr-un poet anume, deși lectura volumelor sale implică și pe Valéry și pe Rilke sau pe Arghezi, Bacovia, Barbu și Blaga. Această implicare e numai o evidență de ordin istoric în sensul că Virgil Gheorghiu a parcurs zonele mari ale poeziei moderne, aproape cu afecțiune egală.

La apariție, vecin de registru poetic cu suprarealistii dar și cu Simion Stoilnicu, Emil Botta sau Eugen Jebeleanu, Virgil Gheorghiu, compozitor sau virtuoz pianist s-a detașat uneori în comentarii melice, neobsesive. Există în poezia sa o prezentă mai mult decît tematică a muzicii, o transfuție de sunori, o orchestrare prozodică după modele, evident, muzicale. Și acest sintetic volum are câteva *Lieduri*, o *Orchestrație* și un patetic reportaj liric din *Livani*, conceput în „aer“ de odă antică :

I-alunecă-aproape arcușul
De-a patriei graniță-n neguri
Pe-un deget el săliile ține
Ca Atlas pe umeri pămîntul.

Spre echilibru

■ Factura imnică a poemelor din primul ciclu al plachetei *Orion, constelația mea* (Ed. Eminescu) de Virginia Mușat induce în eroare pe cititorul mai grăbit, făcîndu-l să ia drept trăsătură definitorie a poetei exaltarea temperamentală. În realitate, mai aproape de structura psihică a autoarei mi se pare a fi atitudinea reținută, ușor elegiacă, echilibrată, din poeziile celui de al doilea ciclu, cel titular. Accentele, „ieșirile“ nervoase nu lipsesc nici de aici, dar disciplina — și cea lăuntrică, a trăirii poetice, și cea exterioară, a versului —, este incomparabil mai mare. Iar între această „odă“ izvorită dintr-un sentiment înălțător dar tradusă în imagini de o exagerată levitație : „Ești vinul / Din care-mi sorb nesfîrșit liniștea / Focul dorinței / Fără de care m-aș prefăce-n abis / Începutul și sfîrșitul luminii / Și-mpărăția cerului / Pămîntul pe care-mi odihnesc stelele / Asemenea harpei tresalt sub razele tale“ și acest cîntec de dragoste cu tonuri de reviem și atitudine reflexivă : „E între noi o iubire / Ca o fîntînă în sete topită / Nu poate muri în afară / Nu poate rămîne zidită / E între noi o durere / Deschide-o împreriul meu tremurînd / Peste un timp vom trăi doar în gînd / Corăbii lunecînd sub pămînt“ este o diferență nu numai de disciplină a imaginației ori a versului, dar și de profunzime a lirismului, exemplul al doilea fiind evident mai sugestiv în ordine lirică. Se prea poate ca, în posesia unor disponibilități poetice largi, tînăra poetă să nu fie încă și în posesia unei idei clare despre propriul său timbru liric, drept care cele două cicluri ale volumului ar

Dar autorul unor excepționale portrete de muzicieni și-al unor apreciate compoziții pentru pian, n-a ascultat muzica „cu-arătătorul sprijinit de timp“, ci rătăcește „prin ale harfelor păduri“ respiră „ozonul din fagoți, ca răsuflarea brazilor prin tulnice“, stringe „în batistă lacrimile flautelor“ dorînd să-și prindă — medalion — pe piept...

„Un unghi acustic aurit
De care s-au spînzurat
Patru optimi ale destinului.

La prima impresie, acest comentariu paralel ar părea livresc dar simbolistica pasională a instrumentelor din orchestră e însăși viața poetului. Un Debussy liric sau un Matisse mai cerebral, Virgil Gheorghiu ne comunică stări de poezie bine decupate și mai ales bine retușate pentru un album de gravuri inefabile.

Volumul *Curent continuu*, dincolo de simbolul însuși al titlului, ne oferă, spuneam, deși într-o expresie barocă, o retrospectivă de modalități ; poetul rezumă fluxuri și refluxuri din diverse etape confesîndu-se în *sonete* sau *rondeluri* și invocînd în discursuri suprarealiste *pastorale* calme sau *marine* elegiace. Într-o poezie cumpăna fîntînilor face „gimnastică suedeză“, iar în alta, din „luc întors strămoșii, în taină“ il „sărută“. Sint poeme în care neologismul matematic este exacerbat („teoreme“, „fideaua ecuației“, „gustul de sorbit dimensiuni“, „oceanic fotofor“, „comprimare de abstract și început“ etc.), dar și poeme de-un acut clasicism care amintesc cea mai specifică zonă a realizărilor sale mai vechi :

Miresmele de școală din albumuri
Din pondul unui parc cu floare rară,
Ori brize de voiajuri într-o gară,
Prin mine-și întretaie oarbe drumuri
Se-ntorc mîhniri de amintire-amară
Ca anotimpuri pregătînd parfumuri,
Să mă cuprîndă-n rugul lor de fumuri
Redeșteptînd emoția primară.

(Sonet)

Modernistul Virgil Gheorghiu comentează un clasicism dizolvat în cultură, etalînd o mitologie uneori plină de indiscreții disimulat goliardice ca-n legenda lui Hefaiistos care-a uitat să-ncuie centura de castitate a Afroditei, soția sa, dînd astfel drumul dragostei în lume.

Cuvintele au un „centru de taină“ în concepția lui Virgil Gheorghiu, iar versificația este o exploatare prin „culoare fonetică“ în care exploziile sint mute, în orice caz, în termeni muzicali, cu surdina.

Poezia sa are un climat de golf oniric unde nu sint posibile furtuni ci numai imblînzite voluptăți intelectuale, privite acum retrospectiv, cind anii fug horatian și „zilele scad“, cind „nopti fără doruri, vor bate-n geamul sloi“.

Trezirea faunului (1974) ne convinge de vitalitatea poeziei ca viciu intelectual, dar în același timp ca emoție bogat figurată. Vladimir Streinu recunoștea, comentînd volumul care l-a afirmat pe Virgil Gheorghiu, *Marea vinătoare* (1935), că avea de a face cu o poezie originală, de comunicări emotive, necompușe esteticizant, „la oglindă“, cu „reci potriveli“. Poetul descoperea încă de atunci o modalitate originală de „punere în libertate“ a emoțiilor, creionînd o poezie de impresii și contribuînd astfel la o împropiata a lirismului nostru.

În *Sonete* (1975) sint reluate, în modalități diverse, de la puseul suprarealist la efigia tradițională poeme mai vechi dar și versuri inedite, citeva dedicate pămîntului patriei :

Cu holda-ntinsă versul meu e geamăn,
Cu fremătarea de pădure-adîncă,
Natal pămînt cu soare fără seamăn
De tine-s prinsă ca rădăcina-n stîncă.
Autor cu o activitate deosebit de interesantă ca tematică și destul de bogată ca număr de volume, Virgil Gheorghiu a cultivat o poezie a emoției într-o vreme de excese în abstractizarea lirismului, și, depășînd aceea „stare algidă“ a debutului, de care vorbea G. Călinescu, poate fi definit ca un poet cu un loc precis în istoria modernismului moderat.

Emil Manu

Calendar

- 6.III.1934 — s-a născut Dim. Ba-chicl.
- 6.III.1945 — a murit pe frontul antifascist prozatorul Ion Stan Arieșeanu (n. 1922).
- 7.III.1845 — a murit Const. Faeca (n. cca. 1800).
- 7.III.1913 — a murit Const. Erbi-ceanu (n. 1833).
- 7.III.1973 — a murit Ovidiu Hotia-ceanu (n. 1942).
- 8.III.1891 — s-a născut Gaál Gábor (m. 1954).
- 8.III.1895 — s-a născut Agatha Grigorescu-Bacovia.
- 8.III.1910 — s-a născut Radu Tu-doran.
- 8.III.1917 — s-a născut Dimitrie Stelaru (m. 1971).
- 8.III.1937 — s-a născut Marta Albolu Cuibuș.
- 8.III.1952 — a murit Horia Fur-tună (n. 1888).
- 8.III.1961 — a murit Gala Galac-tion (n. 1879).
- 9.III.1878 — s-a născut Elena Fa-rago (m. 1954).
- 9.III.1906 — s-a născut Radu Bou-reanu.
- 9.III.1936 — a murit A. de Hertz (n. 1857).
- 9.III.1961 — a murit Cezar Petres-cu (n. 1892).
- 9.III.1961 — a murit Cristian Șir-bu (n. 1898).
- 9.III.1964 — a murit Gh. Bărgău-anu (n. 1896).
- 10.III.1879 — s-a născut D. Cara-costea (m. 1964).
- 10.III.1941 — a apărut revista „Al-batros“ (pînă la 11.VI.1941, cînd a fost suspendată de cenzură).
- 11.III.1891 — s-a născut Ion Pil-lat (m. 1945).
- 12/25.III.1885 — s-a născut Mateiu I. Caragiale (m. 1936).
- 12.III.1925 — s-a născut Const. Chiriță.
- 12.III.1936 — a murit G. Ibrăi-leanu (n. 1871).
- 13.III.1888 — s-a născut Silvia Dragomir (m. 1962).

Laurențiu Ulici

4 martie 1977,
ora 21,25:

CUTREMURUL

In această primăvară, neversimil parcă venită prea devreme, s-a abătut asupra țării o catastrofă ce nu va putea fi niciodată uitată, cu clipe de o mare durere: cutremurul! Niciind nu s-au simțit oamenii noștri atât de amenințați în carnea și în sîngele și în aspirațiile lor. O privire otrăvită pornită din adîncurile pămîntului a ucis vieți, a carbonizat copiii și florile. Cutremurul a fost un invadator straniu, căpetenie a unei oști de o mare cruzime care să lase în urmă-i doar ruine. A fost dat, — oare? —, acestor pămînturi scîldate de Dunăre și străjuite de Munții Carpați să vadă cum cad în pulbere vieți omenești și avuții neprețuite! Treizeci și trei de secunde au zguduit din temelii orașele noastre.

De unde a venit, ce a fost cu acest cataclism care a zdruncinat atât de puternic ființa noastră îndrăgostită de fiecare colț de țară nouă? Cercetările vor arăta că puține fenomene ale naturii pot egala distrugerile provocate de cutremurele violente de pămînt. Seismele au smuls de-a lungul istoriei un bir cumplit de moarte. Dar niciodată, la noi, ravagiile n-au fost mai mari ca acum. Dar precum s-a arătat în Decretul prezidențial comunicat la radio și publicat în ziarele de a doua zi, oamenii au răspuns ca într-o singură voință chemării partidului și a secretarului său general:

„Conducerea partidului și statului — se spunea în Decret — face apel la întreaga populație să acționeze cu calm și în deplină ordine și să sprijine cu toate forțele echipele de intervenție care acționează pentru înlăturarea efectelor cutremurului.

În aceste momente grele, să acționăm în deplină unitate, cu spirit de răspundere și devotament pentru înlăturarea rapidă a efectelor cutremurului, pentru normalizarea deplină a situației în zonele calamitate, pentru asigurarea desfășurării în cele mai bune condiții a întregii activități economice și sociale de pe teritoriul Republicii Socialiste România.

Stă în puterea noastră, a întregului nostru popor, condus de partid, să depășească, ca de atâtea ori de-a lungul anilor, aceste momente grele, să asigure mersul ferm înainte al întregii noastre societăți pe calea socialismului, a bunăstării și progresului”.

CUTREMURUL a lovit greu și dureros Capitala, numeroase localități ale țării, viața și căminele multor oameni. Mari întreprinderi industriale și de construcții și-au întrerupt activitatea, au fost avariate mii de case și clădiri publice, înregistrându-se pierderi uriașe. În București, la acea oră cumplită la care s-au oprit toate ceasurile electrice, ora la care s-au prăbușit atâtea case și au în-

catat atîtea vieți omenești, au suferit grave avarii fabrici de înaltă productivitate, săli de teatru și de cinema, cămine studențești, iar la Buzău au fost acoperite cu moloz numeroase case vechi. Zeci, sute de clădiri au fost astfel nimicite. Un trist bilanț! Pe teritoriul țării s-au pierdut multe vieți omenești, au dispărut valori materiale obținute prin mari eforturi depuse de popor de-a lungul tuturor acestor ani de construcție socialistă. După cum s-a constatat, seismul din seara zilei de 4 martie a avut epicentrul în zona Vrancei, focarul situându-se sub scoarța terestră, la o adîncime de peste o sută de kilometri, iar magnitudinea, după scara Richter, la 7,2 grade, fapt care-l înregistrează printre cele mai puternice din toate timpurile.

Aflu dintr-o revistă această constatare potrivit căreia, pînă acum vreo zece ani, cercetătorii fenomenelor terestre nu știau mai mult decît predecesorii lor din antichitate despre cauzele fundamentale ale cutremurelor. În ultimul deceniu, însă, oamenii de știință au pus bazele unei teorii convingătoare asupra activității interne a Pămîntului, numită teoria „platformelor tectonice”. Desigur că posibilitatea de a prezice cu o aproximație de cîteva zile data declanșării unui cutremur de proporții ar putea reduce considerabil numărul de victime și pagubele provocate

de aceste convulsii ale pămîntului. Și mai dătătoare de speranță este perspectiva controlării de către om a unor tipuri de cutremure. În cazul numeroaselor cutremure superficiale s-ar putea ca într-o zi omul să fie capabil să exercite un control semnificativ asupra „faliilor” în care se produc aceste cutremure.

Tragica întimplare de la noi a produs pagube inestimabile. Drumurile s-au ciatinat ca niște riuri, fiecare dintre noi poartă cu sine imagini copleșitoare. Iată, un tînăr își găsește vecinul îngropat în moloz pînă la gît, vrea să-l scoată de acolo, dar n-are cum. Nici o mașinărie din lume pare să nu-l poată ajuta, orice mișcare pare să-l fi omorît pe loc, dar băiatul a găsit forța să-l salveze și vecinul trăiește și vrea neapărat să dicteze o scrisoare de adîncă mulțumire pentru faptul că există și că a văzut cu ochii lui omenia adevărată, reală, de neprețuit. Gestul s-a repetat în multe ipostaze. Un cascador, înfruntînd primejdii, scoate de sub grinzile căzute oameni încă teferi, devenind eroul celui mai impresionant cină-verit din cîte ar fi făcut vreodată cinematografia noastră. Un medic dă fără întrerupere îngrijiri intrînd în cele mai periculoase locuri. Clipă de clipă oamenii au început să se regăsească și să treacă deîndată la o amplă acțiune de normalizare a vieții economice și sociale, să-și arate profundul devotament, dragostea de patrie, caracterul dîrz și deplină încredere în viitor.

SÎNT virtuți ale întregului nostru popor, puse în lumină de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Fiindcă din primele momente ale reintarcerii în patrie din vizita făcută în Africa, tovarășul Nicolae Ceaușescu a examinat la fața locului modul în care se aplică prevederile Decretului prezidențial privind înlăturarea cit mai grabnică a urmărilor cutremurului. Pe întregul traseu cetățenii Capitalei l-au înconjurat pe președintele țării cu emoție și cu sentimente de profundă dragoste, manifestîndu-și în gesturi sobre, de o adîncă vibrație lăuntrică, satisfacția de a-l fi văzut în mijlocul lor în acele clipe grele, în acele clipe de încordare, și în care e nevoie de îmbărbătare.

Am ascultat oameni ce povesteau că datorită prezenței secretarului general locul spaimei și al durerii l-a luat încrederea deplină în viață. Un om merge pe jos de la un capăt la altul al străzilor pline de ruine, un om cercetează locurile cele mai grav avariate, un om e între oameni și acesta este conducătorul poporului nostru. În comunicatul privind ședința Comitetului executiv pe care a prezidat-o duminică, 6 martie, în care s-a subliniat necesitatea lichidării efectelor cutremurului și a normalizării situației în întreaga țară, recunoaștem, de îndată, spiritul de adîncă omenie al secretarului general al partidului care cere ca „pe primul plan să se pună urgentarea scoaterii de sub ruine și dărîmături a tuturor persoanelor care au căzut victime cutremurului” atrîgîndu-se, totodată, atenția că „o sarcină de cea mai mare importanță a organelor de partid și de stat este constituirea unor comisii alcătuite din oameni de specialitate, care să identifice toate locuințele și clădirile publice cu avarii în vederea evacuării lor imediate” precizîndu-se că „această importantă operațiune va trebui desfășurată chiar în cursul acestei zile”. L-am văzut că se străbătea pe bulevardul Magheru, Bălcescu și Republicii, Piața Universității, strada Academiei, oprindu-se la fostul bloc de la întretăierea bulevardului Magheru cu strada Nikos Beloiannis, la fostul bloc „Școlă” și în atîtea alte locuri unde cutremurul a provocat grave pierderi umane și materiale, clădiri pe care catastrofa le-a transformat fulgerător în uriașe mănăstiri de dărîmături, și-am înțeles o dată mai mult că grija partidului nostru față de oameni a fost, este și va fi trăsătura principală. În urma acestei călătorii printre ruine au sosit pe dată numeroase echipe de intervenție alcătuite din unitățile forțelor armate și Ministerului de Interne, din formațiuni ale gărzilor patrioțice. Oamenii au prins curaj; în tot

multe locuri au început să se vadă semnele vieții care se reîntorcea la drepturile ei. Încep telefoanele, circulă telegramele și mereu se aud aceste cuvinte: „Bine că sinteți sănătoși”.

S-au petrecut fel de fel de întâmplări, un pictor care ne e prieten, scos din miezul pământului, deschide, deodată, ochii și nu-i vine să creadă că există, un scriitor e acoperit de cărțile căzute din bibliotecă dar reușește să iasă totuși în stradă, un doctor execută pentru întâia oară cea mai riscantă operație, o termină prin întineric iar pacientul trăiește și-i dă telefon soției, iar când află ce s-a întâmplat pacientul plînge de uluire, un inginer vine repede la blocul pe care l-a construit și le spune, celor ce locuiesc în el: „fiți liniștiți, asta-i un bloc rezistent!”. Au ieșit oameni de sub piramide de moloz, fiecare dintre noi are o pierdere, dar iată că te întâlnești cu un vechi cunoscut pe care nu-l văzuseși de mult și-l întrebi: „Ce-i cu tine?” Și el îți răspunde: „Ce să fie? Am venit să vă dau ajutor”. Și insistă. „Ce fel de ajutor?” și el îți spune că e director general al Întreprinderii județene de industrie locală Harghita și că a venit timp de o zi și o noapte cu un convoi de patruzeci și cinci de camioane să ne aducă apă minerală. Descriindu-mi drumul, am imaginea unei familii pe deplin unite. Fiindcă, la o fântână, cum imi spune acest director, Constantin Burtea, o fântână cu apă limpede de unde toți șoferii vroiau să se aprovizioneze, s-au adunat mașini de pretutindeni: cei din Bacău aduceau Capitalei piine, cei din Titu pâsări, cei din Vrancea lapte.

— Din Vrancea? l-am întrebat.

— Da, da, din Vrancea...

Îl întreb pe inginerul Burtea unde locuiește el?

— La Miercurea Ciuc — imi răspunde.

Îl întreb apoi unde se afla în timpul cutremurului.

— Acasă — imi răspunde. Și-mi spune întâmplarea. N-are nimic deosebit, doar că e incredințat că și-a salvat copilul.

— Cum? — îl întreb.

— Copilul se juca în mijlocul casei — imi povestește el — și când a început zguduirea a căzut lustra. Eu am văzut-o și am luat pe copil în brațe.

— Oamenii ceilalți ce-au făcut? îl întreb.

Îmi răspunde cu un proverb: omul la nevoie se cunoaște. Dacă i-ați fi văzut pe oamenii noștri, români și maghiari! Ca și-ați s-au ajutat!

— A fost puternic cutremurul? — l-am întrebat.

— S-au dărâmat și trotuare, dar pe mine m-a impresionat prietenia de care vorbeam. Unul pentru toți și toți pentru unul!

— Și apa minerală de care e? îl întreb.

— Numai de Borsec. În zilele ce urmează veți avea peste un milion de sticle și îl vedeam înseninat.

— De ce vă bucurați? l-am întrebat.

— Cum să nu mă bucur! mi-a răspuns. Și n-ajutăm Capitala?

— Țineți la ea?

— E Capitala noastră. Fiecare are aici o rudă. Chiar dacă n-o are, tot o are.

— Cum își iubește centrul țării. Aici e inima. Știți dumneavoastră ce durere a fost când s-a auzit că Bucureștiul e cel mai greu lovit?

ÎNTIMPATORUL interviu a fost luat luni dimineața. Când cumpăr ziarul văd tabloul dureros, zguduitor al dezastrelor care s-a produs, dar totodată și imaginea încreșterii curajoase, hotărâte, imaginea eroismului și a solidarității. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, după ce a luat cunoștință într-o teleconferință de situația din țară, s-a urcat în elicopter și a examinat, în câteva județe, modul în care se aplică operațiunile complexe impuse de marea de necesitate. Aceasta s-a petrecut duminică după amiază. Și astfel, la Alexandria, s-a hotărât reconstruirea centrului, iar dialogul a decurs în felul următor:

— Sinteți de acord, tovarăși, să democentrul orașului, să construim altul, mai frumos, demn de socialism?

— Da, tovarășe secretar general!

— Atunci să punem cu toții mâna, să

fim uniți și la greul acestei munci, și la împlinirea ce vor veni!

Și, astfel, la Zimnicea, așezare căzută aproape cu totul în praf și pulbere, s-a hotărât să se ridice din ruine un nou și modern oraș, al României socialiste.

Pe triumghiul de cer pe care îl văd în timpul zilei stînd în fața unor blocuri dărîmate mă uit la lună, la acea lună stranie din noaptea cutremurului. Senin, cerul fremătă, pur și simplu, iar cei ce făceau orașul curat păreau să fi avut aripi. Și mă gîndeam că, fără nici o îndoială, oamenii sînt stăpînii pămîntului. Cineva (mai tirziu aflu că e fostul maestru Dumitru Neicuțescu de la Uzinele „Republica”, acum pensionar, bărbat încă în plină putere) spune: „Unde sînt oameni, e viață. Oamenii fac grădini în deșert. Dacă sînt oameni, țînesc izvoare și din stîncă!”. Iar eu imi făceam calculul că niciodată nu auzisem atîtea vorbe înțelepte și că niciodată n-am meditat la marile calm al minunațiilor noastre concetățeni, calmul și ordinea, calmul și înțelepciunea unui popor din care, făcînd parte, te simți pe de-a întregul puternic și plin de mîndrie. Nu pot să nu recitesc aceste versuri ale lui Ion Brad apărute în „Scînteia”, de duminică, 6 martie, purtînd titlul **Ca de-un baraj**: „Încrîncorenirea oarbilor puteri / De viața noastră se izbește iarăși / Ca de-un baraj cu pieptul în dureri, / Ca de-un mormînt de frați și de tovarăși. / Încă din leagăn acest blind popor / Ursita a-nvățat să și-o înfrunte / Și-a cimentat cu sînge roditor / Pămîntul sfînt, din mare pin-la munte. // Nimic nu poate frînge-acest ciment, / Nici o mîhnire nu-i oprește sporul / De-a ține fruntea sus și în prezent, / De-a ne-nflori pe frunte viitorul. / Cu lacrimi pe obraz

ca-n tragedii, / Sfidînd puterea morții și neantul, / De la bătrîni și pînă la copii / Țara-și urmează pururi comandantul!”. Mă uit deci pe ziare și înregistrez acest dialog al secretarului general cu oamenii din Zimnicea:

— Vrem să refacem în întregime orașul. Ne gîndim să-l reconstruim numai din blocuri care s-au dovedit foarte rezistente. Vom acorda tuturor celor ce doresc credite pe termen lung. Se vor construi aici noi unități industriale, vor fi condiții mai bune de muncă și venituri mai mari.

Să mă gîndeam, iarăși, la suferințele oamenilor acelor îndurerări care găseau, deodată, un sprijin din partea conducătorului țării, din partea patriei. Și mă mai gîndeam cu acolo, la Zimnicea, ca și în întreaga țară, cu 70 de ani în urmă, a fost un cutremur provocat de îndelungi crime ale claselor de sus și că reprezentanții acelor clase i-au pus pe oameni la pămînt cu gloanțe. La Zimnicea, unde acum oamenii aceștia căzuți într-o nenorocire nebănuită primeau cuvintele secretarului general cu o deplină aprobare și o profundă recunoștință, cu mulțumiri rostite din tot sufletul. Dinspre miez-de-noapte și dinspre răsărit, din orașele nordului și așezările de cîmpie, de la munte și de la mare am văzut călătorînd spre București, ca pe niște riuri largi grelele vapoare, mașinile cu produse de strictă necesitate. Revin la idee, fiindcă mi se pare o elocventă manifestare a dragostei față de ceea ce numim noi inima patriei. Dar iată că, în același timp, președintele țării trece cu o fierbinte grijă prin Turnu Măgurele, prin Slatina și prin Craiova, și prin atîtea alte localități, iar la întoarcerea în București

întîlnește un om în fața blocului distrus:

— Soția mea și copilul sînt aici!

— Sub dărîmături?

— Nu-mi doresc decît să-i salvez!

— Să vedem ce putem face!

Și iată cum un om între oameni — ca să folosesc expresia lui Camil Petrescu pentru marele Bălcescu — îi ajută pe oameni, dă indicații de organizare a unor veritabile șantiere de salvare, intră în blocuri pe jumătate dărîmate, gîndul fiind — de fiecare dată — salvarea de vieți omenești. „Un om suferă, cel care e sănătos trebuie să-l ajute” — aceasta e indicația supremă dată de secretarul general.

În ședința de miercuri, 9 martie, a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut propuneri de un profund umanism care nu pot să nu-ți dea o mare încredere în viață, în semenii tăi, în viitor, propuneri ce privesc ajutorarea imediată a persoanelor sinistrate începînd cu repartizarea de locuințe gata mobilate pînă la bunuri de strictă necesitate, haine și lenjerie.

Împlinim acum, de la cutremur, aproape o săptămînă.

Totul e ca o ieșire dintr-o gară necunoscută, sîntem încă amețiți de tragedie. Am trăit neliniștea, am trecut prin mari zdruncinări sufletești, dar, dacă e vorba de mărturisirile cele mai sincere, avem cu toții credința că sîntem mai puternici. E sentimentul nostru cel mai adînc, e sentimentul întregului nostru popor care va ști, într-o deplină unitate și cu eroism civic, să înlătore distrugerile pricinuite de cataclism și să ridice țara pe culmile visate ale progresului și civilizației socialiste.

Vasile Băran

I. C. Vissarion: „In 1907 am luat

Participant și evocator al Răscoalei din 1907

I. C. Vissarion este o personalitate cu totul aparte în literatura noastră. Viața lui este un roman de aventuri trăit, iar opera, de o savoare unică, se situează între povestirea orală, de șezătoare țărănească și descrierea lumii în plină epocă a zborurilor cosmice.

Născut în anul 1879, la Costești din Vale, în apropiere de Titu, Vissarion a urmat doar cinci clase primare, dar s-a îndrăgostit să studieze singur în așa măsură încât a ajuns să realizeze câteva invenții, brevete, între care unul din cele dintâi helicoptere românești. Amestec de fizician — a corespondat pe teme tehnice cu Edison și Ford — și de bismuitor, Vissarion a fost apropiat prieten cu marii scriitori din primele decenii ale acestui veac: Tudor Arghezi, Gala Galaction, N. D. Cocea, G. Topîrcăanu, avînd legături strînse cu presa socialistă și dînd pagini despre viața muncitorilor, superioare celor de la „Contemporanul”.

În 1899, cînd abia împlinise 20 de ani, înfrunzise prima sa cîntăreț, intitulată Draci și strigoi, cuprinzînd legende și credințe populare. Apoi, mai cu seamă în zilele de lărmă cînd nu lucrează la cîmp, cercetează tomuri științifice în căutarea „motorului perpetuu” sau scrie. Și astfel, an de an se adună o impreslonantă operă literară: Fără pline, Mirlanii, Nevestele lui Moș Dorogan, Florica, Privighetoarea neagră, Corvin, Vrajitoarea, Lumea costată, Ber-Căciulă, Ber-Căciulă împărat. Agerul pămîntului, Marie de altă dată, Invietorul de morți precum și alte volume, articole răspîndite în special în publicațiile sătești, manuscrise.

Un aspect mai puțin cunoscut, în orice caz fundamental între acțiunile generoase ale lui I. C. Vissarion, îl constituie participarea la Răscoala din 1907, ca și evocator de pe pozițiile țărânilor oprimați, a acestui eveniment istoric. Încă din 1902-1903, tînărul țaran Iancu Vissarion își câștigă respectul și stima conștientilor și contribuie la organizarea unei bănci populare și a unei cooperative în satul natal. Fîind un adevărat sfătuitor și lumîntor (li ajută pe țărani să-și facă jalbe, să-și obțină acte, era învățător, agent sanitar și povestitor al cârșilor citite în același timp), și totodată un publicist înflăcărat, care demasca odioasa Jubleană și faptul că Ne string legile de gît, I. C. Vissarion este printre cei dintîi puși sub învinuire ca a „încălțat la răscoală” și este arestat la 16/25 martie 1907, în a treia zi după hotărîrea Parlamentului de a înăbuși răscoala în singe.

„Mi-aduc aminte ca astăzi — va relata un martor ocular. Era pe la ora 11 ziua. O zi ce mi-nea a primăvară. Jos, zăpadă și noroi. Un svon... Eram în tirul Titu... — Au prins, au prins pe Iancu! Trece armata cu el... Auziți, au să-l împuste... Ies și eu să văd pe celebrul Iancu... Din spre apus, o trupă de armată călărească. Un căbitan, Munteanu, de la regimentul 4 Roșiori, un locotenent oacheș și patruzele de călăreți desopărțiți în două... La mijloc, un țaran tînăr... cu minile legate la spate e-o frînghie și îmbrăcat e-o dum-lamă verde... Sîlda armată, sîlda toate privirile dumsănoase ale negustorilor, și trecea cu pasi mari prin bălțile de noroi. — I-ați prins? Huo... Huo... mal fă revoluție!... Ce credeal?... — li strigau negustorii Titeni. Asta, domnule, a cerut tunuri și puști, a vrut să facă revoluție!”

Într-adevăr, Iancu Vissarion nu numai că ceruse tunuri și puști pentru țărani, dar fabricase cantități de fulmicoton și nitroglicerină, ceea ce hotărîse, pe loc, condamnarea sa la moarte. Nu puteau fi trecute cu vederea versurile direct mobilizatoare care circulau din gură în gură: „Bat-o Dumnezeu s-o bată, / Ciocoimea-nfumurată / Că dacă are moșie / Vrea lumea roabă să-l fie. // El fac învoielile / Noi facem blestemele / Doamne, Doamne, plină cînd / Ții tiranii pe pămînt?” // „Doar n-om fi prosti ca boii / Să muncim săvînd ciocoi / Noi cu tot ce suferim / Trebuie să ne unim. / Că dacă nu ne-am uni / Neamul ni-l vom prăpădi! // Să ne unim, frațiori, / Să scăpăm de-asupritori!”

Se naștea, cu acestea, o întreagă literatură, în cadrul căreia I. C. Vissarion deține un loc important, atît prin numeroasele versuri, cit și prin piesele de teatru Lupii și Copilul întunericului și romanele Răscoalii și Cartea omului neînțeleș, toate autobiografice. Cu excepția lucrării Lupii, apărută în 1916, celelalte lucrări au rămas în manuscris, și, chiar dacă, din cauza trecerii timpului, s-au pierdut pagini sau capitole întregi, și chiar dacă scriitorul nu le-a revăzut în vederea publicării, aceste lucrări inedite sînt grăitoare pentru cunoașterea epocii, îmbogățind tematice evocarea Răscoalei din 1907. Înainte de Lupii, în momentele acelea

febrile, cînd acțiunile răscoalților erau încă vii, I. C. Vissarion scrie piesa în trei acte Copilul întunericului, păstrată integral. Drama oglindește încercarea eroului — Vissarion însuși — de a schimba, pe cale legală, ceva din ordinea sta-tornicită a satului, și neputința de a lupta cu reprezentanții stăpînirii.

În mai multe rînduri, între cărțile anunțate „în lucru” pe copertele volumelor tipărite se află și romanul Răscoalții. Romanul trebuia să fie o replică literară la evenimentele din 1907 și ar fi fost prima scriere de amploare despre răscoalele țărănești.

Tonul paginilor păstrate este vehement, înăspriț de năduful țaranului asuprit de secole. Scriitorul demonstrează „din fir în păr” că în acele condiții economice țaranul nu putea trăi. Calculele lui Vissarion, vizînd un an de muncă, sînt deosebit de grăitoare. Un țaran sărac, cu familie grea, se îndatorează cu aproximativ 108 lei în vreme ce câștigul său este de 51 de lei, rămînd dator cu 57 de lei anual. Pe numeroase pagini se calculează cu chibzuință nevoile și datoritiile țaranului, ajungîndu-se la concluzia: „Clasa ce-l obligă la o astfel de viață săracă face o crimă contra unui întreg neam. Nu voi să fiu socotit mincinos, ci strig oricui: socoțiți, săuiilor, de vedeți, se pot sătura flămînzii, acei robi, cu ceea ce le lăsați voi? Faceți valoarea alimentelor, cîntăriți și de mă găsiți mincinos, spinzurați-mă, dar de vă găsiți vinovați, îndreptați lucrul, ori de nu, spinzurați-vă! Nu voi să trec de turburător al unei bune ordine, ci de distrugător al unei rele ordine.”

Descriptiv în prima parte a romanului, Vissarion narează cu dramatism momente din desfășurarea răscoalei și apoi din reprimarea ei sîngeroasă.

Manuscrisul a circulat în epocă și a fost cunoscut în cercurile socialiste, de vreme ce în revista „România muncitoare” din 1910 se preciza: „Autorul este unul din acei puștii, care, la un moment dat, s-a aflat în mijlocul marilor răsvărtiri și a putut să observe de aproape tot mersul ei și toată purtarea autorității”. Singurul fragment amplu, publicat în această revistă, este Epilogul răscoalei, în care se descrie cu autentică forță sfîrșitul tragic al răscoalei, într-un sat din Muntenia.

Cu mult înainte de Liviu Rebreanu și sub un titlu pe care marele romancier avea aproape să-l imprumute, I. C. Vissarion a dat cel dintîi roman despre sîngerosul 1907, roman scris de un țaran, de pe pozițiile țărânilor aflate într-un adevărat război cu asupritorii.

Tot viața satului din epoca premergătoare anului 1907 face și obiectul unui alt roman, Cartea omului neînțeleș, scriere pregătită pentru a fi publicată și datată 1935. Și aici punctul de plecare îl formează evenimentele din perioada imediat anterioară lui 1907. De altfel, în 1933, cînd scria această carte, Vissarion preciza în revista sa „Steluta”: „Și dacă m-apuc iarăși să judec stările noastre sociale, și să lupt pentru a le putea schimba în mai bine [...] nu înseamnă că am uitat lănturile, pumnii și suferințele de-atunci, din 1907, și că mi-ar trebui o nouă reeditare a lor să-mi aduc aminte. Nu am uitat nimic.”

Și alte manuscrise rămase de la Vissarion au legătură directă cu evenimentele din 1907, sînt o oglindă a acestora. Impresionează paginile sale autobiografice: Congresul băncilor populare. Ce-a văzut Doctorele Vintuză prin sate sau Jurnalul Doctorele Vintuză, Țaranul — temelia neamului românesc, Clasa celor care nu muncesc și altele, toate oferînd descrieri exacte ale satului muntenesc din primul deceniu al acestui secol, creșterea urii împotriva asupritorilor, revolta și pașii spre răscoală, apoi dramaticele încheștări de clasă și epilogul sîngeros care s-a soldat cu 11 000 de morți. Toate acestea fac din I. C. Vissarion cel dintîi evocator al Răscoalei, singurul scriitor participant direct la evenimentele și în același timp creatorul cu cea mai întinsă activitate literară înscrisă în tematica lui 1907. Pe drept cuvînt, pentru aceste motive, Tudor Arghezi îl caracteriza astfel la Conferința pe țară a scriitorilor din 1965:

„Mă gîndesc în momentul de față la talentatul țaran scriitor Vissarion, dispărut parcă pe vecie cu valoarea lui indiscutabilă. El e autorul unei admirabile cărți, Privighetoarea neagră, pe care cîntitorul de literatură frumoasă ar căuta-o zadarnic în librării. Să nu uităm că Vissarion a fost și un om de știință. Matematicile, fizica și chimia făceau parte din preocupările lui constante și pe neștiute le practica, asistat de un cal și un cîine. În bordeiul din Costești-Vale. Să nu uităm nici atitudinea lui politică și socială, căci Vissarion a fost unul din premergătorii răscoalei țărănești din 1907.”

Victor Crăciun

ÎN ZIUA de 6 septembrie 1906, se făcuse la București primul Congres al Băncilor Populare. Ideea asta a înființării băncilor populare la sate, prînsese pe învățători, pe preoți și pe alți fruntași ai satelor și aproape că în fiecare comună, aceștia înființaseră cite o bancă. Scriseră pe două-trei coale de hîrtie niște statute, depuseseră cîteva mii de lei și dăduseră bani cu împrumut sătenilor nevoiași, cu o dobîndă de numai zece la sută. Dobînda la banii împrumutați de pe la unii și de pe la alții de prin sate — ajunsese doi lei la pol pe lună, adică o sută douăzeci la sută pe an.

Prin înființarea acestor bănci, dobînzile au fost scăzute numaidecîi la zece la sută pe an.

În 1902, martie 15, am înființat și eu în satul Costești banca populară numită: „Agriculorului” în care eram secretar-contabil.

Nici o slujbă în bancă nu era plătită. Toți socoteau banca un fel de facere de bine, pe care plata, ori și cit ar fi fost de mică, ar fi întinat-o.

Ce cuvîntări entuziaste și patriotice se țineau p-atunci! Ce mijloc de înfrățire și de stingere a dușmăniilor nu oferea banca! Nu era socotită ca o instituție economică, ci ca o instituție de înaltă morală aplicată; ceva parcă sus cit și biserica. Vechi dușmăni între frați sau între neamuri, pentru moștenire, vechi procese ce durau de ani, cînd era Adunarea Generală a băncii, se stingeau toate. Fiecare se simțea venit acolo ca să facă bine, ca să fie bun, ca să ierte și să înțeleagă că toți ceilalți sînt frații lui.

Și mergeau bine băncile, cu toată neștiința în ale contabilității a celor ce le conduceau. Rar greșeli, poate una la sută, se mai întimplau, pe ici și colo. Înfrățirea satelor se făcuse. Negustorii și cămătarii erau îngrijorați, căci le perise veniturile. Conducătorii băncilor torceau mai departe visul lor frumos de înfrățire și de economie, vizînd că vor ajunge să vinză în comun, să cumpere în comun, să înlăture din viața economică a satelor pe atîți intermediari, care îngreuiau viața tuturor și strîngeau la ei averile, ce s-ar fi cvenit adevăraților producători.

Lumea speranțelor celor mai frumoase cucerea întinsul țării. Și atunci politica, ca să se întărească cu această nouă forță de viață, a căutat să se cucerească băncile și cu ele pe toți cei din bănci, și le-a cucerit și i-au cucerit.

Prima ciocnire, a acestei lupte, s-a dat în ziua de 6 septembrie 1906, la acest numit Congres.

Ca reprezentant al băncii, am luat și eu pe un țaran cu mine, și am plecat să reprezint banca la Congres. Prea tînăr și prea fără experiență, fusesem și eu cucerit de ideile miraculoase, pe care politica le răspîndise mai dinainte prin jur-nale... Trebuie o lege a băncilor populare, care să le unifice felul de lucru. Trebuie ca Statul să le dea ajutor neprecupețit și nelimitat. Trebuie ca ele să fie Alfa și Omega în sate. Și fiindcă actualii conducători nu se pricep în ale contabilității,

trebuie înființați povățuitori care să colinde din bancă în bancă și să-i îndrumeze pe toți. Uitase politica să spuie, că numai prin ea poate să vie Raiul pe pămînt!

M-am dus la Congres. Se ținea la Teatrul Național din București. Mii și mii de țărani, de preoți și de învățători veniseră la Congres ca reprezentanți ai băncilor. Teatrul Național, cu toate lojele și galeria lui, era neîncăpător. În Piața Teatrului și pe stradă — mulțime ca la un bilci de țară. Cu mare casnă, m-am suit și eu la galerie. De acolo, abia văzînd printre capetele și gîturile altora, mă trudeam să ascult „luminările economice” ale celor de pe scenă.

În teorie, pe acele lumini le-am gîsit cu totul frumoase. Pe la ora unu am ieșit afară, mulțumit că nu am fost înăbușit. Acum strada și piața era ca și paralizate: nimeni nu mai putea să meargă. Printre noi, își făceau loc anumiți țărani, care ne împărțeau niște bilețele mici, albastre, pe care scria — după cum mi-aduc aminte: „Frate țărane, diseră de la ora șapte-nainte, ești rugat să vii la o primă întrunire țărănească ce se va ține în sala Oppler de pe strada Isvor. Aci ne vom sfătui mai bine și mai între noi, asupra nevoilor noastre și asupra celor ce trebuie să facem pentru viitor. Ia seama că prilejul acesta de adunare a noastră de prin toată țara, nu l-am avut și cine știe cînd l-am mai avea. Fiecare, luați-vă prietenii și cunoștii și diseară la Oppler!”

Nu știu de ce, mi s-a părut că adevăratul Congres al Băncilor Populare se va ține la Oppler, iar nu la Teatrul Național unde se ținea.

Pe la ora trei, am intrat din nou în teatru, de data asta jos, la staluri. Și atunci am văzut și am auzit pentru prima oară pe I. G. Duca. Era și el băiat tînăr, vorbea frumos și entuziast. Sînt sigur că nu pricepea de pe atunci nici el ce-a însemne faimoasa lege a băncilor populare, cu și mai faimoșii ei povățuitori în ale contabilității.

Nu vorbesc cu patimă, ci numai vreau să amintesc întregii lumi de la sate că controlorii, inspectorii, îndrumătorii mici și mari n-au fost decît incurcă lume, niște căpățîni de politică, pentru a fi clientelă și agenți electorali ai partidelor politice. Faimoasa lege, coborîtoare a Raiului pe pămînt, avea și are încă articole și chichiți avocățești, care îngăduie sfeterisire de bani și persecuții politice.

SĂRARA, cînduri-cînduri de țărani congreșiști ne-am dus la Oppler. Și aici sala era neîncăpătoare. Mulțimea însă vorbea mai mult, se observau conștiințe în fierbere. Înscîrișii prin partidele politice voiau să dea altă întorsătură acestei adunări pentru sfat; unii chiar căutau să ia din cei veniți și să-i ducă în alte părți. Între cei rămași la Oppler, am fost și eu. [...].

Sării pe scenă.

Eram și eu tînăr, îndrăzneț și vioi. Purtam pantaloni albi de aba și cămașă cu flori și cu minica largă. Mă dusei în fața preotului.

Alexandrina Stănescu :
MOMENT
DIN 1907

1) Stan Persinaru : Posta redacției, în „Steluta”, an. I, nr. 5, 1 septembrie 1932, p. 18.

2) I. C. Vissarion : În privirea de vremuri, în „Steluta”, an. I, nr. 4, 1 august 1933, p. 5.

parte sufletească la Revoluție"

Primăvara — 1907

S-au răsculat Flămânzii
Cu coase și topoare.
Iar case și pătule
Sint toate-ntr-o vilvoare !

Bat-o Dumnezeu s-o bată,
Ciocoimea-nfumurată,
Că dacă are moșie
Vrea lumea roabă să-i fie !

Ei fac invoielile
Noi facem blestemele !
Doamne, Doamne, pină cind
Ți tiranii pe pământ !

Cioci, lifte blestamate,
De-ar veni vremea odată,
Pentru rele să-ți dau plată !
Traista cu gloanțele
Că prea mi-ai ros zilele !

Rele trec, rele sosesc,
Relile ne cotropesc,
Brațele ni le slăbesc
Și părul-n cap ni-l albesc !

De unde vin relile,
Relile, lacrimile ?
De la hoțul de ciocoi
Că ia pielea după noi !

Doar n-om fi proști ca boii
Să muncim slăvind ciocoi !
Noi cu toți ce suferim
Trebuie să ne unim.

Că dacă nu ne-om uni
Neamul ni-l vom prăpădi !
Să ne unim fraților
Să scăpăm de-asupritori !

I.C. Vissarion

ziceau că, trebuie, prin moartea mea, să îngrozească pe sătenii comunelor vecine!...

Pentru ce învățasem să umblu cu explozibilele nu mă-nduram să le spui. Motorul perpetuu, care, după părerea mea, trebuia să umble pe baza reacțiilor endotermice, era să-mi puie capul. În privința motorului perpetuu, și acum cred că se poate; cred că l-am descoperit și cred că atunci cind o vrea D-zeu, o să am și mijloace de a-l infăptui. Infăptuirea lumii după realizarea acestei născociri, am descris-o în „Ber Căciulă-Impărat”.

Cum am scăpat neîmpușcat este o poveste lungă și grozavă, ce nu aci, unde vreau să spui pe scurt viața mea, își are locul. Destul că am scăpat neîmpușcat, și după vre-o cinci zile m-am pomenit la pușcăria din Tîrgoviște!...

Inchis în pușcărie, pentru nevastă și pentru bunica, care trăia p-atunci, eram socotit mort. La ele venise vestea grozavă că mă va împușca. Primăriile fuseseră vestite prin telefon că mi-au hotărît împușcarea, iar primarul comunei Titu, Guță Codreanu, și iscălise procesul că încercind să fug de sub escortă, santinelele m-au împușcat.

Vestea aceasta ne mai desmintînd-o nimeni, am rămas pentru ele mort; așa că ajuns în temniță, nimeni nu mai venea după mine să-mi aducă o cămașă de primenit, ori o bucată de mîncat.

Cînd ieșirăm din cancelarie, santinela strigă șoptit :

— Boierii ! Boierii!...

Ne uitărăm și văzurăm că pe poartă intrau patru domni : judecătorul de instrucție, procurorul, președintele tribunalului și prefectul județului. Aceștia erau boierii vestiți de santinela.

Se opri închiderea și mi se spuse :

— Repede, scoate lumea de prin odăi, aranjează-o pe cinci rinduri, ca să aibă loc, și așteptați.

Intrai pe fuga, strigai la toți, le spuseli în cuvinte scurte cine vine, iar ei ce să spuie; îi așezai în cinci rinduri unul în spatele altuia, iar eu, în capul lor spre ușa zidului așteptam.

— Să spuneți mă... dați-ne drumul, cînstiți boieri, că acum e vremea de arat... Acum se pune porumbul în pămînt. Dacă nu ne dați drumul acum, rămînem muritori de foame, și la iarnă venim aici să ne iernați!...

Ușile scîrțîră și judecătorul de instrucție și cu toți ceilalți intrară în curte. Noi toți :

— Trăiți !

Mulțumiră din cap, merseră privind peste toți, iar la jumătatea rîndurilor, judecătorul întrebă ?

— Da Vissarion unde este ?

— Aici, răspunsei eu din capul rîndurilor.

— Tu treci în Direcție... Îți punem lanțuri de picioare și de mîni și te trimitem la Giurgiu, că te cere acolo Parchetul de Vlaşca, fiindcă ai avut relații cu Kogălniceanu.

Incepui să tremur și trecui în cancelarie (...).

În 1907 am luat parte sufletească la Revoluție...

(File de jurnal, 1906—1907)

— Cer cuvîntul, părinte !
— Cine ești ?
— Sint cel după urmă, sint tîrzanul Vissarion din Costești.

— Ai cuvîntul.
— Froți din sală și de pretutindeni ; aș voi ca vorbele mele să aibă glas de tunet și lumină de fulger ! Pentru că vreau să reprezint glasul meu puterea noastră ca neam și ca mulțime. Și să aibă lumină de fulger, pentru că adevărul asupra vieții noastre vreau să-l spui, și dreptatea chestiunii noastre tîrzanesci s-o punem pe tapet.

Toate clasele s-au liberat. Noi însă, clasa tîrzanescă, încă nu ne-am liberat ! Noi mai sintem tot iobagi !...

Stăpîni pe viața noastră nu sint numai autoritățile puse de stat, ci mai sint și slugile puse de boieri, de fel de fel de ciocoi, de fel de fel de slugi mai mari sau mai mici ! Cinci milioane de așa numiți „Urmași ai Romei” așteptăm cu spîrnea plesnită de bice o viață mai bună, o dreptate mai omenească !...

Suferim!... Suferința e grozavă și ajunge cu neputință de a mai fi îndurată ! Și în starea asta grozavă nu ne-a adus decit lipsa de pămînt și invoielile agricole !

Invoielile astea agricole diferă de la sat la sat, după bunătatea sau rapacitatea boierului, sau a ciocoiului, care are moșia arendată. Ca o pildă, iată invoielile de pe la noi.

Pentru un pogon de porumb ce luăm în moșie și din care dăm două părți boierului și luăm una noi, facem muncă : un pogon de grîu secerat și cărat la arie. Nesecerîndu-l și necărîndu-l sintem trecuți datori 12 lei. Tot la același pogon dăm 9 kilograme fasole și nedîndu-le sintem trecuți 3 lei și 60 de bani datorie.

Tot la același pogon dăm un pui de găină, pe care dacă nu-l dăm sintem trecuți un leu datorie. Tot la acel pogon dăm zece ouă, sau de nu cincizeci de bani datorie. Tot la acel pogon, dăm două tîrne drept pîndăritul. Tot la acel pogon, mai facem două zile cu palmele sau de nu doi lei datorie.

Și după ce-am destrămat astfel chestia asta a invoielilor legîndu-mă și de invoiala din satul meu, chiar, unde era una și una din porumb și o parte din trei din coceni și toate celelalte rușfaturi, m-am legat de chestia izlaurilor.

Și aici, cu țifre, am documentat neome-noasa exploatare ce o înduram toți.

— Ei bine, cunoaștem toți unde ne stringe oplinca și acum ne întrebăm, trebuie să mai așteptăm ca alții să ne slăbească nojițele, ca alții să ne așteamă

salteaua de odihnă ; ca alții să cunoască nevoile noastre și să simtă durerea noastră ; ca alții să ne dea mură în gură și noi, s-așteptăm pică pară mălăiață ?...

Nu ! Nu mai trebuie ! E îngrozitoare mila de silă și dorul de nevoie ! Numai noi sintem ai noștri și numai noi ne putem ajuta pe noi ! Mulți din cei ce vin unii după alții la cirna statului, se vaită și spun că li-e milă de noi, dar noi știm că numai de ei li se rupe inima !... Că toate spusele lor sint numai praf în ochii mulțimii, sint numai vorbe dibace, ca să ne ostieze suferințele prin nădejdi și să ne adoarmă puterea, prin făgăduieli făcute înainte de alegeri !

Ne mint, frați tîrzeni, ne spun minciuni și gogoși ca la copiii ! Și de ce ne mint ? Și de ce ne făgăduiesc ? De ce ne spun gogoși ? Pentru că noi, tîrzanimea, prin marea nostru număr, față de ei, sintem ca și leul față de pisică.

Ei, bine, noi, leul, trebuie să ne unim, și să punem pisica la locul ei !

Sintem cinci milioane de suflete, care avem și noi dreptul nostru la viață !... Dreptul acesta trebuie impus cu forța ! Trebuie să ni se dea loc la masa vieții, căci de unde nu, și paharele după masă vor sări în tîndări și masa va fi sfărîmată ! Leul a așteptat mila îmblinzitorului, acum leul mugește și-i gata să răstoarne totul. Nevoile noastre ne-au dat o nouă minte și o nouă înfrățire. Simțim cu toții că sintem în stare să facem fapte care să facă pe toți să înțeleagă că merităm viața de oameni liberi ! Vai de cei care ne vor mai socoti minți de boi și oameni buni numai de dajdie și de corvoadă !

Din seara de 6 septembrie 1906 am început să scriu articole de propagandă în „Gazeta Tîrzanilor”. Neexperiența mea, necunoștința mea asupra oamenilor de partide, mă făceau îndrăzneț. Nici prin gînd nu-mi trecea că s-ar fi putut să mă-nchidă cineva pentru articolele și versurile mele. [...].

ÎN 26 februarie 1907, în comuna Flămînzii — caracteristică și ciudată potriveală — izbucnește prima mișcare tîrzanescă. Eu cum am citit „Universul”, cum am și trimis la gazetă niște versuri, cari incepeau cu :

S-au răsculat Flămînzii,
Cu coase și topoare,
Iar case și pătule,
Sint toate-ntr-o vilvoare !...

Mișcarea însă scoboară din nordul Moldovei și venea spre noi.

Am început să fabric fulmicoton și nitroglicerină.

Am dat apoi fuga la București să vedem ce trebuie să fac.

Aci mi s-a spus de d. Vasile Kogălniceanu, ca să mă astimpăr, că răscoala e opera Partidului Liberal, care vrea, c-o lovitură, să realizeze două isbinde : întia, să dea jos de la putere pe Conservatori, și al doilea : să distrugă în fașă Partidul Tîrzanesc, arătînd că răscoala ar fi opera acestui nou partid. [...].

La 16 martie 1907, armata m-a arestat de acasă și făcînd percheziție, mi-a confiscat zece kilograme de manuscrise — le-a cîntărit în Titu — și m-a luat în gară la Titu.

Aci, cercetînd manuscrisele, au dat și de articole incendiare, ca și de caietele de cum trebuiesc executate lucrările pentru prepararea pulberilor fără fum și a celorlalte explozibile. Numai de cit m-au socotit nihilist, fabricator de bombe, și au hotărît să mă împuște. Motiv de stat :

ȚĂRANUL

Țăranul-țară, marea vîrstă-a ei,
cu trupul temelie, zid și floare,
țăranul — Meșterul Manole uriaș
cîtorul lumii noastre de izvoare.

Țăranul — roată de olar rotită
de vînturile veacurilor — toate,
țăranul — cîmp, țăranul — plug și
brazdă

țăranul veșniciei semănat.

Țăranul — piatră, la hotar, cetate,
țăranul — jertfă, veac și neuitare,
Și vis și horă invirtită-n datini
pin-la scinteie, pină la dogoare.

Țăranul — grîu, foșnire de păduri,
țăranul — sîntă apă de fîntină
neodihnita încolțire-a ierbii
și caldă, roditoare țării mină,

Țăranul — doină, carte de cetire,
pentru un neam cu felul lui în lume,
țăranul — dor și lacrimă și singe,
din demnitatea lui făcîndu-și nume.

Țăranul — gînd intrat în rotunjimea
ce o descrie, luminată, slova
Țăranul — el, Muntenia, țăranul
el — țara Transilvaniei, Moldova,

El care a zis și cînd n-a spus nimic,
el care-a spus mai mult decît se
înțelege

el, voievod al țării uns
să ne păstreze ; suflet, cîntec, lege.

În el s-a tras și griul singera,
cu plinset — holda, bucurînd doar spini
iar jalea țării, bocetu-i prelung
doliu erau pe lujerii luminii.

S-a tras în Voroneț, cădea culoarea
culeasă din cîmpie, din vecii,
s-a tras în Doină și în stilpii țării
înfășurați pină-n țării în ii.

Țăranul — grîu era țăranul — foame,
țăranul — țară fără țara lui
el, care o știa pe dinafară
și n-o dăduse-n veacuri nimănui.

Florin Costinescu

Teatru

CARTEA

Ion Zamfirescu:

Drama istorică universală și națională

DRAMA istorică, în fond, scrie și ea istorie — afirmă profesorul Ion Zamfirescu într-unul din capitole — cel de început — și continuă, argumentând, că „poetul dramatic trebuie să fie și el, dacă nu chiar istoric propriu-zis, oricum un prieten sau un inițiat în materie”. Este, cred, o aserțiune emblematică pentru substanțialul volum, deoarece tentativa lui Ion Zamfirescu nu este doar inițiativă, ci mai ales profund instructivă, prin ambizia de a stabili coordonatele specifice genului în funcție de epoci și școli. Istoria încorporată în dramă este privită de Ion Zamfirescu drept „sinteză de valori, sensuri și opțiuni în cuprinsul societății, al culturii, al existenței umane în general”. Astfel, *Iliada* și *Odiseea* posedă, pe lângă consacrată strălucire artistică, și valoare documentară (autorul exclamă frumos: „istorie, înainte de istorici”) suplinind profitabil absența măturilor scrise despre anumite epoci și evenimente. O asemenea viziune îl incurajează pe autor să detecteze implicații istorice nu numai în dramele lui Frinicos și Eschil, ci și în comedile lui Aristofan, care apar ca reflex al epocii de regresie după Pericle și al incapacității cetățitor grecești de a realiza o solidaritate națională. Drama începutului de ev mediu este expresia exclusivă a unui bigotism religios absolutizant, iar în cantecele jonglerilor autorul observă timidele, dar premonitorii semne ale dramei profane. Actul de naștere al dramei istorice engleze este plasat în epoca elisabethană, „secolul de aur” al Albionului, iar perioada următoare coincide cu a lui Shakespeare, „poetul integral al omului”; Ion Zamfirescu consideră cu justețe că *Richard al III-lea* și *Richard al II-lea* (ordinea este cea a elaborării) au făcut, sub raport dramatic, cea mai mare carieră teatrală, iar pe plan doctrinar reprezintă chintesente ale fenomenului shakespearean.

Discursul critic al autorului își asumă o constantă circumspecție, deseori devine interogativ; toate acestea nu sint emanația prudenței, ci a intenției temeinic analitice, menită să concure la conturarea unor tablouri exacte, cuprinzătoare, mai ales din punctul de vedere al liniilor specifice. Lope de Vega reprezintă, în sfera mediteraneană a culturii europene, „o forță asemănătoare cu cea ilustrată de Shakespeare în partea de nord a acestei culturi”. „Voltaire a ținut să perpetueze tragedia”, dar, în genere „nu a reușit” s.a.

Cît privește drama națională, Ion Zamfirescu îi atribuie un capitol important: preferințele sale se îndreaptă spre valorile clasice constituite, dar și cele contemporane îi smulg autorului propoziții afirmative. Despre *Apus de soare* exclamă: „Rareori, poate, într-o operă literară românească, atîta reunire și atîta întrepătrundere de sensuri și valori de sensibilitate și istorie românească”; Camil Petrescu era „cel mai hotărît să demonstreze că, mai presus de orice, teatrul trebuie să însemne și să propage cultura”, lectura *Viteazului* de Paul Anghel „ne pune în față o partitură cu rezonanțe bogate și prelungi”; „*Petru Rareș* reprezintă în cariera dramatică a lui Horia Lovinescu un moment de chintesentă”. Ion Zamfirescu se oprește cu minuție asupra mai fiecărui autor român; și o face nu din complezență sau de pe o poziție conciliantă, ci cu sentimentul unei continuități organice, sentiment ce definește spiritualitatea românească. Scrisă elegant, într-o cadență clară, cartea lui Ion Zamfirescu este un document și un instrument necesar la care pot apela nu numai teatrologii.

Romulus Diaconescu

a. be.

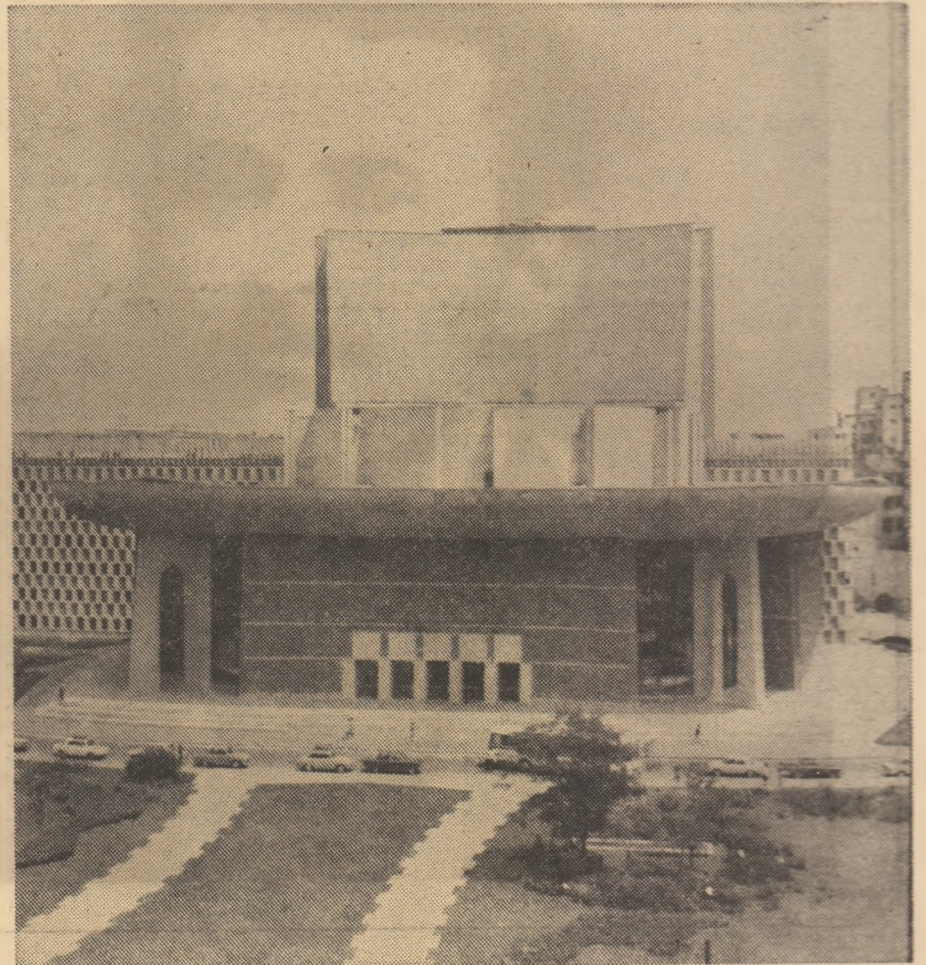
În universul scenei

CATASTROFA care ne-a lovit țara a afectat și unele instituții teatrale, după cum a făcut victime și printre scriitorii, artiștii, muncitorii de scenă. Pierderile de vieți omenești îndoliiază mișcarea noastră artistică. Odată cu unii din ei pier opere scenice pe care nu le vom mai vedea niciodată. Au rămas fără locuință, fără gospodărie, fără bunuri, fără arhivele personale ale unei activități prodigioase actori iubii și respectați. În aceste împrejurări grele au fost adăpostiți chiar în cabine.

La ora cînd s-a declanșat zguduitorul, în aproape toate teatrele țării era spectacol. Nu s-a putut înlătura, firește, panica, mai ales că în multe săli s-a stins lumina. Din fericire nu s-au produs accidente grave nici printre spectatori, nici printre actori, populația a fost evacuată cu grijă. O bună parte dintre garderobiere au rămas la posturi și, la lumina chibriturilor, au restituit posesorilor toate vestimentele depuse.

Calamitatea a produs nenorociri și a întrerupt cursul unei activități bogate; în Capitală avuseseră loc un șir de premiere importante, printre care și un spectacol-eveniment, *Răceala* de Marin Sorescu, la Teatrul „Bulandra”; debutau noi regizori la Studiul Institutului; se desfășurau săptămînilor de cultură teatrală, cu manifestări complexe, dialoguri cu spectatorii, fetele întîlniri cu artiștii amatori. În țară se pregătise o reuniune de o săptămîină, la Constanța, cu un simpozion consacrat tradițiilor naționale.

Desigur că și în universul scenei, ca în toate celelalte domenii ale activității materiale și spirituale se depun și se vor depune eforturi pentru revenirea la normal și reluarea activităților întrerupte. Acolo unde condițiile o îngăduie, teatrele își vor reîncepe reprezentațiile. Simbătă, a doua zi după catastrofă, tehnicienii, muncitorii, personalul administrativ s-au prezentat la sedii, deși unii aveau a-și rezolva grave probleme personale. S-au produs mișcătoare gesturi de camaraderie, într-un spirit de desăvîrșită solidaritate umană și de breaslă. Acolo unde era cazul s-a acționat cu promptitudine pentru înlătura-

Teatrul Național din București

rea urmărilor cutremurului, de către toți angajații. La București au fost — și mai sînt — împrejurări impresionante; o bună parte a unui prestigios colectiv adastă, cu inima strînsă, în jurul unui imobil distrus, nădăjduind că de sub mormanele de dărîmături să mai poată fi scos un tovarăș dispărut. Nenumărați spectatori dau telefoane, vin la teatre, se interesează de actorii cunoscuți, de soarta clădirii, unii se oferă să contribuie voluntar, dacă e nevoie, la refacerea să-

lii, a scenei. Această simpatie este încurajatoare și arată încă o dată cît de reală și profundă e relația artei dramatice cu publicul.

E cert că dramaturgii, artiștii, toți cei implicați în marea mișcare teatrală vor ști, alături de întregul popor — care cu eroism luptă să biruie gravele dificultăți ale momentului — a aduce, prin arta lor, lumină, speranță, tărie în cuget.

Valentin Silvestru

SECVENȚA

● AUD la radio, luni după-amiază, vocea unui om despre care aflui că e tînăr. Tînărul povestește în cîteva cuvinte reporterului cum a salvat de sub ruine un doctor. „Iertați-mă — adaugă tînărul —, dar nu știu cum îl cheamă”. Pentru o clipă mi se pare că nu aud bine: tînărul acela, care și-a riscat viața salvînd un om, își cere scuze că nu a reținut numele omului salvat! Îmi dau apoi seama că, mai mult decît sigur, nici acel doctor nu știe cum se numește tînărul. Îmi dau seama — cu ciudă aproape — că nici eu, concentrat asupra relațiilor, nu am reținut numele tînărului și înțeleg că, de fapt, nu numele contează. Înțeleg că buletinul de identitate îmi poate spune că un om se numește într-un fel sau altul — dar nu mai mult. Înțeleg încă și încă o dată oă un om se legitimează prin faptele lui, mai curînd decît prin hîrtiile lui.

Gîndindu-mă la acel tînăr și la ireala lui scuză, înțeleg zilele acestea, încă și încă o dată, singurul dar esențialul lucru de înțeles: că, totuși, între solitar și solidar există o diferență mai mare, înfinit mai mare decît de o literă.

Radio Televiziune

După o lungă noapte

■ În aceste zile în care cuvintele au înghețat, cînd faptele au devenit, ele, singura forță capabilă a restabili echilibrul, pentru un timp pierdut, al oamenilor, radio și televiziunea au știut să respecte tocmai această exemplară etică a acțiunii și să construiască prin ea o nobilă lecție: lecția de umanitate. La scurt timp după ce toate ceasurile orașului se opriseră la aceeași, înspăimîntătoare, oră, la scurt timp după ce pămîntul, zbătîndu-se ca marea sub apăsarea necruțătoare a furtunilor, reîntrase în făgașul său cel de totdeauna, desenînd, însă, apocaliptice priveliști sub strălucirea

impenetrabilă a lunii, oamenii au privit atevărul și, inversunați, au declanșat marcia ofensivă. Ofensiva intru apărarea omului.

Ce este omul? — s-au întrebat de multe secole moralisti și poeți, înfricoșăți, uimiți, atrași de unul din cele mai mari mistere ale existenței. După seara zilei de 4 martie, definiția a fost la îndemîna tuturor. Un soldat își lipește cu disperare urechea de o imensă suprafață de beton. De jos răzbat noaptea. Acesta este omul. Un student adună dintre dărîmături manuscrise și cărți. Acesta este omul. Un șofer nu doarme

de 35 de ore. Acesta este omul. Nimeni, dar absolut nimeni, nu mai are liniște pînă ce nu aude vocea tuturor celor dragi. Acesta este omul. Un colectiv de muncitori unifică schimbul de noapte cu cel de zi, pentru ca noi să avem pîine, lumină și apă. Acesta este omul. Pe planșete se lucrează la orașele de miine, cîmpul începe a fi pregătit pentru recoltele toamnei, verbele încep a fi conjugate și la viitor, după ce trecutul imediat inundase prezentul. Abia adusă la lumină după ore de întuneric și teroare, o femeie zîmbește. Lîngă o construcție de 12 etaje, acum cu putina mai înaltă de cîteva metri, lacrimile curg pe obrazii oamenilor. Copiii au reînceput școala. Acesta este omul. Ingineri, casadori, medici, muncitori de înaltă calificare, militari, tineri caută să învingă prin inteligență, forță, dirzenie — toate la un loc fiind egale cu eroismul —, caută să învingă legile de fier ale materiei, ale spalmel, ale timpului și ale disperării. Acesta este omul. Președintele țării nu cunoaște odihna, întrunirile de lucru ale conducerii statului sînt zilnice, operative, calme și constructive. Acesta este omul. Dezastrul nu poate fi depășit decît prin spe-

„CUIBUL SALAMANDRELOR“

FILMUL *Cuibul Salamandrelor* continuă un drum nou și interesant. Merge pe urmele unei idei lansate de cunoscutul regizor italian Francesco Rosi. Ideea, pe care ați întâlnit-o în *Cazul Mattei* și, mai recent, în *Cadavre de lux*, este de a compune o poveste polițistă care în realitate să fie una pur politică; o poveste unde crimele și delictele de drept comun sînt comise în scop politic. În filmul regizat de Mircea Drăgan, după un scenariu de Ioan Grigorescu (*Casa de filme 5*, coproducție româno-italiană) e vorba de atacurile clandestine ale unor mari puteri capitaliste împotriva țării mici, în curs de dezvoltare, cu scop de a le reduce la starea subalternă de semi-colonialism. Duelul este aci între o țară arabă, posesoare de sonde petrolifere în deșertul saharian, și un gigantist trust plurinațional care încearcă să fure acele sonde.

Un uriaș incendiu distruge, minut cu minut, prețioasa avere națională a micului stat arab. Bineînțeles, se vor tocmi și trimite acolo diverși specialiști în stingerea acestor speciale incendii. Ni se arată cum ei vor avea mandat de la patronii trustului internațional de a se preface că încearcă să stingă, dar fac tot posibilul să împiedice acea stingere. Sondele vor arde mereu, iar cînd statul arab va ajunge la punctul psihologic al disperării, i se va propune un tirg gangsteresc: „vă stingem focul, dar în schimb devenim participanți la 50% din exploatarea acelor zăcăminte“. Afacere sigură. În marile întreprinderi economice și financiare, a renunța la o jumătate pentru a nu pierde și pe cealaltă a fost totdeauna o propunere care nu se refuză. Așadar, treaba e bine ticluită. Mica țară în curs de dezvoltare urma să cadă în capcană.

Această originală poveste gîndită de cinești Ioan Grigorescu și Mircea Drăgan aparține simultan mai multor genuri cinematografice: ambianță de film polițist și film politic.

Dar asta nu e tot. România posedă (și nu e poveste, ci fapt real) un nou procedeu de stingere a sondelor incendiate. Statul arab aduce la fața locului o echipă de tehnicieni români, descoperitori ai noului procedeu și abili minutori ai acestuia. Echipa, pe lingă destoinicie, mai are o calitate: un extraordinar curaj. Căci treaba e foarte periculoasă, după cum se poate vedea din ceea ce se arată pe ecran în cursul proiectiei.

Cuibul Salamandrelor pune în lumină talentele — intelectuale și morale — ale românilor. Asta exprimat nu prin declarații retorice, ci prin fapte de istorie adevărată, anume: realitatea acelei invenții românești, precum și renumele — real și el — al specialiștilor noștri.

Iată acum și un alt aspect. Operațiunile de stingere se fac într-un cadru de grandioasă apocaliptică. Flăcări colosale țîșnesc de pretutindeni, acompaniate cu jeturi de apă de dimensiuni ciclopeene. Invenția românească este exact la antipodul procedurii folosite de petroliștii occidentali. Aceștia produceau o explozie în dreptul flăcărilor. Explozia, ca orice explozie, produce un vid, un gol de aer. Lipsit de oxigen, focul se stinge. Dar iată că românii fabricaseră o pulbere care, amestecată cu apă, dobindește, la mari temperaturi, proprietatea de a capta oxigenul din aer.

În cadrul grandios, în acel peisaj de lad mitologic, unde totul e comandat de progrese științifice, povestea capătă alură de „science-fiction“, cu o calitate în plus, că aici nu se pornește, ca în istoriile fantastice de știință amuzantă, totul devenind o istorie de anticipație (ca în Wells sau Jules Verne), ci se merge pe un drum în-

Secvențe din filmul *Cuibul Salamandrelor*, cu actorii Gheorghe Dinică, Stuart Whitman, Tony Kendall și Radu Beligan

vers: se pleacă de la ficțiune, adică de la ipoteză, și se ajunge la știință, la rezultate definitive, practic și pe loc aplicabile. Povestea, care îl inițiază pe spectator în tainele unei operațiuni savante și periculoase de întrecere titanică, de luptă a lui Prometeu împotriva zeilor, — această poveste este și o lecție. Ea are în egală măsură și interes de film documentar. Cui, în plus, o desfășurare grandioasă de peripeții, ca într-un film de aventuri. Aventuri spectaculoase ca într-o super-producție de Cecil B. de Mille.

AȘADAR: film polițist; film politic; film patriotic; film de science-fiction, adică invers de ficțiune-science; film documentar; super-producție spectaculoasă: iată șase surse de emoție artistică în același film.

La valoarea pur dramatică a filmului *Cuibul Salamandrelor* nu puțin a contribuit echipa de actori: Gheorghe Dinică, Radu Beligan, Florin Piersic, Jean Constantin, Mircea Diaconu, Mihai Vasile Boghiță, Ioana Drăgan. Printre actorii străini, vom întâlni pe ilustrul Ray Milland, precum și pe Stuart Whitman, Woody Strode și Tony Kendall. În rolul cîntăreței italiene: Paola Senatore.

În ordinea dramaturgică vreau să semnaliez cîteva trăsături importante. Trăstul trimite la sonde pe cel mai renumit stingător de incendii, pentru a arăta că nici cea mai mare vedetă nu poate face aci nimic. Asta pentru a produce starea de disperare a guvernului arab și a-l face să

accepte condițiile trustului. Zisa vedetă e furioasă că e pus să demonstreze că în fond e un incapabil; că nu e chiar așa „as“ cum se crede. De aceea, și mai ales contagiat de elanul și competența românilor, e gata să treacă de partea lor. Atunci se lansează un nou ordin: să fie impuscat. Omul trustului transmite acest ordin la doi execuțanți. Care protestează. Sabotajul e una, omorul e altceva. Atunci omul trustului îi impuscă. Așa fel incit, schimbînd pistoalele, cei doi să aibă aerul că s-au ucis între ei. Toate aceste omoruri porneau de la principiul politico-gangsteresc sacrosanct; principiul lui „știa prea multe“. Ucigașul ar fi pățit probabil la fel, dacă nu ar fi avut norocul să fie prins, viu, de arabi.

Cot la cot cu viața de spectaculoasă primăjdie, viața de aventură, explorare și cascadorie fără voie; cot la cot cu mirșăvia calculelor neo-colonialiste și combinațiilor de trust capitalist internațional, mafie fără romantism familial, dar de un mefistofelic cinism; cot la cot cu acestea, peisajul de lux, petrecere, chef, șantan al unui oraș ultra-modern plantat în apropiere de deșertul saharian; cot la cot cu acestea toate, relațiile de bonomie, camaraderie și veselie gen „haz de necaz“ ale membrilor echipei românești, plus galantele intervenții cavaleresti ale personajului interpretat de Valeriu Piersic —, toate acestea la un loc fac un spectacol bogat și agreabil.

D. I. Suchianu

Wajda renunță la literatură

● MAESTRUL cinematografului polonez, cel care și-a creat fascinantul său univers, pornind aproape întotdeauna de la remodelarea unor opere literare, a declarat recent că „timp de cîteva ani nu se va mai atinge de literatură“. O suită de ecranizări strălucitoare, filme de referință internațională, ritmaseră anii din urmă ai gîndirii regizorale a lui Andrzej Wajda: *Pădurea de mesteceni* după o năvălă de Jarosław Iwaszkiewicz, *Nunta* după piesa lui Stanisław Wyspiański, *Pilat și ceilalți* după cîteva din capitolele romanului *Maestrul și Margareta* de Mihail Bulgakov (peliculă realizată pentru televiziunea vest-germană), *Pămîntul făgăduinței* după romanul lui Wladyslaw Reymont și, în sfîrșit, filmul terminat în 1976 (o coproducție anglo-poloneză) *Linia de ombră* după romanul lui Joseph Conrad.

Wajda se redescoperea pe sine, de fiecare dată, prin intermediul artei literare, rămînînd însă mereu același, vesnic originalul stăpin al lumii imagistice. O pulsație unică animă gesturile simple și privirile întense (*Pădurea de mesteceni*), o intuiție profundă a aglomerației neliniștite destine aflate la răscrucea secolului XX (*Nunta* sau *Pămîntul făgăduinței*) ori întretaie net perioada modernă cu aceea a epocilor îndepărtate (*Pilat și ceilalți*). Dar pentru a transcrie pe ecran „aventura interioară“ precum și peripețiile imaginate de Joseph Conrad, cineastul — după cum mărturisea el însuși — a filmat, a făcut doar mizanscena fiecărei propoziții a romanului; a renunțat chiar și la structura concepută inițial, care integra fragmente din alte opere și cîteva aspecte din biografia prozatorului. Wajda se desparte de literatură, după această experiență, în care echilibrul inefabil al construcției filmice părea a se inclina în favoarea respectului reverențios față de litera tipărită. El a ales un scenariu original semnat de cunoscutul cineast polonez Aleksander Scibor-Rylski; îl interesează, după cum anunță, portretul realist al *Omului de marmură* (așa se va intitula viitoarea peliculă), o încercare de descifrare psihologică și politică, din perspectivă contemporaneității, a profilului unui muncitor din deceniul '50. Realitatea, alternanța evenimentelor și a amintirilor se vor implica direct în „film-reflexie asupra unui mediu inedit, nestudiat pînă acum“ de Andrzej Wajda.

Ioana Creangă

ranță, solidaritate și știință de sine. Acesta este omul.

■ Confrunțați cu patetice evenimente, reporterii radio-televiziunii au știut că adevărul, cit de absurd, este preferabil frazelor căldute și înflorite. Ei s-au aflat pretutindeni și au știut să vadă pentru noi totul. Micul ecran și posturile de radio ne-au dat, astfel, măsura realității, proiectînd-o direct pe scena marelui spectacol al lumii. Privindu-l și auzindu-l, am știut, deci, cum să ne măsurăm ne-

măsurata noastră deznădejde, am recîștigat bucuria simplă a lucrurilor esențiale și, în acest iureș al muncii, al jertfei tuturor pentru unu și a unuia pentru toți, am învățat să ne cunoaștem mai bine pe noi înșine. Documentarele televiziunii, emisiunile pe viu ale radioului au fost și sînt tocmai de aceea profund semnificative. Un gest, o privire, o tresărare a glasului capătă proporții simbolice. Cine sînt reporterii zecilor, ore de emisie? Dar cine sînt oamenii care asaltează ruinele cu neînduplecata credință în viață?

■ Chiar, oricît de incredibil ni se va părea acum, chiar cînd aceste aspre zile de primăvară vor trece în istorie, iar peliculele și benzile de magnetofon, azi așteptate cu neșaf, vor deveni material de arhivă, lecția de umanitate pe care ele o implică își va păstra nealterată întreaga sa măreție. Căci, cum spunea un mare moralist, măreția omului stă în aceea că el este singurul capabil a-și înțelege nefericirea. Or, a înțelege, deci, a cunoaște, înseamnă a fi victorios.

Ioana Mălin

Desen de Ioana Drăgan

Telecinema

■ Telecinemateca a programat, miercurea trecută, *Planeta mamuțelor* — un film american de ficțiune științifică, o peliculă ce încerca să transpună în imagini o stranie metamorfoză a Terrei, după un cataclism atomic; păstrăm în amintire alegoria de profunzime și forță, alături de senzația stînjitoare, ivită în fața naivității construcției dramaturgice; memoria selectează mesajul vibrant umanist, recuperînd din umbra uitării, în egală măsură, și detaliile mărunte, performanțele tehnice legate de alcătuirea machiajelor, a măștilor și contururilor fizice ale terifiantelor animale evoluate, ale maimuțelor atotstăpînitoare. Pregnantă, acută, viabilă, digno de oscilațiile tinutei artistice, rămîne dorința cineastilor de a-și rosti clar apelul, avertismentul răspicat adresat omenirii; revelatoare, drastică e de asemenea dezvăluirea efectelor posibile ale unei conflagrații nucleare.

■ Trebuie să revenim însă asupra programului tipărit, să iscodim cu atenție rîndurile scrise,

Imagini frînte

pentru a izbuti să ne reîntorcem la emisiunile difuzate pe micul ecran, vineri seara. Atunci, un poster transmitea un film bulgar de actualitate,

Dulce și amar, iar celălalt — opera *Norma* de Vincenzo Bellini; brusc, după un moment de suspendare a timpului, frînte de seism, imaginile cinematografice și undele sonore s-au intrerupt.

Trînd sub semnul tragediei reale, acum nu mai căutăm, în fața aparatelor de televiziune, conti-

nuarea transmisiunilor trecute. Arta își amină meditația căci în momentele de maximă încordare, esențială devine participarea. În prim plan trece mărturiile, înregistrările directe, documentul-imagine și cuvîntul-semn al împotrivirii omeniei în fața dezlănțurii naturii. Reporterii t.v. au fost în zilele acestea și vor rămîne martorii durerii, ai efortului de depășire a suferinței, ai luptei calme, dar îndrîjite pentru salvarea vieții. Ei leagă astfel puternic firele sensibilității întregii noastre colectivități, dincolo de barierele spațiului, sublimează — tocmai în focalul de spațiu — panoramînd peste clădirile distruse, speranța; aparatele de filmat fixează evenimentul dramatic al desoperirii sub ruine a altor oameni. Increderea ce „dănaiezează“ actele de cufaj și abnegație, voința și mărca dobindînd firesc rezonanță gravă a eroismului sînt notate pentru totdeauna pe peliculă. Un memento, o cronică vie se înfăptuiește treptat, pentru posteritate.

Interim

Plastică

DEFININDU-ȘI logic și consecvent limbajul pictural prin acea alternanță de acumulări și renunțări datorită cărora suma imaginilor elaborate poartă, incert, amprenta evoluției și amintirea difuză a etapelor parcurse. George Filipescu se afirmă astăzi, prin expoziția de la Galeria „Simeza”, ca un artist deplin conturat în datele de concepție și stil.

Controlind cu un ochi critic datele subiective, tentațiile sau deprinderile încorporate în imaginea plastică, el reușește să valorifice ceea ce necesară și esențială autocenzură, justificată și alimentată de o permanentă obiectivizare în fața propriei producții. Acceptând tentația materiei ca pe o condiție proprie picturalității, Filipescu a reușit, treptat, să se elibereze de elementele rutiniere ce însoțesc de obicei acest tip de confruntare cu culoarea-sentiment și problemele ei, renunțând la efectele nocturnale, la jocul glasiurilor ce ascund o fascinație optică dar și pericolul spectaculosului superficial, în favoarea unor asociații expresive de substanță. Paralel, a renunțat și la o anumită epică discursivă, în favoarea lapidarului gest tranșant, cu ajutorul căruia fixează și definește un fenomen, o idee, un sentiment, fără a renunța definitiv și iconoclast la virtuțile figurativului de esență. Pentru că, atent la potențele afective și spațiale ale materiei picturale, artistul își permite investigații într-o zonă a valorilor autonome, construcții cromatice articulate cu severă disciplină formativă, tinzând către punctul picturii ca ideogramă cu efecte polisemantice. Suprapunind cu grijă artizanala pasta de culoare adusă la regimul mat, aspru chiar, al tactilității materiei calcinate, Filipescu obține rezultate artistice dominate de o nedismulată voluptate a substăntei capabile să depășească fizic bidimensionalitatea tradițională în favoarea unui efect de relief jos. Lumina începe să fie solicitată ca o dimensiune exterioară necesară obținerii unei senzații de spațialitate și dinamism, jocul liber al tușelor — ecouri temperate ale unui gestualism liric — amplifică sentimentul deplasării virtuale, al mișcării încorporate în structura imaginii. Pentru cel ce urmărește atent cursivitatea discursului plastic prin intermediul lucrărilor expuse, în intenția realizării unei biografii de atelier, logica articulărilor și a sublimării mijloacelor apare evidentă. De la un portret cu tentația expresionismului la o compoziție fulgurantă și apoi la peisajele-semn, severitatea programului completează lirismul intrinsec al imaginilor, dându-ne o totalitate sugestivă și exactă. Iată **Jocul, Fuga, După ploaie, Copacul, Așteptare, Organizare plastică** pot constitui jaloarele acestui atractiv joc al descoperirii și deconspirării artistice, dar el trebuie să plece cu necesitate de la cele șase desene expuse — 1907 —, în care gândirea de o expresivitate dramatică a lui George Filipescu se exprimă deschis și decis. Vom avea, în final, imaginea unui artist de calitate, sobru și preocupat de buna

Alexandru Ciucurencu : RĂSCULAȚII DIN 1907

pictură, încă o certitudine în cimpul proptic al talentelor noastre contemporane.

A GALERIILE „Orizont”, cenacul tineretului „Apollo” din Tg. Mureș prezintă lucrările a 11 artiști, pictori, sculptori și graficieni. Semnificativ și pozitivă ni se pare preocuparea tinerilor pentru problemele unui cimp imagistic scos cu vizibilă voință de autonomie de sub semnul rutinei, chiar dacă soluțiile nu sînt — și nici nu pot fi — în totalitate originale. Firește, rigorile și regulile artei ca modalitate de conotație a elementelor expresive solicitate de o anumită situație obiectivă a momentului plastic limitează proteismul tentațiilor exercitate de o rapidă și chiar inflaționistă dilatare a mijloacelor, în favoarea necesarei coerențe comunicative. Din acest unghi, prospecțiunile efectuate aparțin unui anumit stadiu de actualitate, fapt pozitiv prin el însuși, chiar dacă soluțiile se inscriu, inerent, în aria unor mai largi preocupări de conținut și stil. Oricum, dorința de investigare, atenția acordată valorii de semn a sintagmelor vehiculate și refuzul preluării mecanice sînt calități ce conțin, fie și virtual, promisiunile unor afirmări ulterioare, plătate sub semnul nevoii de autodefinire. Interesantă ni s-a părut grafica lui **Ion Bunuș**, oscilînd între solicitări ce capătă

rezolvări adecvate, diferite ca ton dar serios elaborate, și cea a lui **Dănes Molnar**, un bun desenator, cu o gândire capabilă să articuleze secvențial imaginile unei metafore explicite. De un ton particular, suprarealismul lui **Gyorgy Csaba** se afirmă ca o necesitate interioară bine susținută, la fel ca și elaborările lui **Levente Nagy**, poate încă timide, în timp ce **Alex. Krizbai** și **Alex. Munteanu**, mai puțin convingători, par să exploreze un cimp pentru care nu au un real apetit. Bine gândită, deși de mici dimensiuni, sculptura lui **Adam Baróthi** și **Zoltan Adorjani**, desigur handicapați de o expunere în spațiu restrîns, condiție obiectivă de care profită, în schimb, **Victor Oniceș**, un foarte interesant — și pasionat creator de parabole sculptate — de fapt modelate — cu o viziune expresionist-fantastică de bună calitate. Pictura lui **Laszlo Nemes** aduce un expresionism cromatic ce produce câteva piese suficient de convingătoare, în timp ce **Attila Dienes**, tensionat între pictură și sculptură, realizează un transfer compensatoriu de imagini, vag suprareale. Mai curînd cu profil de „atelier”, propunînd sondaje și nu concluzii, expoziția tinerilor din Tg. Mureș lasă deschisă perspectiva unor cristalizări de calitate, datorită efortului colectiv al artiștilor, preocupată cu seriozitate de problemele actuale ale plasticii.

A GALERIA „Galateea”, Tereza Panelli, una din talentatele noastre ceramiste, posedînd o reală capacitate de invenție și o forță expresivă decis afirmată, expune un tip de moduli mai puțin obișnuiți, în orice caz propunînd o altă stare de existență fizică decît cea tradițională. Articulația lor se face după un principiu dinamic organicist, în sensul structurilor vegetale sau minerale, tinzînd uneori să oprească mișcarea fluidului magmatic într-un punct de maximă tensiune. Dorindu-se eliberate de sub obsesiva lor condiție materială, geometric-decorativă, formele intră într-un cimp al jocului cu finalitate, propunînd o poetică a volumului și texturii ce le dă dreptul la titluri ca : **Vis, Elevație, Devenire** sau **Arctică**, nici într-un caz accidentale, dacă acceptăm intenționalitatea ca dominantă neostentativă a gândirii formative. Deosebită, în afara acestui refuz al rutinei, în căutare de inedit funcțional, estetic și ambiental, este calitatea tehnică, acea doză de rafinament cromatic și subtilitate texturală ce fac din Tereza Panelli o prezență distinctă în teritoriul unei arte ce și-a asigurat o deosebită platformă valorică în țara noastră.

Virgil Mocanu

Muzică

Casals și Enescu

AM UN DISC VECHI, dinainte de epoca microsillonului și a Inaltei Fidelități, cu **Concertul pentru violoncel și orchestră** de Antonin Dvořák ; Filarmonica Cehă, care pricepe de bună seamă această muzică mai bine ca oricare alta pe lume, întrucît din ritmurile misterioase și pătimașe, introducînd melodiile principale ale primei părți. Și deodată, intră violoncelul : o voce aspră și duioasă, venită din rărunchii sufletului, un glas a cărui înmăiere are parca forța să mute munții din loc, să deștepte conștiințele din somn, să ne asmută demnitatea de oameni, dacă ne-a amorțit cumva. Este violoncelul lui Casals — unul din ecourile cele mai înalțătoare și stimulative pe care veacul nostru le-a stîrnit în muzică.

S-au împlinit zilele acestea o sută de ani de la nașterea lui Pablo (sau Pau, cum i se spune în Catalonia lui iubită)

Casals. Datele acestea rotunde au meritul că ne ispitesc a ne aduce aminte de ceea ce n-ar trebui să uităm niciodată.

Ca unul ce am trădit ani îndelungați, alături de alți colegi, să aducem la lumină tot ce e mai semnificativ în viața și opera lui George Enescu, nu mă pot împiedica să subliniez că faimoasa paralelă Casals—Enescu are multe rezonanțe, unele poate încă nedezvăluite pe deplin. Aș putea să afirm că ceea ce este unic și indescriptibil în arta lor de interpretă, acele inflexiuni emoționante pînă la strigăt și lacrimă care colorează sufletesc firul muzicii, se întemeiază pe o comună înrudire a lor cu ceea ce este mai adînc și mai astral în muzica populară. Să-l ascultăm odată pe Enescu înghinînd vîntul nemişcat al cîmpiei românești în mișcarea lentă a propriei lui **Sonate pentru pian și vioară** în caracter

popular românesc. Și pe urmă să-l urmărim pe Casals depășind simpla melodie **Nana** din cele **Șapte cîntece populare spaniole** ale compatriotului său Manuel de Falla : este o înregistrare din concert, nespuse de mișcătoare, în care vocea bătrînului maestru geme din cînd în cînd, incetîșor, însoțind pe cea a violoncelului, ca un ecou al suferințelor și mingierilor cu care atîtea mame spaniole și-or fi legănat pruncii cîntîndu-le tot așa de dureros și dulce. Nu se poate să nu ne dăm seama de faptul că, simțînd așa cum au simțit-o ei, toată uriașa încărcătură de viață și visare strînsă în muzica popoarelor lor, Enescu și Casals erau frați întru artă. Au fost, de altfel, și în viață, pentru că soarta și idealurile comune i-au reunit adesea. Afețiunea era reciprocă : au cîntat împreună adeseori **Dublul concert pentru vioară, violoncel și orchestră**

de Brahms ; Enescu i-a dedicat lui Casals magistrala lui **Sonată pentru violoncel și pian în do major, op. 26 Nr. 2** ; fiecare din cei doi, în ceea ce au lăsat ca mînturii posterității, și-au spus cît se poate de explicit afețiunea și legăturile artistice care i-au unit.

Dar poate că cel mai puternic liant dintre ei a fost devoțiunea fără margini pentru muzica lui Johann Sebastian Bach, piinea zilnică a sufletului lui Casals și Enescu ; ei au fost, alături de doctorul Albert Schweitzer, principalii slujitori ai acestui nobil cult în veacul nostru. De cînd, în adolescență, Casals a avut revelația **Suitelor pentru violoncel solo** de Bach, nu le-a mai părăsit toată viața pînă în clipa cea din urmă : talmăcindu-le pentru toți, el a arătat cît de arzătoare pe dinăuntru este muzica aceasta cu vesmint sobru. Tot așa, Enescu, cu o sensibilitate întrucîtva diferită, mai puțin granitică și mai senzuală, a făcut din **Sonatele și Partitele** bachiene pentru vioară solo cartea de căpătîi și proba cea mai înaltă a tuturor marilor arcușului din vremea noastră.

Toate acestea ni le-am amintit de cîrînd, la emottonanta cinstire adusă memoriei muzicianului de geniu și omului dirz, organizată la Ateneu. Vorbitorii (George Manoliu și Valeriu Răpopoș), violoncelistul (Cătălin Ilea, Mirel Iancovici, un oaspete distins — Miklos Penrenyi) și o orchestră întregă de violonceli și-au unit vocile pentru a immortaliza chipul unui unchiș mărunț și îndesat care ne cheamă, dincolo de veac, să nătrîndem, conduși de el, în templul Muzicii.

Alfred Hoffman

Imagini mentale și comunicare internațională

Orizont
științific

PENTRU a înțelege rațiunea datorită căreia dialogul dintre două culturi a fost blocat sau intensificat nu este suficient să inventariem cunoștințele pe care fiecare cultură le-a deținut despre cealaltă; nu explicăm fenomenul vorbind doar despre influențe și recepții. Este necesar să pătrundem în suportul mental al operelor, descoperind imaginea pe care un autor, un grup, o societate și-a făcut-o despre „cealaltă”; o imagine care se înscrie pe un registru ce se întinde între prejudecată și miraj, grupind în sine evaluări și atitudini care au provocat respingerea unor evidente realizări, sub motiv că sint aberații sau acceptarea unor jocuri sterile, sub motiv că vestesc noi forme culturale.

Studiul imaginilor este reluat azi de către comparatiști care, mult timp, au crezut în sentința arbitrară a lui René Wellek că o asemenea cercetare nu aparține istoriei și criticii literare. Dar fascinant, cu adevărat, se dovedește a fi studiul întreprins pe domeniul istoriei culturale, unde scrierea beletristică poate fi alăturată celei geografice, manualul de istorie corespunzând științifice, permițând astfel surprinderea stadiului cunoștințelor și mai departe al atitudinilor inspirate de acestea, dar cristalizate de năzuințe, animozități, ambiții. În momentul în care „Europa” a început să se definească raportându-se la „Asia” și la „Lumea Nouă”, imaginile mentale au avut un rol hotărâtor. Imaginea despre „lumea nouă” a trecut prin transformări captivante, ne demonstrează Hugh Honour în cartea inspirată de piesele pe care le-a strins pentru expoziția itinerantă dedicată bicentenarului independenței americane și care prezintă „imaginile europene despre America de la descoperirea ei și până în zilele noastre”: *The New Golden Land*.

De la primele gravuri și hărți din secolul XV, până la picturile și fotografiile contemporane, drumul trece prin imaginile propuse de Tiepolo și Shakespeare, de Blake și Goethe, de Karl May și Picasso, pentru a dezvălui meandrele unor atitudini care au trecut de la năzuința

spre pământul „vieții noi” la condamnarea violentă a exploatarea grupurilor de emigranți împinși de nevoi spre „morile” industriale, de la evocarea idilică a „bunului sălbatec” la vocaia după aur. Într-o contribuție mai strins delimitată, intrucit se referă numai la literaturile franceză, germană și rusă, și numai la sfârșitul secolului XVIII — începutul secolului XIX, Peter Boerner arată (în *Studies on Voltaire*, vol. 151, 1976) că atitudinile scriitorilor și ale maselor de cititori au pendulat între admirația pentru revoluționarii de la 1776 și osinda aruncată unei lumi ce părea a fi preocupată numai de bani. Un contemporan al lui Dinicu Golescu se făcea ecou al stării emoționale a țărănilor și meseriașilor — dominați încă de anii de luptă purtată de americani contra unui apăsător imperiu — când afirma într-o „insemnare a călătoriei mele în statele de vest ale Americii de Nord, în anii 1824—1827”, că vinatul e atât de abundent încât vinătorii lasă prisosul în pomi ca să-l găsească alții, iar legumele cresc fără a fi îngrijite (Gottfried Duden); în schimb, Lenau revenea din Pennsylvania, citiva ani mai târziu, deplângând pământul pe care nu pot trăi privighetorile. În egală măsură, ar fi de cercetat impactul filmelor „western” asupra spectatorilor europeni și al serialelor care nu arareori fac pe european să creadă că aterizând la New York a intrat în circumscripția lui Kojak.

NU NUMAI ca o completare a sintezelor ocazionale de bicentenarului independenței americane — și care se cantonează în literaturile de largă circulație —, dar și ca nouă investigație a imaginii pe care românii și-o făceau despre ei înșiși se impune a fi citită cartea lui Paul Cernovodeanu și Ion Stanciu, *Imaginea lumii noi în țările române și primele lor relații cu Statele Unite ale Americii* până în 1859, apărută în colecția ce s-a impus cu succes — „Istorie și civilizație” a Editurii Academiei. Devine evident că etapele parcurse de cunoașterea realităților americane în societatea română au parcurs faze similare

celor din alte culturi europene: de la primele știri înregistrate de Maximilianus Transylvanus sau Nicolae Olahul, la începutul secolului XVI, la comentariile umanistilor din secolul XVII și la lucrările cu ample paragrafe dedicate Americii, în secolul XVIII. În primele capitole, recunoaștem atenția față de detaliu și erudiția lui Paul Cernovodeanu, care ne pune în contact cu scrieri ce nu au ajuns să fie tipărite, dar au circulat destul de intens, dezvăluind epopeea temerariilor navigatori, dar și campaniile singeroase care au deschis drumul europenilor în America; geografii folosite în școli și alte cărți tipărite de dascăli luminați au vorbit în ansamblu despre lumea nouă, stabilește autorul, până prin deceniul al treilea al secolului trecut, când începe să fie operată o limpede distincție între America latină și Statele Unite. Este cazul lui Nicola Nicolau, dar și al traducătorilor unor scrieri despre plante folositoare, precum bumbacul sau cartoful.

Meritul acestei cărți este că a purces imbrățind ambele capete ale dialogului și întâlnim, astfel, „ecouri” române în America, fie datorate pastorului Johann Kelp din Sighișoara, ajuns în Pennsylvania, ori doctorului de la curtea lui Brâncoveanu, Iacov Pylarino, care-și vedea tipărită la Boston cartea sa despre inocularea variolei, ori secretarului lui Dimitrie Cantemir care intra în corespondență cu predicatorul Cotton Mather, tot din Boston. Pasionantă este corespondența lui Samuilă Dămian cu Benjamin Franklin, așa cum plină de interes este „scrisoarea unui gentleman din Transilvania către un prieten din America”, atribuită unui „Jack călătorul” care ar fi zăbovit la Alba Iulia și ar fi observat în provincia dominată de Habsburgi practici coloniale similare celor din țara de peste ocean, la un deceniu înainte de războiul de independență. Știrile despre formarea noii republici au apărut în mediul intelectualilor de la Iași și București, iar apoi în școli, prin manualele care vorbeau despre „slobozenia unitelor eparhii”. Hărțile lui Iordache Golescu sau Asachi,

dar cu precădere presa au precizat cunoștințele unor grupuri largi despre mediul natural, organizarea statală și progresele științifice și economice din Statele Unite, tot mai prezente la Constantinopol; traduceri din Washington Irving și mai ales Benjamin Franklin au dat profunzime acestor noțiuni din ce în ce mai încheiate, sub forma unei imagini cu forță de atracție asupra oamenilor angajați în transformarea societății române. Deosebit de interesant este studiul profesorului Francisc Bowen de la Harvard, apărut în „North American Review” în ianuarie 1850, în care lupta revoluționară română este pusă într-o judicioasă lumină, autorul dovedindu-se un bun cunoscător al realităților din Transilvania, Coliba lui Moș Toma și alte traduceri oferă cititorilor români o mai bună înțelegere a vieții din America în anii în care relațiile diplomatice deveneau mai strinse; acest ultim capitol, care condensează contribuții mai vechi ale lui Ion Stanciu, amintește de diligențele favorabile ale lui Carroll Spence, ambasadorul de la Istanbul, de ample referiri americane la români, de acelea ale lui Noyes, de tratative care s-au încheiat cu înființarea primei agenții consulare a S.U.A. pe teritoriul românesc, în 1850, la Galați, și stabilirea relațiilor de durată în primul an al unirii principatelor.

Paul Cernovodeanu și Ion Stanciu ne oferă o carte densă și plină de interes, în care aflăm elementele necesare pentru a reconstitui „ imaginea lumii noi”, evoluind în medii diverse și de-a lungul unor faze deosebite; o mai accentuată cercetare a mentalităților se impune, în acest sens. Mai ales că datele prezentate de autori vorbesc cu prisosință despre ritmuri similare celor din alte culturi europene, în secolul XVII—XVIII, și, ca atare, ar trebui comunicate autorilor străini care nu au ajuns încă la o „ imagine” autentică a Europei.

Alexandru Dușu

1877 — 1878. Jurnalul de front al unui corespondent italian

Moartea lui Valter Mărăcineanu

Valter Mărăcineanu

● FAC urmare scrisorii pe care am început să v-o scriu de dimineață și pe care a trebuit să o intrerup din cauza curierului care pleca la Turmu (Măgurele).

Se stabilise, cum v-am scris mai înainte, că atacul trebuia să se declanșeze în același timp din două părți: rușii și românii trebuiau să pornească la 3 postmeridiane precis, împotriva mării redute.

Deci, nu mică a fost surpriza văzând că rușii au început lupta cu două ore mai devreme. S-a aflat mai târziu că pe cind se pregăteau să ia poziția, ca apoi să pornească la asalt, au fost atacați de un corp de turci. Aici versiunile diferă: unul zice că i-au respins pe atacanți, altul, în schimb, susține că au fost respinși. La începutul luptei am auzit un puternic strigăt de urra, apoi impuscăturile care se apropiau de redută, încet, încet se îndepărtară. Bateriile române în timpul luptei, de asemenea au tras în turci; după un timp tăcură și acestea și nu se mai auzi șuierul proiectilelor pe care îl scoteau traversind spațiul de lângă noi.

Urmă o oră și jumătate de neliniștită așteptare. Între timp, eu înaintam cu grijă împreună cu ofițerii de stat major, cu un corespondent de război și un artist, amindoi români, căutând să ne ascundem în dosul tufișurilor ca să nu fim văzuți de turci.

La ora stabilită, la 3, românii începură a urca povișnișul colinei, și porni o luptă îndârjită, foarte singeroasă. Nu sunt încă în măsură să vă dau amănunte. Vă voi spune doar că purtarea românilor a fost eroică. Ei s-au arătat demni descendenți ai vechilor noștri coloni, demni de acei străbuni ai lor care de-a lungul secolelor au susținut implacabile lupte cu aproape toți vecinii care li înconjurau.

Lupta a durat circa o oră și jumătate. În acea oră și jumătate căzură mii de morți și de răniți pe cimpul de bătălie.

Primul corp care se încăieră cu turcii aparținea diviziei a 3-a, comandată de colonelul Spertesco¹⁾. Regimentul 10 de

dorobanți (sau soldați de categoria a doua), care a fost primul care a dat asaltul, a fost aproape distrus; au rămas cu zile numai 43 de oameni; au căzut, se spune, toți ofițerii.

De două ori românii au înaintat până la culmea colinei și la parapetul turcesc. Maiorul Valter²⁾, comandant al regimentului 8 de infanterie, muri lovit de un glonț dușmăn, pe cind, așezind un gabion pe parapetul redutei își îndemna soldații să-l urmeze. Românii respinși se retraseră în ordine în pozițiile lor, unde turcii nu îndrăzniră să-l urmărească. I-am văzut întorcându-se în fort.

Am urmărit cu mare interes și neliniște diferitele faze ale luptei. Acum ai noștri înaintau către culme iar turcii îi puneau pe fugă; acum aceștia alungau din nou pe inamic spre vale. În fine aceștia și aceia își reluară pozițiile pe care le avuseseră înaintea luptei.

Turcii au dovedit chiar o uimitoare bravură. Cum li se reproșează de obicei că știu să se bată doar din fortificații și nu la cimp deschis, ei nu numai că au ieșit din fort pentru a-l alunga pe inamic, dar citiva dintr-inșii urcați pe parapet și descoperiți din toate părțile trăgeau fără încetare. I-am numit reflectoarele garnizoanei. Erau opt sau zece. Iată-l pe unul dintre ei prăvălindu-se în jos, iată-l pe al doilea, iată-l pe al treilea, cad la pă-

Maiorul Candiano-Popescu vorbind Batalionului 2 Vinători, înainte de atac (1877)

mînt, cind un nor de fum ascunde pentru un moment fortul și pe apărători. Puțin mai apoi totul era sfârșit.

În timpul luptei, ploaia aproape două ore, ploaie mărunț, ploaie mereu; urcușul trebuie să fie dificil pentru ai noștri... turcii aveau acest avantaj afară de cel al poziției și de cel al armelor mai bune.

Către orele cinci lupta părea isprăvită. Întunecimea care ascundea fortul și impreviziunile se ridicase. M-am îndepărtat de cimpul de bătaie, convins că nimic nou nu se va petrece până mâine.

Pierderile românilor au fost imense: se calculează că ar fi fost 1500 de morți și tot pe atîția răniți³⁾. Poate că aceste cifre sint exagerate. Răniții, toți sau aproape toți, au fost adunați. Turcii, după crudul lor obicei, i-au dat gata pe cei care le-au căzut în mâini.

Cind am ajuns la cartierul general, nemerii tocmai cind se ridicau corturile pentru că tabăra se muta în altă parte. Ploaia mereu. Drumul foarte rău era plin de căruțe, dezordinea era imensă. M-am mișcat și eu împreună cu alții și rămăsei în trăsura peste noapte, lângă locul unde a fost așezat noul cartier general, în apropiere de Grivița.

Azi dimineață, foarte devreme, am primit știrea că în timpul nopții o redută fusese cucerită de ruși și de români; nu

este deci aceea care fusese atacată după amiază.

Este un punct asupra căruia n-am putut să mă conving de adevăr. În timpul asaltului dat de români (la 3 postmeridiane), rușii au atacat și ei ori nu, pe turci? Afirmările asupra acestui subiect sint variate și contradictorii. Dacă românii ar fi fost susținuți de ruși sau de o coloană de rezervă, ar fi cucerit înăde atunci fortul.

Vă voi spune tot ceea ce am putut să aflui până acuma asupra luării redutei. La 9 postmeridiane românii au deslănțuit atacul în același timp cu rușii. După o înfricoșătoare luptă care a durat o oră și jumătate, ruși, români și turci de-a valma intrară împreună în fort. Turcii, după o disperată rezistență, au fost masacrați și reduta a rămas în mâinile aliaților. În timpul nopții turcii au încercat în repetate rinduri să o recucerească dar au fost respinși.

Dacă n-aș fi avut de scris, pe lângă aceasta, și alte scrisori, aș fi fost plecat deja pe cimpul de luptă pentru a vizita reduta și a culege și alte știri. Mă voi duce mai târziu.

Marc Antonio Canini

Cimpul român lângă Grivița, 31 aug. 1877 sept. 1877

¹⁾ Comandantul diviziei a 3-a era colonelul Gheorghe Anghelescu.

²⁾ Este vorba de căpitanul Valter Mărăcineanu.

³⁾ După raportul trimis în țară, cu prilejul acestui atac ar fi fost 1975 morți și răniți.

Cartea străină

„Antologie de poezie canadiană“

JUDECATĂ cu criteriile istorice, poezia canadiană de limbă franceză pare a constitui o provincie, și încă foarte îndepărtată de metropolă, a poeziei din Franța ultimelor două secole. Judecată în fond eronată, căci contactul cu lirica aceasta ne revelează, dintru începuturile ei, o vocație continentală. Chiar și în stângăciile pionierilor poți descoperi altceva decât epigonismul provincialilor. Un patos al largilor spații, latent ori manifest, indică forța virtuală în mădularile aparent debile. Pe măsură ce vigoarea, conștiința de sine, măiestria dobândită prin experiență cresc, devine tot mai evident faptul că lirica aceasta alcătuiește un continent de sine stătător.

Cunoaștem opera unor poeți canadieni, dar niciodată, până la lectura excelentei *Antologii de poezie canadiană de limbă franceză* apărută în tălmăcirea și cu comentariile de istorie literară ale lui Al. Andrițoiu și Ursula Șchiopu, n-am avut în față un atât de bogat florilegiu liric, o atât de convingătoare probă a personalității acestei poezii. Destinele unei literaturi — s-ar putea spune — sînt de la obîrșile ei înscrise în structura ei. Comunitatea de limbă nu poate șterge deosebirile ce țin de un fel de spirit al locului, un fel de *Geist des Raumes* ca pandant al unui *Zeitgeist*. Or, duhul acesta al spațiului se arată de timpuriu în poezia canadienilor francofoni. Nu fără o admirativă emoție urmărești de la distanță felul în care un geniu al locurilor își pune amprenta pe producțiile lor. A surprinde geneza unui continent liric, a urmări cristalizarea lentă, depunerea treptată, ordonarea pulberii aparent informe, iată ce ne îndeamnă *Antologia* atât de bogată în autori și în mostre exemplare ale poeziei canadiene.

Era firesc ca unele dintre primele manifestări poetice ale canadienilor să fie legate de prospectarea lirică a solului uriașei țări. Autorul unei *Istории a Canadei* publicată pe la mijlocul secolului trecut, François-Xavier Garneau închină un poem plin de o fervoare discursivă, *Ultimului Huron*. „Popor care se stinge, orgoliu în ruină“. În țara încă atât de nouă, conștiința unor rădăcini mai vechi existente în țărîna se păstrează încă. Romantică este o bună cultivatoare a acestor rădăcini. Patriotismul unor poeți ai generației romantice ni-l amintește pe acela al lui Heliade, mai apoi pe acela al lui Grigore Alexandrescu sau al pașoptiștilor noștri. Un *canadian pribeag* de Antoine Gérin-Lajvie sau *Cîntecul bătrînelului soldat canadian* de Octave Crémazie ne poartă gîndul spre Bolintineanu sau Alecsandri. „Un om tîrîndu-și pașii agale...“ amintește binecunoscutul: „Pe drumul de costișă ce duce la Vaslui...“. Doar și acolo citim: „Urcînd încet, cu grijă, pămîntul ce se-nclină. / El apucă pe drumul ce duce-n Carilion...“. Sentimente nobile, largi gesturi patetice, meditații pline de melancolie, lirica lui Octave Crémazie a asimilat (ca și aceea a unui Alecsandri) lecția unui Béranger și, superioară acestuia, a unui Hugo.

Printr-o decantare a afectelor ca și a discursivității poetice, sfîrșitul de secol trecut pare să fie propice în Canada unei poezii intimiste, a predominanței unei sensibilități moderate. Cotidianul, existența banală își revendică drepturile la poematizare. (Pamphile Lemay). Mai semnificativă pentru evoluția poeziei în lumea nouă este însă apariția unor mai vigoase voci lirice, a unor tentative mai susținute de a poematiza largile întinderi, de a cu-

prinde o lume ce se vădea, în Canada trecerii din secolul trecut în secolul nostru, nelimitată, fascinată prin șansele de a începe. *Legenda unui popor*, vasta operă epică a lui Louis-Honoré Fréchette, *Epopeea canadiană* a lui William Chapman inchiuie fragmente quasi-cosmogonice. Un univers se descoperă pe sine în versurile numeroase ale acestor întinse țesături poematice. Desigur, se poate vorbi încă despre influența lui Victor Hugo, dar încep să apară — la acești poeți al continentului în formare — corespondențe cu larga respirație poetic-retorică a unui Walt Whitman (ceea ce nu implică încă nicicum o înrîurire directă). *Descoperirea fluvului Mississippi* de Louis-Honoré Fréchette are suflul puternic poematice al autorului *Firelor de turbă*: „Trona Necunoscutul grandoarea-i genuină / Splendidă și dungată de umbră și lumină; / Ca o reptilă-n soare înțepenit și crud... / Titanică eșarfă pe-un glob ce se-nvrîtește, / Mărețul fluviu pinza și-o tot rostogolește / Din partea Ursei către un țarm de Orion...“. Tot astfel întinim în poezia lui William Chapman această voință a mării poezii, suflarea epopeii.

Urmînd firul cronologic pe care se înșiră poeți și opere, încercînd să grupeze ceea ce era greu de grupat — epoci, familii de spirite — autorii *Antologiei de poezie canadiană de limbă franceză* au izbutit să ne ofere o dimensiune remarcabilă a reliefulurilor atât de variate ale geografiei lirice canadiene. Desigur, nu putem să-i urmăm în tot dedalul acesta poetic în care vizionari și virtuozii, voci mari și voci delicate, tradiționaliști și novatori se succed.

Poeții Școlii literare din Montréal (printre care Louis Dantin, Charles Gill, Albert Ferland etc.) sînt printre aceia care reformează registrele liricii canadiene. Deși se pot urmări corespondențele, paralelismele cu poezia franceză și europeană, abia această generație care va domina prima jumătate a secolului nostru va crea autonomia poeticului în noul continent literar. Sînt numeroase descoperirile pe care le poî face în această *Antologie*... (poeziile fiind traduse cu o mare scrupulozitate filologică și artistică). Astfel, de pildă: lirica lui Emile Meligan (*Corabia de aur*), René Chopin („...Banchiza grea, polară, cu grote, taciturn / Ecran de-o claritate ocultă, sepulcrală, / Unde se văd creneluri ca-n semeții de turn.“), estetismele rafinate ale lui Paul Morin („Dar nu, nici vasul roșu din care beau pînii, / nici smălțuit cristalul ce-i oglindește mut, / Și nici satinul palid și clar, asemeni lunii...“), Alain Grandbois (*Steaua purpurie*, viziune superbă a unei din marile voci lirice ale acestui secol), Robert Choquette. Și atîția alții. Le-am regăsit pe Rina Lasmér și pe Anne Hébert cunoscute mai demult.

Autorii antologiei au avut ideea fecundă și bunul gust de a selecta, pe lângă mostrele exemplare care indică itinerarul istoric al poeziei canadiene, cît mai multe piese reprezentative pentru tînăra poezie canadiană a zilelor noastre. Or, aici găsim ocazia celor mai fericite descoperiri. Un personaj liric de o bogată varietate ne apare, cu fascinația tărîmurilor exotice și familiare totodată, necunoscute și surprinzătoare. Dar despre această panoramă poetică — pe care ne-o prezintă florilegiul admirabil alcătuit de Al. Andrițoiu și Ursula Șchiopu — vom vorbi altă dată.

Nicolae Balotă

I. K. ENIKOPOLOV

Pușkin in Gruzia

Ed. Merani, Tbilisi

● FARĂ a fi pretențioasă, această nouă contribuție la biografia poetului național rus are meritul de a lumina un an — 1829 — din viața acestuia, configurîndu-i în egală măsură temperamentul și orizontul spiritual. Într-adevăr, cele două călătorii întreprinse în Caucaz, prima în 1820 și ultima în anul păcii de la Adrianopole — călătorii generatoare ale poemelor *Prizonierul din Caucaz*, *Fîntina din Baheisarai* și însemnările *Spre Erzerum*, se motivează prin exotismul romantic de factură byroniană ce l-a marcat și pe Pușkin. Deschiderea cărții (Pușkin și Orientul) trasează în acest sens aria problemei, enumerînd poemele lui Thomas Moore, Lamartine, Hugo, Delavigne, Mickiewicz, Griboedov și Rileev, toate tributare într-un fel sau altul poveștilor byroniene. Un alt mobil de fel neglijabil în atracția pe care a reprezentat-o Caucazul, devenit temă a poeziei puskiniene, are, după cum demonstrează I. E. Enikopolov, coordonate politice vizînd spiritul liberar al poetului rus, partizan fervent al Eteriei și prieten al decembriștilor, unii executați la 14 decembrie 1825, alții — să nu uităm — trimiși chiar în linia întîii a frontului caucazian. Căutarea aventurii menită „sufletul a-nprospăta“ completează motivele acestei plecări printre-un dat al psihologiei romantice.

Imprejurările sederii lui Pușkin în Gruzia așa cum le prezintă istoricul literar sovietic, aducînd în discuție în-

semnările unui ziar local (Tiflisskîe Vedomosti) și mărturiile contemporanilor, probează gloria antumă a poetului, în-cununat „ca un nou Tasso“ în delirul ofițerilor admiratori din Tiflis (Cap. VI, Pușkin la Tiflis și Kahetia). Fără a fi realizat explicit de autor, portretul lui Pușkin se reconstituie din însemnările martorilor oculari ai călătoriei gruzine, și poate că, la urma urmelor, punerea în circulație a acestei memorialistici inedite reprezintă meritul primordial al cărții. Detaliile fizice accentuează tensiunea existențială a tînărului poet cu „voce armonioasă, ochi de o strălucire extraordinară, bucle castanii care se cutremură în permanență“. (Memoriile lui N. Hanjenkov). K. Savostianov ni-l prezintă pe Pușkin dărîndu-se petrecerilor orientale. „Cît de des se arunca el în jocul aprins, cînd după langurosul cîntec persan începea lezghinka gruzină. La zgomotul luptei din 14 iunie, poetul cuprins de un entuziasm puternic, se avîntă călare spre linia întîii, cu manta caucaziană pe umeri și cîlindru negru, strălucitor“. (Amintirile lui N. Ușakov și A. Ganghelov). E reinviată gesticulația largă a poetului care-și oferea gamantanul cu manerise din Boris Godunov și Evghenii Oneghin prietenilor curioși și avizi de lectură, recita oricînd, la cerere, și improviză strălucit cu paharul de șampanie în mina dreaptă.

Elena Tacciu

CORRADO MALTESE

Mesaj

și obiect artistic

(Editura Meridiane, 1976)

ALBERT CAMUS

Eseuri

(Editura Univers, 1976)

● ÎN intenția lui Corrado Maltese a stat clasificarea și formalizarea semnelor folosite atât de artele temporale, citi și de cele non-temporale, după o prealabilă considerare a lor în temeiul identității structurale și funcționale (interesînd cu precădere realizarea funcției de comunicare). Mai precis, ne găsim în fața unei semiologii sintactice în care autorul își propune să pună între paranteze momentul axiologic, rezervîndu-și în mod deliberat analiza relațiilor dintre semne — spațiu semiologic.

În abordarea problemei intenționalității actului artistic, autorul adoptă o atitudine polemică față de Umberto Eco, Roman Jakobson, Abraham Moles, teza acestora cu privire la „centrarea pe mesaj“ fiind interpretată în sensul unei „autocomunicări“ și nu ca principiu obligatoriu de realizare a funcției poetice. Dar, admiterea ideii de „autocomunicare“ și de „mesaj autoprofitabil“ ar implica includerea în sfera emițătorilor în stare să-și confecționeze în anumite condiții obiecte vizuale; ar duce la excluderea receptorului (destinatului) la nivelul căruia stimulul se convertește în semn și perceperea culminează în creativitate.

Eficiența mesajului constă în structura ordinii stocastice a semnalelor latente din receptor, conform stimulilor activi din constituția mostrelor semnificante (a se înțelege „opere de artă“). Semnificația se produce în momentul în care mesajul apare într-un context de obișnuințe pe care îl violează, blocîndu-i posibilitatea de a funcționa după vechiul sistem și instaurînd o nouă ierarhie.

În virtutea postulatului că „arta include mostre cu mesaj“, autorul grupează în sfera ei și obiecte uzuale, iar din punct de vedere metodologic face abstracție de repertoriul de semne — „organice“ sau „impersonal-mecanice“ — căruia îi este subsumat obiectul. Corrado Maltese subliniază în repetate rînduri că în atribuțiile lui nu intră momentul de valorizare, ci unul de clasificare, diferențele nefiînd de ordin calitativ, ci cantitativ, de nuanță, de intensitate a mesajului, ținînd de gradul în care non-obișnuitul devine, în urma unui act de receptare, obișnuit.

Ceea ce noi numim obiect (a se înțelege: obiect artistic) nu există în sine, ci în relație cu destinatarul, condiționat social-istoric, nu este o imortalizare a unui moment într-o succesiune de operații, ci include faze anterioare și posterioare acestuia, fapt din care decurge deschiderea ontică a obiectului, sensul său dinamic. Autorul reperează un spațiu semiologic al obiectelor uzuale, în funcție de coordonatele: 1. distanța de forma instrumentală pură, 2. distanța de condițiile naturale organice, 3. efectul de comunicare. O idee forță a acestei demonstrații vizează ponderea sensibil crescută a funcției metalingvistice în structura artei contemporane, caracterul de „discurs-asupra-metodei“ pe care îl prezintă noile opere, ca și tendința spre sincretism.

În conformitate cu această observație se află atitudinea de desacralizare a artei, cu consecințe pe plan teoretic, cum ar fi posibilitatea de a traduce conceptual mesajele artelor plastic-vizuale sau neglijarea diferențierii pertinente dintre obiect artistic și obiect estetic.

● EDITAREA eseurilor lui Camus (antologie, traducere și cuvinte introductive de Modest Morariu) constituie un moment semnificativ în cunoașterea acestui autor, intrucît la nivelul lor se pot depista sensurile sinuoase ale gîndirii lui, efortul continuu de a se defini în raport cu colegii de generație (Char. Giraudoux) sau cu scriitorii mai vechi frecvențați.

Demersul gîndirii camusiene variază, nelipsindu-i stringența, verva, concizia aforistică, nici evocările uneori tincturate, altele lirice ale Oranului.

În acest sens „Oranul“ e o monografie spirituală a orașului natal, tot așa cum „Exilul Elenei“ conține într-o formulă condensată liniile forță ale lumii mediteraneene. Să nu ne înșelăm însă: în notele referitoare la René Char, acest ideal, care a fost rînd pe rînd al lui Winkelman, Goethe, Hölderlin, Nietzsche și al lui Camus primește conotații speciale; cînd autorul *Ciumei* spune: „Char revendică pe bună dreptate optimismul tragic al Greciei presocratice; De la Empedocle la Nietzsche, o taină s-a transmis din culme în culme și R. Char, reia, după o lungă eclipsă, tradiția ei aspră și rară“ trebuie să înțelegem că sensul acestei observații, în afară că vizează o afinitate electivă în René Char, are și o direcție centripetă; Camus e permanent în căutarea propriei identități descoperite parțial, în comentarea unei fraze din Pascal, Vigny, Nietzsche... chiar și Giraudoux.

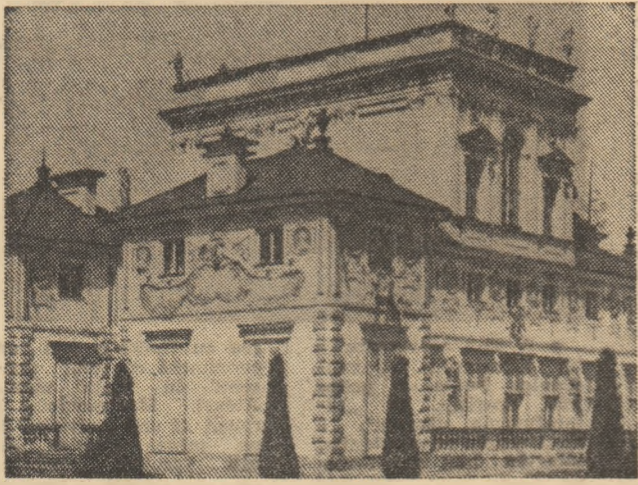
Obiectele privind estetica acestuia din urmă sînt corelate cu protecția în ideal a unei piese de teatru: „Secretul specific marelui teatru este acela de a se situa într-un loc geometric față de familiar și inuman“. Singurătatea marilor „sentimente umane este tema dramatică prin excelență“.

Că existențialismul lui Camus nu este unul epidemic, conjunctural, ci unul immanent conținutului său sufletesc și extrem de nuanțat, aceasta reiese din paginile dedicate orașului natal în care singurătatea și frumusețea omenească sînt de fascinație stranie. Incontestabil e faptul că Albert Camus posedă un simț acut al contrastelor care-l face să semnaleze frumosul la modul patetic: „Jur împrejur și deasupra orașului natura brutală a Africii este gătită într-adevăr cu toate farmecele ei arzătoare“. Găsim aici note de exaltare panteistă care ni-l amintesc pe Camus din *Noces*.

Această reconsiderare a naturii e dublată de un sens polemic vizînd de obicei pe martorii la cel de-al doilea război mondial. „Noi întorcem spatele naturii, ne rușinăm de frumusețe“ — nuanțează sensul revoltei camusiene și o redimensionează istoric. O filosofie a fericirii este desigur implicată în aceste pagini, în spiritul stoic de „amor fati“: „Singurul lucru care ne lipsește este mindria omului care înseamnă fidelitate față de propriile limite, iubire clarvăzătoare a condiției sale“.

Această punctare a principalelor teme sugerate în *Caiete* este incompletă dacă trecem sub tăcere lucrarea *Plotin și Sf. Augustin*, apoi interviurile acordate în diverse împrejurări; de aci se poate desprinde un sistem virtual de gîndire filosofică, aflat în interdependență cu opera și lipsit de uscăciune dogmatică sau conceptuală.

Tatiana Rădulescu

Palatul Wilanow

POATE în nici un oraș nu pășești cu atîta respect ca pe străzile cu clădiri reconstruite cu ferovare ale Varșoviei.

De secole orășul s-a extins potrivit unor legi funcționale, ediliile centrale mărginite de ilustre clădiri în paleta largă a stilurilor gotic, clasic, al Renașterii italiene, baroc sau rococo, după proteica modă a vremurilor. Așa cum ni le-a înfățișat pe multe dintre ele Bernardo Belotto Caneletto — emfatic reprezentant al picturii venețiene citadine — care a îndrăgît curtea regelui Stanislaw-August, petrecîndu-și aici cu rodnicie artistică ultimii ani ai vieții. Cu neasemuita lui viziune arhitectonică, marele peisagist italian a pictat cu fidelitate extraordinară unele din cele mai frumoase tablouri ale Varșoviei din a doua jumătate a secolului XVIII, tablourile sale fiind nu de puține ori indispensabile repere pentru reconstruirea recentă a multor clădiri celebre.

Astfel se explică poate faptul că străbătuți largă arie a orașului vechi fără a fi stăpînit de sentimentul că a fost reconstruit aproape în proporție de sută la sută. Nu știi cum din vasta piață a castelului „Izvorăște” strada Krakowskie Przedmiescie — Șoseaua Cracoviei — corso preferat de todeauna al varșovienilor — largă, neregulată, mărginită de palate celebre, ea însăși marte a atîtor evenimente istorice: aici, în secolul al XVII-lea, polonezii au dat o bătălie crîncenă împotriva suedezilor copleșitori; aici, în 1860 și 1861, au avut loc manifestări patriotice reprimite de trupele țariste; și tot aici, în 1944, s-au purtat lupte cumplite. Prin apropiere a locuît și Frederic Chopin, înima odihnîndu-i acum pentru veșnicie în somptuoasa biserică în stil clasic a Sfintei Cruci... Trei monumente marchează strălucirea acestei artere atît de îndrăgite: al unui mare poet, Adam Mickiewicz; al unui mare savant, Nicolaus Copernic; și al unui mare militar, prințul Josef Poniatowski, binecunoscutul mareșal al lui Napoleon I.

BOGATUL peisaj arhitectonic al Varșoviei, atît de inextricabil legat de trecutul său de luptă pentru libertate și independență, și-a găsit și își găsește contextul firesc într-o intensă viață culturală, în care valorile literare și artistice românești au un rol bine conturat.

Ne bucurăm aici de prieteni sinceri care aduc o contribuție prețioasă pentru răspîndirea valorilor culturale românești în rîndurile publicului polonez. Cea mai harnică, cea mai laborioasă și prețuită tălmăcitoare a unor opere de seamă ale literaturii noastre este, desigur, binecunoscuta scriitoare Danuta Bienkowska. Cînd am vizitat-o într-o însoțită zi de toamnă în locuința sa cu iz patriarhal de pe strada Długa am găsit pe masa de lucru exemplarul-semnal al poliционului roman *Sfirșit de veac în București* de Ion Marin Sădoveanu, într-o frumoasă ediție, roman tălmăcit de ea și care urma să apară peste cîteva zile în vitrinele librăriilor. Numai în cursul anului trecut la televiziunea și postul poloneze de radio au fost transmise — în tălmăcirea ei — piesele de teatru *Camera de alături* de Paul Everac, *Fintina cu patru adevăruri* de Vasile Rebreanu și *Fata morgana* de Dumitru Solomon; iar pentru revista „Dialog” a tradus, urmînd să apară în curînd, *Balul astenicilor* de I. D. Șerban.

Activitatea sa editorială este la fel de susținută. A tradus capodopera lui Mateiu Caragiale *Crăciun de Curtea-Vechi*. La începutul anului trecut, a apărut, în tălmăcirea ei, primul volum din romanul ciclic *Dinastia Sunderland* de Vincentilă Corbul. Anul acesta urmează să-i apară în diverse edituri varșoviene, în tiraje remarcabile, *Viața lui Mihai Eminescu* de G. Călinescu, *Prințepese* de Eugen Barbu, precum și ediția a doua din *Seriful negru* de G. Călinescu.

Totuși, poate nici o traducere nu i-a fost atît de aproape sufletește ca ampla antologie a poeziei românești, la care lucrează în prezent. «Poate niciodată n-am semnat cu mai multă convingere și empoie un contract încheiat cu vreo editură — mărturisese Danuta Bienkowska — ca în momentul cînd m-am angajat să pregătesc pentru editura varșoviană PIW o culegere din lirica românească de opere poetice, care de cîteva ani erau menite să figureze într-o multă asteptată antologie. La o asemenea muncă am meditat de prin 1956». Și mai departe, confesiunea unei scriitoare de o înaltă etică profesională: «Însă emoția mea izvorăște și din alte motive, cu mult mai adînci. Îmi dau perfect seama de importanța unei lucrări antologice: o asemenea muncă se efectuează o dată la o jumătate de veac sau poate chiar mai rar; deci, în ceasul de față sîntem dator să arătăm cititorului polonez frumusețea verbului, profunzimea cugetării, gama sentimentelor trăite de un popor de care ne leagă un atașament frătern...».

Alte traducători ale literaturii noastre, — binecunoscute în rîndul cititorilor polonezi, — sînt Irena Harasimowicz și Janina Wrzosek, ultima fiind prezentă în anul acesta, cu tălmăcirea romanului *Păsările* de Alexandru Ivasiuc și *A venit un om din răsărit* de Mihnea Gheorghiu. Totodată, cunoscuta revistă „Literatură na Swięcie” va consacra un număr integral literaturii române.

Am avut prilejul să stat în București, care s-au bucurat de o bună primire din partea publicului spectator ce umplea pînă la refuz spațioasa sală a impunătorului Teatru Mare din capitala Poloniei. De asemenea, am avut bucuria să văd la Muzeul de etnografie cum numeroși varșovieni se perindau prin fața unei expoziții de artă naivă românească exprimîndu-și interesul și admiratia.

...Părăsești Varșovia stăpînit de simțămîntul ferm că aici vei găsi totdeauna prieteni sinceri.

Alexandru Baciu

● Poet american mai puțin cunoscut în țara noastră, Harold Hart Crane, figură majoră a poeziei moderne americane, s-a născut la 21 iulie 1899 în orașul Garrettsville, statul Ohio. Atît poezia cit și viața lui Crane s-au confundat cu mituluoasa viață artistică a New York-ului anilor 20, fiind ele însele subiect de literatură și primind o atenție cu totul deosebită din partea criticii americane din Statele Unite și din alte țări. Crane publică pentru prima oară la vîrsta de cincisprezece ani, dar consacrarea îi este adusă de volumul de poezii intitulat *White Buildings* (Clădiri Albe), apărut în 1926. În 1930 publică cel de al doilea și totodată ultimul său volum de versuri, *The Bridge* (Podul), un amplu poem epic în opt părți, o încercare temerară de a descoperi un nou mit al Americii. La 27 aprilie 1932 o întimplare tragică pune capăt vieții scurte și zbuciumate a acestui original poet american.

Hart Crane sintetizează în opera sa problematica unui moment crucial în cultura și

arta americană, marcat de cea de a treia decadă a secolului XX. Creația sa poetică, de o rară concentrare și forță lirică, filtrează cele mai bune tradiții ale poeziei americane prin prisma experimentului. Preocupat de a-și afla propria identitate în încercarea de a defini identitatea Americii în epoca tehnologiei moderne, Crane face din poezie locul în care imaginația poetică sudează elementele unui univers fragmentat pentru a oferi un monument al armoniei și unității, cum ar fi binecunoscutul său poem epic *The Bridge*. Poezia sa este cu atît mai interesantă cu cît extrema metafizică bazată la nivelul metaforei, ambiguitatea cu verbul de includere întreținută de distorsionarea sintaxei și de logica metaforei bazată pe potențialul conotativ al cuvintelor, creează un emfatic care se inscrie printre cele mai bune realizări ale modernismului american de factură postromantică.

RODICA MIHAILA

Călătoriile I

Deasupra valului în proaspătă-l dantelă
Băieții în dungi colorate se bat pe nisip.
Au pus la cale cum să cucerească scoici,
Și cu degetele sfarmă alge uscate,
Șapă nisipul și veseli îl aruncă.

Și drept răspuns la vocile lor subțiri
Soarele măsoară fulgerul pe valuri,
Pe nisip valurile string în brațe tunetul;
Și dacă m-ar auzi le-aș spune:

O, copiii minunați, jucați-vă cu cîinele,
Mingiați scoicile, pietrele pe care le-au albit
Timpul și elementele; însă există un hotar
De care să nu treceți, nici să nu vă credeți dincolo

Cu odgoanele trupurilor voastre vii și iuți
Pradă dezmiardărilor prea cu credință
Venite dintr-un piept prea larg.
Adîncul mării este crud.

Rîuri de repaos

Un sunet slab trecea prin sălcii,
O sarabandă cosea vîntul peste pășți.
Nu mi-am adus amînta niciodată
Fînă cînd onii nu m-aduseră la mare
Cum era clocotul stătut al mlaștinei întinse.

Flori, buruieni, îmi amintesc abruptele alcovuri
Unde chiparoșii sub tiranica amiază
Aproape că mă traseră în hades.
Și festoase mamut suind pe vasele de sulf
Se regăseau, pe cînd ale noroiului cercuri de soare
Le despărțeau...

Ce n-aș fi dat în schimb! Să trec prin neagra strungă,
Să văd în munte viziuni măiestre,
Unde învață castorii să lupte.
Iazul unde-am intrat odată și iute am fugit —
Îmi amintesc acum de malul său cu sălcii cîntătoare.

Fînă la urmă-n amintire toate lucrurile cresc;
După orașul prin care pină la urmă am trecut,
Prin clocot de umezuri răvăsate și sulii de fum,
Străbătea musonul delta
La porțile golfului... Acolo, dincolo de diguri

Auzii vîntul fulguind safire ca-n această vară,
Și sălciiile n-ar fi putut mai limpede să sune.

Călătoriile IV

Al cărei zimbet numără de ore, zile,
Îl știu ca pe un spectru — al mării, jurămînt
Care desparte acuma-n golf un golf de aripă,
Și cercurile lor se-nalță pod (de la palmieri
pînă la alba, înghețată,

Severa nemișcare a albatrosului)
Peste-un șuvoi de dragoste ce crește
Și e prin cînt mai mare decît moartea
Șpe tine curge nemurirea lui.

Toate au un parfum neșters și vor nebune
O întîlnire în chiar în cealaltă din,
Ce-s ale noastre să-mpletim din nou cunună,
Precizînd ochilor și gurii că vor bea
Din nou din vinul de altar al verii noastre —

Călătoriile V

Meticulos în gheața miezului de noapte,
Puternic, singur, neted ca turnat
Deodată-n tăis alb necruțător —
Pătează golful marginea cerească.

Îmi pare a fi prea clar ca să-l ating!
Și cablurile stemaui amîntii,
Zdrănge din stonaua atîntirii noastre.
Un singur zimbet înghețat... Ce vorbe
Pot sufoca lumina lunii surdă?

Rămînea mușii. Nici înțelegi nici sabia
Nu pot acuma mare țîntui,
Înceată a lunii tiranie, lună,
Iubire schimbătoare... Tu îmi spui

„Nimic pe lume seamănă cu mai mare uit,
Și știi că nu te pot atînga nici amîntii,
În acest cer lipsit de zei crăpat în două,
Unde nimic, doar moartele nisipuri scapă.

„Și niciodată să nu înțelegi!” Nu,
În strălucirea de argu
A părului tău blond nu am visat
Piraterie mai ascunsă decît asta.

Însă acuma
Apleacă-ți capul, ești aici prea nalt.
Ochii deja departe-n spuma apei!
Stafii ce nu le știu și-au sigilat suflarea:
Apleacă-ți capul, dormi, e lung drumul spre
casă.

Scrisorile de dragoste ale bunicii mele

Nu sînt stele astă seară
Decît doar ale amintirii.
Dar ce mult loc rămîne pentru amintiri
În briul larg al ploii potolite.

Și chiar rămîne loc destul
Pentru scrisorile mamei mamei
Elizabeth
Care de atîta timp păstrate
Într-un colț sub acoperiș
Sînt acum galbene, firave
Și ca zăpada s-ar topi.

Peste grandoarea spațiului acesta
Să calci cu pas ușor.
Totul se ține de un fir de păr alb, nevăzut.
Tremurînd ca pinza ce o țes
În aer ramuri de mesteacăn.

Și mă întreb:
„Dacă degetele-ți sînt destul de lungi ca să
cînte

Pe clope vechi care sînt doar ecouri:
Dacă tăcerea este destul de puternică
Să poarte muzica inapoi spre izvoare,
Și înapoi din nou la tine
Ca și cum ar duce-o spre ea?”

Totuși am să o duc de mină pe bunica
Prin multe lucruri pe care nu le-a înțeles;
Și aici șovăi. Și ploaia pe casă continuă
Să răsune ca un ris ușor și plin de milă.

Nu va închide-n pașii noștri lujeri
De flori și pine, pacitori, pe cînd mă pierd
Astăzi în valul morții ca să spun?

În semnătura vorbeii intrupate
Portul se luptă înapoi să intre
În singele comun, care transpiră,
Mărinînd în pieptul tău amiaza ca să strîngă

Însinuări strălucitoare ce le-am prins,
Să fie-n înșulă unde înviabil duce
Privirea ta, albastre latitudini, —

În strigătul speranței mele, mut, primește
Secreta vislă, florile iubirii.

RODICA MIHAILA și IRINA GRIGORESCU

Ernesto Sabato și W.H. Auden

● Premiul pentru cea mai bună carte străină a fost atribuit scriitorului argentinian Ernesto Sabato pentru **Ingerul intunericului** (cel de al treilea roman tradus în

Franta și apărut recent la Ed. du Seuil) și, cu titlu postum, poetului englez W. H. Auden, din care Ed. Gallimard publică actualmente o antologie.

Prima enciclopedie dedicată Varșoviei

● La Editura științifică de stat din R.P. Polonă a apărut **Enciclopedia Varșoviei**, în cele 816 pagini ale volumului fiind incluse 5500 de denumiri, 1241 de ilustrații și 54 de tabele. Lucrarea, de o deosebită importanță în viața culturală poloneză.

are și „o serie de lip-suri, ce-i diminuează valoarea” — după cum se apreciază în recenzia din revista „Nowe Książki” — „deoarece, înainte de a fi tipărită, nu a fost analizată multilateral și profund de toți specialiștii”.

Maupassant în muzică

● După aproape 100 de ani de la apariție (1880), nuvela lui Guy de Maupassant, **Bulgăre de seu**, cunoaște o nouă (dublă) tinerețe. Aceasta se datorează transpunerii ei muzicale, destinată scenei, realizată aproximativ în același timp de compozi-

torii Karlheinz Wahren din Berlinul occidental și Robert Hanell din R.D. Germană. Wahren a compus o operă omonimă cu nuvela (libretist — Claus H. Henneberg), iar Hanell o comedie muzicală, **Călătorie cu Joujou** (autorul textului — Klaus Eidam).

„Lumea nouă”

● În 1875, un oarecare Theodore Michaelis, „agent internațional”, inițiază un concurs pentru realizarea unei drame în proză destinate să serbeze aniversarea centenarului revoluției americane. Juriul care a refuzat să acorde premiul întâi, a decis să acorde mențiuni pieselor **America liberă** de Adolphe Michel, **Un**

mare cetățean de Jules de Bouronville și **Lumea nouă** de Villiers de l'Isle-Adam. Jean-Louis Barault a avut excelenta idee să monteze la Théâtre d'Orsay piesa scriitorului simbolist (s-a mai jucat fără succes în 1880). Acolo unde însă Villiers vedea „scene profunde”, Barault realizează secvențe perfect comice.

La „Festivalul cărții de la Nisa”

● Principala dezbatere programată (pentru 8 mai) la „Festivalul cărții” de la Nisa va fi consacrată problemei noilor raporturi dintre mijloacele de comunicare în masă (presa scrisă, vorbită și televizată) și ceea ce în genere implică noțiunea de „carte”. Vor participa reprezentanți ai ziarelor, ai posturilor de radio și televiziune, ai scriitorilor, librarilor, bibliotecarilor, editorilor.

„Premiul librarilor”

● Cel de-al 23-lea Premiu al librarilor a fost decernat la 21 februarie — la Centrul național de artă și cultură Georges Pompidou — lui Pierre Moustiers pentru romanul **O crimă a timpului nostru** (Ed. Plon).

Născut în 1924, critic literar la „Nice-Matin”, fost secretar al Asociației Internaționale a Criticilor Literari, Pierre Moustiers a obținut în 1969 Marele Premiu al romanului al Academiei Franceze pentru **Le Paroi**, iar în 1971, Premiul „Casloc” pentru **L'Hiver d'un gentilhomme** (ambele opere fiind cunoscute cititorilor noștri prin recenzii și fragmente traduse din ele).

Piticii

● Căutați altădată drept „curiozități umane” pentru curțile regale ca și pentru bilciuri, mulți pierind în lagărele naziste — astăzi se știe că în întreaga lume trăiesc cam opt sute de mii de piticii sub numele generic de „handicapați fizici”. Recent a apărut o carte, **Piticii** (185 pag.), în care autorul, Martin Monestier, povestește lunga istorie a acestor omuleți, Editura Simoen din Paris inaugurând astfel colecția „Oameni diferiți”.

„Anul 2440”

● După **Descoperirea australă**, a lui Restif de La Bretonne, „Biblioteca utopiilor” scoate din uitate o a doua carte, aceasta intitulată **Anul 2440**. Scrisă la persoana I de Louis-Sébastien Mercier (1740—1814) autorul, fost membru al Convenției, narează ceea ce i s-a întâmplat de-a lungul unui vis, începând cu anul 1770 și din care s-a trezit... 670 de ani mai târziu...

Charles Widmer de la „Tribune de Lausanne”. E greu să reconstituim din aceste mult mai sumare convorbiri conținutul unui volum atât de cuprinzător. Dar rîndurile de față nu au ambiția de a explica psihologia genetică. Pentru mine, Jean Piaget este, în primul rînd, omul care i-a învățat pe psihologi că e important să stea de vorbă cu copiii, să asculte ce au ei de spus. Am fost emoționată de interesul lui pentru felul cum se structurează gândirea copilului la o vîrstă cînd mai puteam să reconstitui singură, fără prea mari eforturi de memorie, înălțăturile logice descrise de el. Mă emoționează și mai puternic acest interes azi, cînd știu din experiență că sufletul copilului merită o cit mai profundă cunoaștere, o abordare respectuoasă, delicată. De jumătate de veac, Jean Piaget întreabă, străduindu-se ca întrebările lui să nu sugereze, să nu impună indirect răspunsuri. De jumătate de veac, răspunsurile primite — nemaleabilă realitate obiectivă a subiectivității, — îi precizează, îi formează ideile. Nu valoarea absolută a acestor idei sîntem în măsură s-o elogiem aici, ci valoarea metodei de a înainta pas cu pas pe calea unei maieutici sincer curioase. Voi cita dintr-un singur răspuns al lui Jean Piaget. Întrebat ce crede că ar căștiga învățătorii dacă ar practica psihologia experimentală, Piaget a explicat că, deși ei o studiază în prezent, vreme de un an, la Facultatea de psihologie și de știință a educației, condusă de el însuși, e prea puțin: „Ar trebui, spune el, ca ei să învețe să-i întrebe pe copii așa cum îi întrebăm noi, colaboratorii mei și cu mine. Indiferent de ceea ce au învățat la noi, sînt totdeauna surprinși cînd văd rezultatele cercetărilor noastre experimentale. Pentru ei e ceva total neașteptat. Spontaneitatea, puterea de creație a copilului și pentru învățător ceva departe de a fi de la sine înțeles, în timp ce, dacă experimentezi direct, ea îți sare în ochi”.

Ne aflăm în Anul internațional al copilului. Ne aflăm într-o eră cînd dreptul de a fi întrebat, de a fi spontan, de a-ți manifesta puterea de creație, ar trebui să aparțină, ca și dreptul la viață, tuturor copiilor, tuturor oamenilor.

Un autopoartret

● Intitulată **Bubbles — A Self Portrait**, autobiografia celebrei cîntărețe de operă americane Beverly Sills figurează pe lista celor mai vindute cărți, alcătuită de „New York Times” pe baza datelor furnizate de 250 de librari din Statele Unite. Secretul succesului pare să stea în tăria de caracter și în optimismul cu care această personalitate a înfruntat încercările grele ale vieții ei, printre care infirmitățile grave marcînd de la naștere pe cei doi copii ai ei și propria ei suferință (a avut cancer). „Dar — așa cum scria un cronicar pe marginea autobiografiei ei — Beverly Sills a înfruntat toate furtunile. Ea pare de neînvinș și felul ei de a fi, bun și zimbitor, radiază din scrierea ei în totmai cum strălucește în cîntul ei”.

1977 — Anul Beethoven

● UNESCO a hotărît ca anul 1977 să fie socotit — pe plan muzical — anul Beethoven. La 26 martie a.c. se vor împlini 150 de ani de la moartea marelui compozitor, prilej cu care vor avea loc o serie de manifestări, concerte, festivaluri, conferințe omagiale. Unica operă a lui Beethoven, **Fidelio**, a fost înscrisă în repertoriul operelor din Viena și din Paris. De la 5 ianuarie a.c., Orchestra din Paris, sub conducerea dirijorului Daniel Barenboim, și-a început seria de manifestări omagiale, ce va cuprinde prezentarea celor 9 simfonii, a concertelor pentru pian și pentru vioară, cu concursul violonistului Isaac Stern, al pianistului Jean-Bernard Pommier și al corului Orchestrei din Paris. În total, în Franța se vor prezenta 28 de concerte Beethoven, în Austria 30. În plus, vor fi editate mai multe discuri, citeva biografii și numeroase exegeze.

Felicia Antip

La Peredelkino, cu Konstantin Fedin

● A 85-a aniversare a lui Konstantin Alexandrovici Fedin a prilejuit apariția, în „Literaturnaia Gazeta”, a unui amplu și substanțial interviu luat scriitorului de Naum Mar. Evocînd momentele cele mai importante ale vieții și creației sale care au coincis cu evenimentele cruciale ale țării, Fedin face unele confesiuni cu privire la opțiunea sa: „Adevărul este că nu am greșit alegînd profesia de scriitor, crezînd că vocația mea este aceea de a scrie. Dovadă stă cartea mea **Gorki printre noi**, care va fi reeditată. Cartea mi-e foarte dragă. Gorki este un tip de om unicos de complet și puternic. Am întîlnit mulți oameni diferiți și le mulțumesc pentru că m-au ajutat. Dar întîlni-

rea cu Gorki a fost un eveniment cu totul deosebit în viața mea... Alexei Maximovici a reușit să mă convingă și pe mine, ca și pe alți scriitori sovietici, că principala noastră obligație este aceea de a scrie... Niciodată în trecut nu m-am gîndit că memoriile mă vor preocupa atît de mult. De altfel, uriașul interes față de literatura memorialistică, manifestat imediat după război, și care se dezvoltă fabulos acum, mi se pare cu totul firesc. Memoriile sînt un gen literar de factură deosebită. Dacă vreți, ele sînt istorie intruchipată în persoane vii și în martorii vii. Iar faptul că memorialistica se bucură de atenția cititorilor oferă garanția dezvoltării în continuare a genului”.

Carolina Maria de Jesus

● Autoarea faimosului **Quarto de despejo** (tradus în românește sub titlul **Favela nr. 13**), Carolina Maria de Jesus a murit recent, în vîrstă de 62 de ani. Insemnările acestei mame dintr-un cartier de cocioabe din orașul brazilian Sao Paulo, descriînd mizeria în care trăia împreună cu copiii ei și lupta lor pentru supraviețuire, au fost publicate în 1959, din inițiativa unui ziarist, cu un succes extraordinar, originalul portughez fiind apoi tradus și în alte treisprezece limbi. Cu banii primiți ca drepturi de autor, Carolina și-a cumpă-

rat o mică fermă lângă Sao Paulo. Relativa bunăstare materială nu i-a adus însă și fericirea. A continuat să fie singură, izolată, marcată de sărăcie în adîncul sufletului, fără a se putea integra în nici un cerc social. În 1961 a mai publicat o carte, **Casa de alvenaria** (Casa de piatră), de fapt o continuare a jurnalului prin care zguduise lumea. Dar lumea n-a mai reacționat la fel, mizeria morală fiind mai inefabilă, mai greu de perceput, decît cea materială, absolută. Descurajată, Carolina n-a mai scris altceva.

Arthur Miller : Fragmentarea publicului

● O explicație a faptului că în ultimii ani nici unul dintre autorii dramatici importanți din Statele Unite n-a mai produs ceva vital pentru teatru stă, după părerea unuia dintre acești dramaturgi, Arthur Miller, în fenomenul de fragmentare a publicului.

„În anii treizeci — explică Miller într-un interviu recent acordat săptămînalului „Deutsche Zeitung” — literatura era determinată de catastrofele economice. În anii patruzeci eram preocupați de experiența celui de-al doilea război mondial. La mijlocul anilor cincizeci am resimțit efectul unui spirit destructiv — care exista și în Europa, chiar dacă pe alte baze — și care a dus la spargerea

unității relative a publicului de teatru, ca și a publicului cititor, a acelei unități care permitea unuia ca mine să scrie o piesă pentru toți americanii, pentru comuniști și conservatori, pentru vîrstnici și pentru tineri, pentru cultivați și pentru necultivați. Se poate să fi fost o iluzie. În anii cincizeci, această unitate s-a destrămat și de atunci n-au existat decît fragmente de public: publicul tinerilor, publicul adulților, publicul alienaților, comedia muzicală pentru publicul celor necalificați. Ansamblul s-a spart în divorse particule iar calitatea fiecăruia dintre aceste particule a fost necesarmente limitată”.

În continuare, Arthur Miller arată că producătorii de teatru au încercat să iasă din criza consecutivă acestui fenomen promovînd piese și spectacole pe placul unuia sau altuia dintre „particulele” de public. Efectul n-a fost din cale afară de salutar pentru business, dar nici pentru arta teatrului. În ce privește dramaturgia, a fost dezastruos.

„Salvarea”

● Un film despre Leningrad, orașul erou, care timp de 3 ani a rezistat eroic incercărilor naziste. Dar nu despre luptele de pe front este vorba, în special, ci despre acțiunea „Salvarea”, acțiune la care au participat, pe lângă muzeografi, numeroși cetățeni ai orașului pentru transportarea și adăpostirea

comorilor de la „Ermitaj”, amenințate de distrugerea bombardamentelor. Filmul realizat de Solomon Suster avînd ca interpreți principali pe Alla Demidova, Alisa Freundlich și Ivan Soloviev, redă pasiunea, spiritul de sacrificiu și abnegația oamenilor sovietici angajați în acțiunea „Salvarea”.

AM CITIT DESPRE...

Psihologia copilului

■ AU TRECUT trei decenii de cînd, îndemnată de admirabilii dascăli de psihologie de la facultatea de filosofie din Iași, Vasile Pavelcu, Petre Botezatu, Silvestru Găină, am citit pentru prima oară, o carte de Jean Piaget. Le sînt îndatorată pentru tot ce au făcut spre a ne deschide mințile, solicitîndu-i continuu capacitatea de a judeca critic, de a mîna gîndul pe realitate, nu viceversa, de a minui subtila artă a dialecticii. Inițierea în psihologia copilului, studiată experimental de omul de știință elvețian care avea să construiască treptat, pe temelii datelor obținute, o interesantă epistemologie, a fost una dintre revelațiile de natură să ne ferească de fundăturile dogmatismelor.

Vremea a zburat, Jean Piaget a împlinit, anul trecut, 80 de ani. În acest răstimp și-a continuat investigația, și-a cristalizat punctele de vedere, și-a organizat concluziile așa cum îi dictau faptele, tot mai numeroase, tot mai judicioase și interpretate de el și de numeroșii lui colaboratori. Cercetătorul de avangardă de altădată este acum o respectabilă instituție. De curînd a apărut cartea **Conversații libere cu Jean Piaget**, alcătuită din două cicluri de interviuri televizate realizate de Jean-Claude Bringuier în 1969 și în 1976. Ni se spune că este un model de prezentare pe înțelesul tuturor a cuceririlor științei moderne și, în același timp, o valoroasă autobiografie spirituală, romanul formării unei personalități care, înaintînd spre cunoașterea tot mai intimă a procesului cunoașterii, dobîndește într-una înțelepciune și, deci, lărgime de vederi.

Am citit cele mai recente confesiuni ale lui Jean Piaget: la începutul acestui an, concomitent cu apariția cărții, a acordat o nouă suită de interviuri lui

Al șaptelea „Rege blestemat”

● După 16 ani Regii blestemați reapar. Între al șaselea volum al acestei serii celebre, **Crinul și leul, și al șaptelea, Cind un rege pierde Franța**, recent apărut în Editura Plon, autorul, academicianul Maurice Druon, laureat al Premiului Goncourt (pentru *Marile familii*), a publicat multe alte scrieri. Dacă până acum Regii blestemați constituia un roman istoric, cu acțiune, cu dialoguri și „suspens”, volumul cel mai recent este un lung monolog al cardinalului de Perigord. De ce această schimbare? Răspunde Maurice Druon însuși: „În primul rând pentru că gustul publicului s-a schimbat și cred că Regii blestemați au contribuit în oarecare măsură. Cititorii — și trebuie să-i felicit pentru aceasta — caută mai mult adevărul istoric, materia primă, documentul. Am abandonat din ce în ce mai mult latura «capă și spadă», care era tra-

diția genului, pentru a da cuvintul istoriei... Eroul cărții este Jean II, un imbecil și un vanitos. Dar cartea este plină de reflecții politice, de maxime asupra puterii și a-

luzii la perioada contemporană. În ea e vorba de criza demografică, eroziunea monezii, presiunea fiscală, clanurile care-si dispută puterea, într-un cuvânt, despre degradarea unității franceze.”

Două cărți de Yves Bonnefoy

● Apariția unei cărți de Yves Bonnefoy, poet, eseist, filosof al artei gotice și baroce, traducător al lui Shakespeare, reprezintă întotdeauna un eveniment. Dar Yves Bonnefoy publică puțin. De aceea apariția concomitentă a două cărți semnate de el a fost remarcată de presa franceză ca un fenomen deosebit de important. Este vorba despre *Strada Traversiere*, o culegere de povestiri sub formă de meditații asupra actului scrierii, și *Norul roșu*, care reunește zece ani de eseuri asupra artei poetice.

Filmul lui Joris Ivens la Pekin

● Prezentat recent la Pekin, filmul lui Joris Ivens, *Cum a deplasat Yukong munții*, s-a bucurat de cronici elogioase în ziarul chinez. Suferingul, regizorul n-a putut asista la proiectia peliculei sale, dar în textul scris pentru acest prilej a subliniat sprijinul pe care Ciu En-Lai l-a acordat pentru realizarea filmului a cărui turnare, în China, a durat timp de un an și jumătate.

„Vintul le șueră sub picioare”

● Regizorul maghiar György Szomjas a realizat, inspirându-se dintr-o baladă populară, filmul *Vintul le șueră sub picioare*. Acțiunea se petrece în 1837. În pusta maghiară începe construirea unui canal de irigație. Constructorii li se împotrivesc localnicilor, avându-l în frunte pe un balduc. Lupte, capcane, spinzurători... Până la urmă, constructorii triumfă...

Centenarul nașterii lui Dufy

● La 3 iunie 1977 se va sărbători centenarul nașterii lui Raoul Dufy, pictor al bucuriei de a trăi, dacă ar fi să-l judeci du-

pă prospețimea culorilor sale. La Muzeul de artă modernă din Paris au fost expuse de pe acum 61 de picturi, 26 de acuarele și 6 desene provenind din fondurile muzeului. Firmește, imensul și celebrul panou *Zina Electricitate*, realizat în 1937 pentru Targul Internațional de la Paris, figurează la loc de cinste în această expoziție.

Un interviu cu Jane Fonda

● „Ce fapte, evenimente, oameni, au inițiat formarea dv. ca om politic?” — a fost întrebata recent Jane Fonda de revista madrilenă *Cuadernos para el dialogo*. „În primul rând războiul din Vietnam — a declarat actrița. La Paris am văzut la televiziune soldați care dezertaseră și se ascundeau în Franța. Am văzut cum avioanele americane bombardau populația pașnică, am văzut școli distruse... Prietenii mei francezi mă vizitau adesea și mă întrebau: «Ce părere ai despre țara ta?...» Iar eu, ca mulți americani, nu puteam, nu vroiam să cred că sîntem în stare de asemenea atrocități. Am fost învățați că democrația americană este cea mai democratică din lume. De aceea, chipurile, am fi luptat împotriva fascismului. Și nu puteam crede că acum sîntem «de partea cealaltă». Odată am citit în ziar că aproximativ un milion de demonstranți manifestează în fața Pentagonului. Și m-am întrebant: «Ce cauți aici, în Franța?». M-am întors în Statele Unite și am început să lupt împotriva războiului din Vietnam. Am înțeles că se poate schimba politica americană, că se poate da posibilitatea altor popoare să meargă libere pe drumul lor.”

Teatrul Național vietnamez

● În orașul Ho Și Min a fost înființat recent teatrul dramatic „Tranhun-trang”. Acesta va avea caracterul unui teatru național care, prin repertoriul său și prin forme artistice moderne, va promova moștenirea culturală progresistă vietnameză. Noua instituție reunește două importante formații teatrale revoluționare din sudul țării.

Zoșcenko pe ecran

● Realizat în studioul Mosfilm, filmul *Spre focul lîmpede* este inspirat după o năvelă de Mihail Zoșcenko, reprezentînd, de fapt, memoriile unei muncitoare dintr-o uzină leningrădeană, referitoare la războiul civil. Viața puțin comună a acestei femei a atras atenția cineaștilor. Rezultatul este o comedie eroică în care realizatorul, Vitali Koltov, a respectat stilul scriiturii originale, imbinînd elementul dramatic cu comicul. Scenariul este semnat de Edgar Smirnov și Serghei Tarasov, în colaborare cu compozitorul Iuri Silantiev. În rolul principal, Tatiana Doronina.

Andre Frenaud și debutul său

● La Editura Gallimard a fost retipărită *Les Rois mages*, publicată de Frenaud în 1943, carte care constituie, de altfel, debutul său, salutat atunci cu entuziasm de Aragon. Volumul, care cuprinde poeme scrise între 1938 și 1943, a înăun-gurat o operă, ce ulterior s-a consolidat, singulară. Retipărită, culegerea reconfirmă părerea multora, că era cea mai importantă operă a momentului și poate cea mai bună plăchetă a poetului, care a afirmat cîndva: „O, debutul meu pe care nu l-am putut depăși niciodată!”

Scrisorile lui Faulkner

● Apărut în Editura Random House, sub îngrijirea lui Joseph Blotner, autorul celei mai complete biografii a marelui prozator american, volumul *Selected Letters of William Faulkner* (Scrisori alese ale lui William Faulkner) este considerat ca o contribuție de prim ordin la cunoașterea și aprecierea felului de a fi și de a gândi al scriitorului. Scrisorile nu cuprind considerații despre artă sau indicii pentru descifrarea sensurilor profunde ale romanelor lui Faulkner, ci îl înfățișează în ipostaza sa zilnică de lucru și de trai, relatînd prietenilor, editorilor, rudelor despre intențiile sale în materie de cumpărături, administrarea fermei, educarea fiicei sale, pe care o adora, despre întâmplări din viața sa, despre gândurile și stările care-l cuprindeau în timp ce scria romanete și nuvelele care l-au făcut celebru.

Arroyo în Spania

● Pentru prima oară Eduardo Arroyo expune în Spania la Galeria Maeght din Barcelona, începînd de la sfîrșitul lui ianuarie pînă la sfîrșitul lui martie. Cele peste 80 de pinze sînt grupate după 5 teme: „Bătăliile contra istoriei”, „25 ani de pace”, „Problematice picturii”, „Prin Germania și Elveția” și „Portrete și unelte”. Celebru și necunoscut, detestat și admirat, artistul este unul din cei mai interesanți reprezentanți ai artei spaniole a acestui secol.

William Blake

● În numărul 10 al revistei tipărită de Flammarion, „Digraphe”, sînt publicate mai multe poezii aparținînd lui William Blake în traducerea lui Pierre Leyris, și o *Oadă*, scrisă de poet în 1819, într-o emoționantă tălmăcire a lui Aragon.

Malraux despre Chagall

● Et sur la terre este titlul ultimului text semnat de André Malraux, pentru care Chagall a gravat 15 acvaforte. Lucrarea este precedată de o scrisoare a scriitorului în care analizează cu lux de amănunte arta lui Chagall. Lucrarea va apărea în Editura Maeght, din Paris.

Muzeul Maillol la Paris

● O fostă locuință aristocratică din Rue de Grenelle, cunoscută sub denumirea de Hôtel Bouchardon, va deveni muzeu de artă, dedicat sculpturii Aristide Maillol (1861—1944). Datînd din secolul XVIII, edificiul se află în apropiere de Hôtel Biron din Rue de Varennes — devenit Muzeul Rodin. În fața se află unul din celebrele monumente ale Parisului, *Finlăna celor patru anotimpuri*, operă din 1739 a sculptorului Bouchardon (1698—1762).

Cu Georgette de La Rochefoucauld despre „Banca europeană de date culturale”

■ ÎN zilele de 2—4 martie s-a desfășurat la București, sub auspiciile Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) și a Comisiei naționale a Republicii Socialiste România pentru UNESCO, reuniunea experților pentru proiectul unei bănci europene de date culturale. Pe ordinea de zi au figurat dezbaterile următoarelor probleme: obiectivele băncii de date culturale; delimitarea domeniilor; utilizarea structurilor existente pe plan național și internațional și realizarea unor eventuale noi structuri; metode de stringere, de depozitare și de difuzare a datelor culturale; implicații financiare și modalități de finanțare.

Ne-am adresat, într-o pauză a reuniunii, doamnei Georgette de La Rochefoucauld, șefa Centrului de documentare, informare și cercetare pentru dezvoltare culturală a UNESCO, care a avut amabilitatea să ne răspundă la câteva întrebări. Prima dintre ele se referă la punctul de plecare al acestei Bănci europene de date culturale.

— Această idee a apărut în cursul mai multor conferințe. Trebuie să vă spun, mai întii, că ideea nu a unei bănci de date, ci ideea de a aduna informațiile culturale și de a le difuza cit mai pe larg a apărut în cursul marilor conferințe inter-guvernamentale UNESCO, în special la Conferința de la Venetia din 1970 și la Conferința despre politica culturală în Europa de la Helsinki — 1972. Dar de abia la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa de la Helsinki, din 1975, a fost lansată ideea creării unei Bănci de date culturale în Europa.

— Care va fi modalitatea de lucru a acestei Bănci?

— Cred că este cam devreme să mă pronunț asupra unui stil de lucru. Cei 18 experți participanți la această reuniune și-au expus o serie de păreri cu titlu personal; în afară de aceasta, cred că trebuie consultate și celelalte țări europene. Probabil că vor fi mai multe variante; va trebui, poate, să începem cu crearea unor centre la nivel național. În fiecare țară europeană. O problemă foarte importantă și care a făcut obiectul unor lungi dezbateri în această reuniune este legată de accesibilitatea la această Bancă. Probabil că beneficiarii vor aparține mai multor categorii. Mai întii, o categorie foarte importantă — cea a factorilor de decizie, a celor care pregătesc politica culturală;

apoi categoria cercetătorilor, a specialiștilor în cultură; va trebui, desigur, să ne gândim și la publicul larg.

— Care credeți că au fost motivele pentru care Bucureștiul a fost ales ca loc de desfășurare a acestei reuniuni?

— România se interesează în mod deosebit de crearea acestei Bănci, fiind preocupată de aplicarea în practică a principiilor cooperării culturale în Europa. Iată de ce cred că a fost bună alegerea Bucureștiului pentru ținerea reuniunii.

— D-nă de La Rochefoucauld, de la date și idei la maxime nu este decît un pas. Vi voi face întrebîndu-vă, cu voia dv., dacă sinteți cumva rudă cu marele omonim francez.

— Da, prin soțul meu, care este un descendent al ilustrului scriitor.

— Într-una din maximele sale La Rochefoucauld spunea: „Ca să cunoști bine lucrurile, trebuie să cunoști bine amănunțele. Iar cum acestea sînt aproape nenumărate, cunoștințele noastre sînt superficiale și incomplete”. În acest sens, credeți că Banca de date culturale va acoperi unele lacune?

— Cred că citatul dv., este foarte bun și că el ne îndeamnă la răbdare și multă perseverență.

Interviu realizat de
Magdalena Popescu

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

● În perioada 21—26 februarie a.c. s-a desfășurat la Alger săptămîna filmului românesc. Au fost prezentate filmele *Columna*, *Trecătoarele iubiri*, *Întoarcerea lui Magellan* și documentarele *Munții Apuseni*, *Marea zidire*, *Intermezzo pentru dragoste eternă*, *Oul*.

● Tenorul Constantin Iiescu și mezzosoprana Margareta Zsik vor cînta în cadrul concertelor Berolina, desfășurate în Berlin (R. D. Germană).

● Quartetul „Academica” al Conservatorului „Ciprian Porumbescu” întreprinde un turneu de 17 concerte în S.U.A. și Canada în perioada 17 februarie — 20 martie.

● În luna ianuarie și

începutul lunii februarie s-a desfășurat în R.F. Germania — bucurîndu-se de mare succes — turneul Filarmonicii de stat din Cluj-Napoca, dirijată de Emil Simon (solist violonistul Ștefan Ruha).

● A apărut de curînd la Editura Kobunsha din Tokio cartea „*Portul popular românesc*”.

● Liviu Ciulei montează la Arena Stage din Washington, *Aziful de noapte* de Maxim Gorki (regia și scenografia).

● Formația corală „Madrigal” a obținut de curînd o importantă distincție internațională: premiul „Una vita per l'arte — Michelangelo”. Premiul — instituit cu

ocazia împlinirii a 500 de ani de la nașterea lui Michelangelo Buonarroti — a fost atribuit pentru prima dată celebrului pianist Arthur Rubinstein, în anul 1975.

Acest succes de prestigiu al corului „Madrigal” și al dirijorului său, Marin Constantin, se adaugă la „Premiul criticilor muzicale” al Bienalei de la Berlin (1971) și premiul „Săgetătorul de aur” (Roma — 1976).

● În revista sovietică „Iskustvo”, Maria Lazarevici Neiman semnează o recenzie asupra cărții lui I. Svetlov *Sculptura românească contemporană*, în paginile căreia este prezentată creația celor mai de seamă sculptori români contemporani.

Spania în gravuri romantice

● Galeria de artă „Durero” din Madrid a prezentat recent o interesantă colecție de acuarele, desene și gravuri din secolul al XVIII-lea, prin care artiștii ai timpului din alte țări înfățișau Spania. Criticii au apreciat expoziția drept „un document de valoare pentru înțelegerea artei, istoriei, geografiei, tipurilor umane și obiceiurilor acestor țări”. Majoritatea

lucrărilor expuse sînt ilustrații la cărți scrise de diverși cărturari din Anglia și Franța care au călătorit pe pămîntul spaniol. Printre aceste cărți se numără *Apuntes pittorescos en España*. Tomados durante los años 1832 y 1833 (Notății pitorești despre Spania). Făcute în anii 1832 și 1833, de englezul David Roberts, volume scrise de concetățenii

John Frederick Lewis și David Wilkie, și de francezul Louis Joseph Laborde. Marele artist spaniol Genaro Perez Villamil (1807—1854) a surprins peisaje și scene de viață din diverse locuri ale țării sale, pe care a străbătut-o în lung și în lat, publicîndu-le apoi într-un volum cu texte de Patrio de la Escosura, sub titlul *Espana artistica y monumental*. Operele prezentate în expoziția de la „Durero” pot fi considerate drept precursoare ale faimoaselor afixe turistice spaniole din secolul nostru.

„Sîntem martorii unei mari lecții de civism”

PRESA scrisă, radio-televiziunea de pretutindeni, prin cei circa 200 de trimiși speciali din aproape toate țările Europei, din S.U.A., Japonia, Canada, Australia, continuă, cu noi date și comentarii, să releve proporțiile dezastrului seismic din România. „Unul din cele mai grele cutremure care au zguduit vreodată Europa de la începutul istoriei sale scrise”; „cel mai puternic dezastru ce a lovit România de la cel de-al doilea război mondial”; „pagubele depășesc pe acelea provocate de inundațiile din 1970 și 1975, la un loc” — sînt cîteva dintre aprecierile presei internaționale, implicind dimensiunile comparative ale terribilului eveniment din seara zilei de 4 martie 1977.

Relevind intensitatea distrugătorului cataclism, agenția France Presse a transmis că acesta a lovit România cu o forță echivalentă cu cea a 10 bombe atomice de tipul celor de la Hiroshima. Ca atare, pagubele materiale sînt mult mai serioase decît s-ar fi putut crede imediat după producerea seismului. Sau, cum relatează corespondentul agenției italiene A.N.S.A., e vorba de o catastrofă ale cărei proporții sînt încă incalculabile.

Dar ceea ce a frapat totodată și continuă a frapa pe toți corespondenții mijloacelor de comunicare jurnalistice și ceea ce pune mai ales în lumină presa și radioteleviziunea mondială sînt multiplele aspecte pe care le-a conștientizat, încă din noaptea de 4 martie și cu atît mai mult după aceea, acțiunea — de proporții cu totul extraordinare — a măsurilor întreprinse spre a face, mai intîi, față efectelor imediate ale seismului, în finalitatea, apoi, a unei rapide și temeinice normalizări a situației.

Promptitudinea cu care s-au organizat de îndată primele operațiuni de salvare a atîtor vieți omenești, de stăvilire a proporțiilor pe care le putea lua dezastrul din atîtea puncte ale Capitalei, ca, de altfel, și în atîtea din orașele și satele din sud-estul țării, — această promptitudine a fost cea dintîi în atenția corespondenților de agenții și de ziare care au transmis din primele momente, în noaptea de 4 martie, știrile asupra nenorocirii ce s-a abătut asupra României. Astfel, într-o primă relatare din București a agenției France Presse se menționa că ajutoarele au fost foarte rapid organizate și că, datorită eficacității acțiunilor întreprinse, aprovizionarea orașului cu apă și electricitate a putut fi restabilită în cea mai mare parte. „La mai puțin de oră după seism, menționa corespondența, primii membri ai echipelor de salvare se și aflau în zona ruinelor”.

MAREA majoritate a agențiilor de presă au revenit de îndată asupra primelor lor relatări cu corespondențe speciale asupra modului — de o impresionantă amploare — cum, direct de la aeroport, unde sosise, după un zbor neîntrerupt din Nigeria, ultima etapă a itinerariului său african, tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu, împreună cu tovarășii ce l-au întâmpinat, s-au deplasat în punctele cele mai lovite ale Bucureștiului. Președintele Nicolae Ceaușescu — scrie corespondentul agenției americane United Press International — a vizitat regiunile afectate dînd indicații precise cu privire la lucrările necesare pentru înlăturarea pagubelor provocate de dezastru, pentru normalizarea situației, îmbărbătînd prin prezența sa populația greu încercată. Șeful statului român — scrie corespondentul agenției D.P.A. din Republica Federală Germană — a vizitat Capitala în dimineața care a urmat catastrofei. De multe ori a controlat personal lucrările de salvare.

Relevînd răspunsul unanim al țării la chemarea tovarășului Nicolae Ceaușescu de a se întreprinde totul pentru înlăturarea efectelor dezastrului, numeroase agenții de presă scot în evidență unitatea, spiritul de abnegație de care poporul nostru dă dovadă și în aceste zile de mare durere.

Toate forțele României socialiste, scrie ziarul „Pravda”, sînt concentrate pentru lichidarea consecințelor cutremurului și acordarea de ajutor sinistraților. Populația Capitalei manifestă mult curaj și disciplină. În pofida pagubelor serioase provocate de calamitatea pustiitoare și a numărului însemnat de victime umane, în oraș se menține liniștea și ordinea. Toate instituțiile și întreprinderile lucrează normal.

Munca patriotică a mil și mil de oameni — relatează agenția TASS — măsurile concrete și energice adoptate au permis să se restabilească aproape complet aprovizionarea populației Capitalei și a întreprinderilor industriale cu apă și energie electrică. Treptat, reintră în normal activitatea întreprinderilor industriale, a centralelor electrice, a celorlalte instituții care au suferit pagube și distrugerii. Se realizează cu exactitate planul stabilit pentru aprovizionarea populației Capitalei cu produse alimentare, se respectă întocmai graficul livrărilor de produse alimentare în regiunile afectate de cutremur.

Într-o relatare intitulată „Eroica Românie după cutremurul de pămînt” agenția China nouă scrie: „Curajul, calmul și devotamentul neabătut fac din activitatea de salvare și ajutorare de după dezastruosul cutremur un spectacol impresionant ce poate fi văzut în capitala României”. Agenția citează numeroase exemple de eroism și abnegație, de care au dat dovadă membrii gărzilor patriotice, elevii, studenții, locuitorii și militarii din București, precum și din județele Dimbovița, Iași, Neamț și din alte zone afectate, care acționează în vederea transpunerii în viață a indicațiilor președintelui Nicolae Ceaușescu privind înlăturarea cît mai grabnică a urmărilor seismului, reluarea activității și normalizarea situației.

Oamenii muncii români — scriu corespondenții agenției A.D.N. din Republica Democrată Germană — continuă acțiunile pentru salvarea de vieți omenești, pentru a înlătura grelele pagube produse de cutremur, pentru a asigura reluarea activității în întreprinderile economice și a aprovizionării. Peste tot — arată agenția — domnește o atmosferă de solidaritate și intrajutorare. Duminică, sute de mii de oameni ai muncii din întreaga țară au transformat această zi de odihnă într-o perioadă de activitate intensă pentru salvarea unor noi vieți omenești, pentru diminuarea pagubelor provocate de cutremur pentru a se reveni, cît mai rapid, în întreaga țară la un ritm normal de viață și activitate.

RELEVIND ampla acțiune de mobilizare a forțelor țării pentru a se face față efectelor dezastruoase ale cutremurului, trimisul special al ziarului „Vecerni List” din Zagreb scrie: „Bucureștiul oferă imaginea imensei puteri și capacități a omului de a se opune stihiei naturii. Pe fețele oamenilor se citește doar hotărîrea de a sfida calamitatea și mindria că au puterea de a i se opune. Ar trebui repetat de ne-numărate ori: acest calm este de admirat”.

„Toți activiștii de partid și de stat, toți factorii de răspundere ai vieții sociale din România participă direct la acțiunile de înlăturare a urmărilor cutremurului — scrie corespondentul agenției Taniug. În acest moment, se află în stare de alertă toate unitățile militare, organele Ministerului de Interne, precum și unitățile gărzilor patriotice. Au fost întreprinse măsuri urgente pentru salvarea persoanelor care au avut de suferit, pentru înlăturarea consecințelor cutremurului și prevenirea unor noi pagube. Au fost organizate puncte pentru acordarea primului ajutor. Cu foarte multă atenție și în mod operativ se lucrează pentru a acorda ajutorul medical victimelor cutremurului. Au fost improvizate spitale în școli și s-a asigurat aprovizionarea lor cu medicamente. Persoanele ale căror locuințe au fost avariate sînt cazate în internate și cămine”.

Străbătînd orașul duminică dimineață, a afirmat într-o nouă transmisie corespondentul A.F.P., oricine putea fi surprins de calmul și disciplina locuitorilor, de organizarea metodică a ajutoarelor. Nu au fost sesizate panici și nici nervozitate. Corespondentul agenției Reuter menționează la rîndul său că în cursul nopții escavatoarele și alte utilaje lucrează neîntrerupt pentru degajarea terenului de dărîmături, salvarea celor aflați încă în viață și evacuarea victimelor.

SUB titlul atît de sugestiv, Bărbăție, voință, rezistență și dăruire de sine, corespondentul agenției TASS, într-o nouă transmisie, afirmă că astfel pot fi caracterizate acțiunile locuitorilor din Capitala României care, zi și noapte, continuă munca pentru lichidarea consecințelor cutremurului. Lucrările de refacere a întreprinderilor industriale se desfășoară într-un ritm susținut. Au fost necesare numai cîteva ore pentru punerea în funcțiune a două din termocentralele ce servesc Capitala și care au fost avariate, restabilindu-se, în întregime, aprovizionarea orașului cu energie electrică. Întreaga țară a venit în ajutorul regiunilor afectate. Lucrările de salvare sînt conduse de comuniștii și uteciștii. Ostașii armatei populare, detașamentele de studenți, de lucrători ai serviciilor medicale, manifestă abnegație și bărbăție. Pe întregul parcurs, de la Craiova

pină la Zimnicea, la Slatina, Caracal, Alexandria se văd urmele calamității, dar se observă și altceva: cît de organizată și de disciplinată se desfășoară activitatea pentru lichidarea consecințelor seismului.

După cum, agenția China nouă relevă că „vizitînd împreună cu alți conducători de partid și de stat zonele afectate, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dat importante indicații privind modalitățile de salvare a persoanelor rănite, pentru cazarea cît mai curînd posibil a celor rămași fără locuință. I-au fost prezentate rapoarte privind măsurile de restabilire a alimentării cu curent electric și apă în cea mai mare parte a sectoarelor orașului și în vederea prevenirii eventualelor epidemii”.

Președintele Nicolae Ceaușescu — scrie corespondentul agenției iugoslave Taniug — a vizitat punctele cel mai grav lovite din București și din afara Capitalei, examinînd cu conducerile locale, cu reprezentanții ai întreprinderilor și fabricilor posibilitatea normalizării cît mai rapide a vieții și a producției.

În timpul vizitelor întreprinse în zonele calamitate — transmite corespondentul agenției britanice Reuter — președintele Nicolae Ceaușescu a intrat în coridoarele strîmte ale unor subsoluri din centrul Bucureștiului, conducînd personal echipa de salvare pentru a scoate o supraviețuitoare de sub dărîmături.

„Nu poți să nu fii emoționat — scrie corespondentul agenției A.D.N. — cînd vezi energia și voința aprigă cu care echipele de salvare lucrează, în speranța că vor găsi noi supraviețuitori. Sîntem martorii unui eroism exemplar și ai unor acțiuni de intrajutorare umană. Organizarea strictă, modul de desfășurare a muncii, întreaga atmosferă din Bucureștiul care a început să se refacă după catastrofă, toate acestea evidențiază elocvent faptul că conducerea de partid și de stat a țării se bazează, cu deplină încredere, pe activitatea solidară a întregului popor”.

CU ATIT mai semnificative ni se par cele transmise de corespondentul ziarului italian „La Stampa”, afirmînd că ceea ce impresionează imediat este atitudinea demnă a oamenilor. Inima orașului a primit o lovitură groznică. „Cu toate acestea — arată ziarul — la nici două ore după cutremur a fost reluată distribuția curentului electric și, la lumina reflectoarelor, a început să se lucreze pentru îndepărtarea dărîmăturilor. Autobuzele au funcționat toată noaptea. Sentimentele bucureștenilor pot fi doar intuite: nici o lamentare, doar o mută durere colectivă, o mare lecție de civism”.

NUMEROASELE telegrame din partea șefilor de state și de guverne precum și din partea multor președinți sau secretari de partide comuniste și muncitorești din toate părțile lumii — telegrame care continuă încă a sosi — adaugă la aceste numeroase manifestări de stimă și de respect — pentru România, pentru atît de exemplara conducere în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu — sentimentele de compasiune și, totodată, de solidaritate în aceste grele împrejurări prin care trecem, dar pe care, cu atîta forță morală, poporul român știe și poate să le învingă.

Cronicar

„România literară”

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă Romînie
Director: GEORGE IVAȘCU

REDACȚIA: București Piața Științei nr. 1 poarta B2 - B3 Telefon: 17.60.10. ADMINISTRATIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10.
Telefon: 18.83.99. ABONAMENTE: 3 luni - 26 lei; 6 luni - 52 lei; 1 an - 104 lei. Tiparul:
Combinatul Poligrafic „CASA ȘTIINȚII”.

2 lei